



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Hakan YILMAZ

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞ

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019



AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Hakan YILMAZ

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞ

Danışman

Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hakan YILMAZ'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Tanju Oktay YAŞAR (İmza)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Selin Sert SÜTÇÜ (İmza)

Tez Başlığı: Beğenme Koşuluyla Satış

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :16./01/2020

Mezuniyet Tarihi : 27/02/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Beğenme Koşuluyla Satış” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Hakan YILMAZ





T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ



SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Hakan YILMAZ
Öğrenci Numarası	20165225037
Enstitü Ana Bilim Dalı	Özel Hukuk
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN
Tez Başlığı	Beğenme Koşuluyla Satış
Turnitin Ödev Numarası	1258872374

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin olarak,/...../..... tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %

alıntılar dahil % 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Nuriye Ayşe BOZTOSUN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN TARİHİ GELİŞİMİ, TANIMI VE TERMİNOLOJİ SORUNU

1.1. Beğenme Koşuluyula Satışın Tarihi Gelişimi.....	2
1.1.1. Roma Hukukunda	2
1.1.2. Türk Hukukunda.....	3
1.2. Beğenme Koşuluyula Satışın Tanımı ve Terminoloji Sorunu	5
1.2.1. Beğenme Koşuluyula Satışın Tanımı.....	5
1.2.2. Beğenme Koşuluyula Satışta Terminoloji Sorunu.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN HUKUKİ NİTELİĞİ, UNSURLARI VE ÇEŞİTLERİ

2.1. Beğenme Koşuluyula Satışın Hukuki Niteliği.....	10
2.1.1. Genel Olarak.....	10
2.1.2. Beğenme Koşuluyula Satış Borç Doğuran Bir Sözleşmedir	11
2.1.3. Beğenme Koşuluyula Satış Rızai Bir Sözleşmedir.....	12
2.1.4. Beğenme Koşuluyula Satış Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşmedir	12
2.1.5. Beğenme Koşuluyula Satış Ani Edimli Bir Sözleşmedir	13
2.1.6. Beğenme Koşuluyula Satış Sebebe Bağlı Bir Sözleşmedir	14
2.1.7. Beğenme Koşuluyula Satış Koşula (Şarta) Bağlı Bir Sözleşmedir	14
2.2. Beğenme Koşuluyula Satışın Unsurları.....	15
2.2.1. Taraflar Arasında Satış Sözleşmesi Bulunması	15
2.2.1.1. Genel Olarak.....	15
2.2.1.2. Beğenme Koşuluyula Satışta Sözleşmenin Konusu	19
2.2.1.2.1. Genel Olarak.....	19
2.2.1.2.2. Beğenme Koşuluyula Satışta Parça Satışı - Çeşit Satışı.....	20
2.2.1.2.3. Beğenme Koşuluyula Satışta Tüketilebilen Eşya – Tüketilemeyen Eşya ..	20
2.2.1.2.4. Beğenme Koşuluyula Satışta Satılana İlişkin Özel Durumlar	21
2.2.1.2.5. Beğenme Koşuluyula Satışta Satılan Olarak Taşınmaz.....	22

2.2.1.3. Satış bedeli.....	24
2.2.2. Sözleşmenin Alıcının Satılanı Serbest Arzusıyla Onaylaması Koşuluna Bağlı Olması	24
2.2.2.1. Genel Olarak.....	24
2.2.2.2. Koşul (Şart)	25
2.2.2.3. Beğenme Koşuluyla Satışta Mutlak İradi Koşulun Geçerliliği	27
2.3. Beğenme Koşuluyla Satışın Çeşitleri	27
2.3.1. Genel Olarak.....	27
2.3.2. Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satış.....	30
2.3.3. Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satış.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN BENZER KURUMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

3.1. Olağan Koşula Bağlı Satış ile Karşılaştırılması	32
3.2. Örnek Üzerine Satış Sözleşmesi ile Karşılaştırılması	34
3.3. Satış İçin Bırakma Sözleşmesi ile Karşılaştırılması	36
3.4. Değiştirme Kaydıyla Satın Alma ile Karşılaştırılması	39
3.5. İşyeri Dışında Kurulan Satış Sözleşmesi ile Karşılaştırılması	40
3.6. Mülkiyeti Saklı Tutma Kaydıyla Satış ile Karşılaştırılması	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN HÜKÜMLERİ

4.1. Belirsizlik Devresindeki Hükümleri.....	45
4.2. Belirsizlik Devresinin Sona Ermesinden Sonraki Hükümleri	46
4.2.1. Genel Olarak Onaylama ve Onaylamama	46
4.2.2. Onaylamanın Gerçekleşmesi	48
4.2.2.1. Açık İrade Beyanıyla Onaylama.....	48
4.2.2.2. Örtülü İrade Beyanıyla Onaylama	48
4.2.3. Onaylamamanın Gerçekleşmesi	50
4.2.3.1. Açık İrade Beyanıyla Onaylamama.....	50
4.2.3.2. Örtülü İrade Beyanıyla Onaylamama	50
4.2.4. Onaylama ve Onaylamamadan Sonraki Hükümler	51

BEŞİNCİ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞTA YARAR, HASAR VE MÜLKİYETİN GEÇİŞİ

5.1.	Beğenme Koşuluyla Satışta Yararın Geçişİ	53
5.2.	Beğenme Koşuluyla Satışta Hasarın Geçişİ	54
5.2.1.	Genel Olarak Hasar	54
5.2.2.	Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satışta Hasarın Geçişİ	54
5.2.3.	Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satışta Hasarın Geçişİ	56
5.3.	Beğenme Koşuluyla Satışta Mülkiyetin Geçişİ	57
5.3.1.	Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satışta Mülkiyetin Geçişİ	57
5.3.2.	Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satışta Mülkiyetin Geçişİ	57

ALTINCI BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞTA İSPAT YÜKÜ

6.1.	Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satışta İspat Yüğü	58
6.1.1.	Genel Olarak.....	58
6.1.2.	İnkâr Teorisi.....	58
6.1.3.	İtiraz Teorisi.....	60
6.2.	Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satışta İspat Yüğü	60
SONUÇ		62
KAYNAKÇA		63
Ö Z G E Ç M İ Ş		67

KISALTMALAR LİSTESİ

BATİDER	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
ETK.	: Eski Ticaret Kanunu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HD	: Hukuk Dairesi
Krş.	: Karşılaştırınız
m.	: Madde
No.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Yarg.	: Yargıtay

ÖZET

Beğenme koşuluyla satış, satışın özel bir türüdür. Türk Borçlar Kanunu'nun 249. ve 252. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Günlük hayatta, alıcı, çoğu zaman satılanı inceleme veya deneme imkânı bulamamaktadır. Alıcı, satılanı teslim aldıktan sonra satılndaki ayıpları fark edebilir. Alıcı, ayıplı mal nedeniyle kanundan kaynaklanan haklarını kullanabilir. Ancak bu durum uzun yargılamalara ve masrafa neden olabilir. Özellikle ticari satışlarda ayıp ihbar süreleri kısadır. Bu tür satışlarda alıcı satılanı yeteri kadar inceleyemeyebilir. Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi, alıcıya satılanı deneme ve inceleme imkânı verir. Alıcı, satılanı onaylayıp onaylamamakta serbesttir. Bu çalışmada beğenme koşuluyla satışın alıcıya sağladığı imkanlar ele alınmıştır. Uygulamada beğenme koşuluyla satış sözleşmelerinin geçersiz olduğuna yönelik fikirler olduğu görülmektedir. Bu yöndeki fikirler de çalışmada irdelenmiştir. Beğenme koşuluyla satış, diğer bazı sözleşme türleri ile karıştırılabilir. Bu çalışmada özellikle beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin benzer başka sözleşmelerden ayırt edilmesine çalışılmıştır. Çalışmanın sınırları ölçüsünde kalınmış ve teorik tartışmalara olabildiğince az yer verilmiştir. Konuya ilişkin olarak 818 sayılı Borçlar Kanunu ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu arasındaki farklılıklar da incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beğenme Koşuluyla Satış, Tecrübe, Muayene

SUMMARY

SALE ON APPROVAL OR INSPECTION

Sale on approval is a special type of sales contract. It is regulated in the Articles 249 to 252 of Turkish Code of Obligations. In everyday life, the buyer does not have the opportunity of inspection or trial of the object. Upon delivery of the object to the buyer, the buyer may notice its defects. The buyer can use the rights recognized by the law in relation with the defective goods. However this situation may lead to extended trials and costs. Defect notice periods are rather short, especially in commercial sales contracts. For such sales contracts, the buyer may not adequately inspect the object. Sale on approval condition provides the buyer with the opportunity of inspection and trial of the object. The buyer is free in his/her approval or non-approval of the object. In this study, the objective has been the explanation of the opportunities recognized by the sale on approval, for the buyer. It is seen that in practice, there are defences on invalidity of the sales on approval contract. Said defences have also been examined in the study. Sale on approval contract may be confused with other contract types. This study specifically focuses on differentiation of the sales on approval contract from other contracts. In line with the objective of the study, theoretical discussions have not been examined. The differences between Code of Obligations numbered 818 and Turkish Code of Obligations numbered 6098 have been examined.

Keywords: Sale on Approval, Experience, Inspection

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın meydana getirilmesinin her aşamasında desteklerini benden esirgemeyen ve tez danışmanlığımı üstlenen, çalışmamın başından sonuna kadar yakın ilgi göstererek kıymetli zamanını ayıran, yararlı önerilerini benden esirgemeyen Saygıdeğer Hocam Prof. Dr. N. Ayşe BOZTOSUN'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Kuşkusuz ki, bu çalışmanın oluşturulmasında kendisinin katkıları son derece büyüktür.

Tez savunmamda yer almayı kabul ederek değerli vaktini bana ayıran, kıymetli görüşlerini benimle paylaşan Saygıdeğer Hocalarım Dr. Tanju Oktay YAŞAR ile Dr. Selin Sert SÜTÇÜ'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Jüri heyetinde üye olarak yer alma ve heyetin oluşmasına katkı sağlama nezaketini gösteren Saygıdeğer Hocalarım Prof. Dr. Melek Bilgin YÜCE ve Prof. Dr. Köksal KOCAAĞA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Konunun belirlenmesinde ve içeriğinin oluşturulmasında verdiği değerli fikirler için Ar. Gör. Aziz Erman Bayram'a da katkıları için teşekkür ederim.

Hakan YILMAZ

Antalya, 2019

GİRİŞ

Satıcı satılan hakkında yeterli bilgiye sahiptir. Alıcı ise her zaman satın aldığı şey hakkında, çeşitli sebeplerle yeteri kadar bilgiye sahip olmayabilir. Alıcının satılanı denemek veya incelemek için yeteri kadar zamanı olmayabilir. Ayrıca alıcı, satılanı denemek veya incelemek için gerekli bilgi seviyesine sahip olmayabilir. Alıcının satılanı satın aldıktan sonra, satılанда açık veya gizli bir ayıbın çıkmasından endişe etmesi mümkündür. Nihayet, alıcı satılanı alıp almamak konusunda emin olmayabilir. İşte, Türk Borçlar Kanunu'nda bu ve bunun gibi durumlar için beğenme koşuluyla satış kurumunu düzenlemiştir. Beğenme koşuluyla satışta alıcı, satılanı onaylayıp onaylamamak ve böylece sözleşmeyle bağlı olup olmamak hususunda serbesttir. Öğretide, alıcının içinde bulunduğu serbestliği ifade etmek için satılanın onaylanmasının alıcının adeta keyfine bırakıldığı ifade edilmiştir. Özellikle satılanın değerinin yüksek olması halinde, bu satış türünün önemli olduğu ve taraflar arasında uzun sürebilecek yargılamaların doğmasının önüne geçebileceği düşünülebilir. Beğenme koşuluyla satış, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda tecrübe veya muayene şartıyla satım olarak yer almaktaydı. Bu satış türünü ifade etmek için denemeli satım, alıcının uygun bulmasına bağlı satım gibi kavramlar kullanılmaktaydı. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun ise kapıdan satışların tecrübe ve muayene şartıyla satım olduğu düzenlenmekteydi. Bu çalışmada 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 sayılı TKHK ile yapılan değişiklikler de irdelenmektedir. Beğenme koşuluyla satışta kararlaştırılan koşulun türüne ve bu sözleşmeye konu olabilecek şeyler hakkında öğretide yer alan farklı görüşlere de yer verilmektedir. Beğenme koşuluyla satışın hukuki niteliğine ilişkin görüşlere değinilmekte, ancak çalışmanın amacı gözetilerek, konuya ilişkin öğretideki her bir görüş derinlemesine irdelenmemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN TARİHİ GELİŞİMİ, TANIMI VE TERMINOLOJİ SORUNU

1.1. Beğenme Koşuluyla Satışın Tarihi Gelişimi

1.1.1. Roma Hukukunda

Beğenme koşuluyla satışın temelleri Roma hukukuna dayanmaktadır. Roma hukukunda rızai bir akit olan alım satım akdinin bir iyiniyet akdi olduğu ve bütün iyiniyet akitlerinde olduğu gibi bazı yan konularda anlaşmalar yapılabileceği kabul edilmekteydi. Bu anlaşmalara ilave anlaşmalar denmekteydi. İyiniyet akitlerine bağlı olarak ve derhal onların ardından yapılmış bu ilave anlaşmaların muhtevaları, bağlandıkları akdin davalarıyla takip edilirdi. Bu anlaşmalar arasında özellikle, alıcı veya satıcıya alım satım akdinden dönme imkânı sağlayan anlaşmaların özel bir yeri vardır¹.

Alım satım akdine eklenen şartlar ile meydana gelen anlaşmalardan biri de beğenme koşuluyla satış olarak nitelendirilebilecek ve bu kurumun hukuki kaynağı olarak değerlendirilebilecek olan “*pactum displicentiae*” anlaşmasıdır². Burada alıcı lehine bir *pactum* söz konusudur. Alıcının belli bir süre içerisinde mal hoşuna gitmemesi halinde akitten rücu etme, yani aldığı malı iade ederek parasını geri alma hakkı vardır³. Bir sürenin belirlenmemiş olduğu hâllerde, alıcı, bu imkanını altmış iş günü içerisinde kullanmalıdır⁴. Roma hukukunda (Ius. Ins. 3. 23. 4) bu kurumu açıklamak üzere “*Stichus belirli bir süre içinde hoşuna giderse, sana şu kadar altına satılmış olsun*” şeklinde bir örnek verilmiştir⁵.

Pactum displicentiae anlaşması ile yapılan alım satım akitlerini, tecrübe veya muayene şartıyla satıma (beğenme koşuluyla satış) benzetmenin uygun düşeceği belirtilmekle beraber, bu ikisi arasında ciddi farkların da bulunduğu söylenmiştir. Bu görüşe göre, tecrübe veya

¹ Rado, Türkan, **Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1997, s.132; Umur, Ziya, **Roma Hukuku Ders Notları**, 3.Bs., Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.365; Tahiroğlu, Bülent, **Roma Borçlar Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul, 2010, s. 218.

² Antalya, Osman Gökhan, **Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe veya Muayene Şartıyla (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1993, s.7.

³ Umur, s.366; Tahiroğlu, s.218; Akıncı, Şahin, **Roma Borçlar Hukuku**, Sayram Yayınları, Konya, 2013, s.142.

⁴ Tahan, Duygu, “Roma Hukuku’nda Alım Satım Akdine Bağlı Pactumlar”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.1, 2017, s.215.

⁵ Erdoğan, Belgin, **Roma Borçlar Hukuku Dersleri**, Der Yayınları, İstanbul, 2012, s.92. , Yüksel, Halil İbrahim, **Roma Hukukunda Satış Sözleşmesi**, İstanbul, 2015, s.72.

muayene koşuluyla satışta, tecrübe ve muayene safhası sözleşmeye öncelik eyler ve sözleşme tecrübe ve muayeneden sonra kurulur. Oysa, *pactum displicentiae*'da sözleşme mevcut olmakla birlikte alıcı sonradan satılanı daha iyi tetkik edip beğenmez ise sözleşmeyi feshe yetkilidir. Buradan anlaşılabacağı üzere de *pactum displicentiae*'de tecrübe ilk safhada değil, sözleşmenin kurulmasından sonra da mümkündür⁶. Ancak şu hususu da vurgulamakta da fayda vardır: Beğenme koşuluyla satış geçerli bir şekilde kurulmuş bir sözleşmedir. *Pactum displicentiae* ise Roma hukukunda borç doğuran sözleşme tiplerini ifade eden *contractus* değil, *Ius Civile*'nin tanıdığı ek anlaşmalardan biridir.

Pactum displicentiae anlaşması ile beğenme koşuluyla satışın arasındaki bir diğer fark ise, Klasik Roma Hukukunda, *pactum displicentiae* anlaşmasındaki olumsuz ve iradi nitelikteki geciktirici koşula bağlı sözleşmeden dönme anlaşmasının, karine olarak kabul edilmesidir⁷.

1.1.2. Türk Hukukunda

Türk hukukunda ise beğenme koşuluyla satış, “*Sevm-i şira*” ve “*Sevm-i nazar*” olarak adlandırılmakta ve ilk olarak Mecelle'nin 298 ve 299. maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktaydı⁸.

Sevm-i şira, alıcının, bir malı değeri tayin edilerek satın almak üzere alıp götürmesi, sevm-i nazar ise, satın alınması istenen malı görmek veya başkasına göstermek üzere satın alacak kimsenin istemesidir şeklinde tanımlanmıştır⁹. Satıcı bu hayvanın değeri bin kuruştur, götür, beğenirsen al dese alıcı da satın almak üzere hayvanı alıp götürse, sevm-i şira tarikiyle satış söz konusu olurdu¹⁰.

Mecelle'nin 298. maddesi ile 299. maddesinde düzenlenen bu iki kurum arasında ilk bakışta pek fark olmadığı düşünülebilir. Ancak, sevm-i şira üzere satış ile sevm-i nazar üzere satış arasındaki farklar şu şekilde belirlenebilir:

Sevm-i nazar üzere satışta, satış konusunun bedelinin taraflarca zikredilmesi bir zorunluluk teşkil etmediği halde, sevm-i şira üzere satışta satış konusunun bedeli mutlaka zikredilmelidir. Sevm-i şira üzere satışta, alıcının malı satın alması sevm-i nazar üzere satışa göre daha muhtemeldir. Sevm-i şira üzere satışta alıcı malı, beğenmesi halinde satın almak

⁶ Berki, Şakir, “Roma’da Borçların Kaynakları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.15, S.1, 1958, s.6.

⁷ Pulaşlı, Hasan, *Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları*, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 1983, s.103.

⁸ Pulaşlı, s.112.

⁹ Erdoğan, Mehmet, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 3.Bs., Ensar Neşriyat, İstanbul, 2010, s.505.

¹⁰ Hocaeminefendizade Ali Haydar Efendi, *Dürrü’l Hukkam Şerhu Mecelleti’l-Ahkam c.1*, çev. Reşit Gündoğdu-Osman Erdem, Osmanlı Yayınevi, İstanbul, s.288; İlhan, Cengiz, *Günümüz Türkçe’siyle Mecelle*,

üzere teslim alırken, sevm-i nazar üzere satışta alıcı satış konusunu muayene etmek, gözden geçirmek, başkasına inceletmek amacıyla teslim almaktadır. Sevm-i şıra üzere satışta alıcı, satış konusunu satın almak amacıyla teslim aldığı için zilyetliği satıcı gibidir. Sevm-i nazar üzere satışta ise, alıcının böyle bir amacı bulunmadığı için satış konusu üzerindeki zilyetliğinin emanet hükmünde olduğu belirtilmiştir. Bu farklılıklar ise, satış konusunun telef olması yani hasara uğraması halinde tazmin yükümlülüğü bakımından önem arz eder.

Hasarın geçişi konusunda satım akdine ilişkin Mecelle'deki genel kuralın aksine sevm-i şıra ve sevm-i nazar üzerine satımın, istina teşkil ettiği ifade edilmiştir¹¹. Mecelle, 298. ve 299. maddelerinde sevm-i şıra ve sevm-i nazar üzerine satışta hasarın geçişi ile ilgili kural koymaktadır. Mecelle'nin 298. maddesinin ilk cümlesine göre, değeri takdir edilerek alıcının malı satın almak üzere alıp götürmesi ve malın alıcının elinde telef olması halinde de zararı alıcıya aittir. Aynı maddenin ikinci cümlesine göre, malın değerinin takdir edilmemesi halinde satılan emanet hükmünde sayılacağından alıcı tazminat ödemekle yükümlü değildir. Bu itibarla satıcının “bahası bin kuruştur, götür, beğenirsen al” demesi ve alıcının da beğenirse bu bedel üzerinden satın almak üzere alıp götürmesi ile satıcının “al götür beğenirsen alırsın” demesi ve alıcının da beğenir ise badehu pazarlığı yapıp almak üzere alıp götürmesi halleri arasında ciddi bir farklılık vardır¹². Örneğin bir kimse, değerini takdir ettirmeyerek sırcacı dükkanında satıcının kendisine bakması veya başka bir kimseye göstermesi ve beğenir ise alması için verdiği kaseyi elinden düşürüp kırarsa tazminat ödemesi gerekmez¹³. Kâsenin değerinin takdir edilmesi halinde ise ziya halinde, malın mislini veya kıymetini satıcıya ödemek sorundadır¹⁴.

Mecelle'nin 299. maddesine göre ise, sevm-i nazar tarikiyle yani görmek veya göstermek üzere alınan mal, değeri bildirilmiş veya bildirilmemiş olsun, malı almış olanın elinde bulunduğu sırada, herhangi bir kusuru olmaksızın, telef ve zayi olması halinde alıcının herhangi bir tazminat ödemesi gerekmez¹⁵. Sevm-i nazar üzere satışta, hasarın satıcıya ait olmasının nedeni ise “Çünkü mal görülmek üzere alınmıştır. Mutlaka satın alınmak için alınmış değildir” demek suretiyle açıklanmaktadır¹⁶.

Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s.103.

¹¹ Cin, Osman Halil/Akgündüz, Ahmet, **Türk Hukuk Tarihi 2. Cilt Özel Hukuk**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s.240.

¹² **Pulaşlı**, s.113.

¹³ **Hocaeminefendizade**, s.290.

¹⁴ **Cin/Akgündüz**, s.240.

¹⁵ **İlhan**, s.103.

¹⁶ **Pulaşlı**, s.113.

1.2. Beğenme Koşuluyla Satışın Tanımı ve Terminoloji Sorunu

1.2.1. Beğenme Koşuluyla Satışın Tanımı

818 sayılı Borçlar Kanunu, tecrübe ve muayene şartıyla bey'i adıyla bu satış türünü düzenlemekte fakat o da Mecelle gibi bir tanım vermemekteydi¹⁷. Tecrübe veya muayene şartıyla satıma ilişkin öğretide birtakım tanımlar verilmekteydi¹⁸. Bu satış türünü 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, beğenme koşuluyla satış başlığı altında düzenlemiş, 249. maddesinde ise bir tanıma yer vermiştir¹⁹. Bu maddede “beğenme koşuluyla satış, alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan satış” olarak tanımlanmıştır.

Beğenme koşuluyla satış öğretide farklı şekillerde tanımlanmıştır:

TANDOĞAN bu satış türünü “alıcının malı tecrübe veya muayene edip tasvip etmesi iradi şartına bağlı olarak yapılan bir satımdır²⁰.” şeklinde tanımlamıştır.

GÜMÜŞ ise beğenme koşuluyla satışı “alıcının satılanı denemesi (tecrübesi) veya incelemesi (muayenesi/gözden geçirmesi) ve sonrasında onaylaması geciktirici iradi koşuluna bağlı (parça) satış(1) sözleşmesi” olarak tanımlamıştır. Yazar, BK. m. 220 ve TBK m. 251’in aksine “muayene/gözden geçirme” kavramının Almanca aslına (Besicht) daha uygun olarak “inceleme” şeklinde anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Beğenme koşuluyla satışta, alıcının yapacağı incelemenin hiçbir zaman “muayene” (Prüfung) olmadığı gerekçesiyle TBK m. 249. ile 252. maddeleri arasındaki muayene anlamında kullanılan bütün “gözden geçirme” kavramlarının “inceleme” olarak okunması gerektiğini belirtmiştir²¹.

YAVUZ, beğenme koşuluyla satışı “alıcının malı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi (tasvip etmesi) iradi şartına bağlı olarak yapılan bir satış çeşididir.” şeklinde tanımlamıştır²².

ANTALYA ise beğenme koşuluyla satışta alıcının onaylamasının, iradi türdeki koşulun alt türü olan mutlak iradi koşul olduğu gerekçesiyle TANDOĞAN ve YAVUZ’un tanımında yer alan iradi koşula bağlı olma özelliğinin belirtilmesinin gereksiz olduğu düşüncesindedir. Yazar, “beğenme” kavramının hukuki işlem benzeri veya tasavvur açıklaması olarak nitelenmesi gerektiğinden bahisle, bir hukuki işlemi ifade eden “onaylama” kavramı yerine

¹⁷ Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 4.Bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.289.

¹⁸ Antalya, s.21.

¹⁹ Yavuz, Nihat, **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler**, 2. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.372; Madde Gerekçesi: 818 sayılı Borçlar Kanununda yer verilmeyen, “B. Beğenme koşuluyla satış / I. Tanımı” kenar başlıklı yeni bir maddedir.

²⁰ Tandoğan, Halûk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri c.1/1**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s.295.

²¹ Gümüş, Mustafa Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler c.1**, 3.Bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s.189.

²² Yavuz, Cevdet, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10.Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s.264.

kullanılmasına da katılmamaktadır²³. Öğretide bazı yazarlar²⁴, beğenme koşuluyla satış için verdikleri tanımlarda, satışın erteleyici şarta bağlı bir satış olduğunu belirtmeler de beğenme koşuluyla satış erteleyici şarta bağlı olabileceği gibi bozucu şarta bağlı olmasında da bir engel yoktur. Yazar bu hususa dikkat çekerek, beğenme koşuluyla satışı, “satılanı onaylayıp onaylamamanın tamamen alıcının serbest arzusuna bırakıldığı satım olarak tanımlanabilir.” şeklinde tanımlamaktadır²⁵.

1.2.2. Beğenme Koşuluyla Satışta Terminoloji Sorunu

818 sayılı Borçlar Kanunun 219. maddesinin kenar başlığı “tecrübe ve muayene şartıyla satım” şeklinde düzenlenmekte, metinde ise “tecrübe veya muayene şartıyla satım” kavramına yer verilmekteydi. 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun kenar başlığı ile metni arasındaki bu çelişkinin giderilmesi için mehz kanuna²⁶ da uygun olarak, tecrübe ile muayene fiillerinin birlikte yapılması gerektiği anlamına gelecek şekilde “ve” bağlacı yerine “veya” bağlacının tercih edilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁷.

6098 sayılı kanun, bu kurumu hem kenar başlığında hem de metninde “beğenme koşuluyla satış” olarak adlandırarak bu çelişkili durumu da böylece ortadan kaldırmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde öğretide bu satış türünü ifade etmek için birçok kavram kullanılmakta idi. Çoğunlukla “tecrübe” kavramı yerine “deneme/denemeli” kavramı kullanılmakta²⁸, “muayene” kavramı yerine ise “gözden geçirme”²⁹, “sınama”³⁰ ve “yoklama” kavramları kullanılmaktaydı.

SEROZAN bu satım türünü açıklamak için “Beğenme Koşuluyla Satım” başlığını tercih etmiş, açıklama kısmında ise “beğenme koşuluyla satım” ifadesinin doğrusunun “gözden geçirip uygun bulma (benimseme) koşuluna bağlı satım” olduğunu dile getirmiştir³¹. Yazar yine, “tecrübe ve muayene şartıyla satım” deyiminin, satış sözleşmesinin hükümlerini

²³ **Antalya**, s.21.

²⁴ **Kılıçoğlu**, Ahmet Mithat, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, Borçlar Özel, s.144; Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 11.Bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s.218.

²⁵ **Antalya**, s.22.

²⁶ Beğenme koşuluyla satış, İsviçre Borçlar Kanunu’nun 223. maddesinde “Kauf auf Probe oder auf Besicht” olarak düzenlenmektedir.

²⁷ Feyzioğlu, Feyzi Necmettin, **Borçlar Hukuku İkinci Kısım Aktin Muhtelif Nevileri c.I**, 4.Bs., İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1980, s.135; **Antalya**, s.4.

²⁸ Tunçomağ, Kenan, **Türk Borçlar Hukuku c.II**, 3.Bs., Sermet Matbaası, İstanbul, 1977, s.315; **Feyzioğlu**, s.133; Zevkliler, Aydın, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 19.Bs., Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s.78.

²⁹ **Feyzioğlu**, s.133.

³⁰ **Tunçomağ**, s.315.

³¹ Serozan, Rona, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, 4.Bs., On iki levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s.268; Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992, s.128.

doğurmasının satılanın sadece denenmesi, gözden geçirilmesi koşuluna bağlı olacağı şeklinde anlaşılmaya yol açabileceğinden, alıcının serbest iradesini vurgular biçimde “alıcının uygun bulması şartına bağlı satım”³²dan söz etmenin daha doğru olacağını ifade etmiştir³³.

ANTALYA da 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda, “tecrübe veya muayene” kavramlarına yer verilmesinin sebebinin, bu kavramların söz konusu satış sözleşmesinin temel düşünce ve çıkış noktasını teşkil etmesi ile tecrübe veya muayene imkanının benimsenmesinin, tarafların bu satış sözleşmesi ile güttükleri amacı ifade etmesi olduğunu belirtmiştir³⁴. Yazar, bu sözleşme türünün geçerli bir şekilde kurulabilmesi için kanunun aradığı unsurlar dikkate alınarak, tecrübe veya muayene şartıyla satımın “alıcının onaylaması şartıyla satım” olarak isimlendirilmesi gerektiği görüşünün savunulabileceğini belirtmiştir³⁵.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu “beğenme koşuluyla satış” adından yana tercihini koymuştur. Kanunun gerekçesinde, bu satış türünün “beğenme koşuluyla satış” adı ile düzenlenmesinin nedeniyle ilgili bir açıklama yer almamaktadır.

Bir görüşe göre, Türk Borçlar Kanunu’nda bu kurumun “beğenme koşuluyla satış” adı ile düzenlenmesinin Roma hukukuna daha uygun olduğu belirtilmiştir³⁶.

1926 tarihli mülga Ticaret Kanunu, ticari satış dahilinde, tecrübe veya muayene şartıyla satımı düzenlemekte, 709. maddesinde “Müşteri mebi muayene veya tecrübe ettikten sonra beğenirse almak şartıyla vukuu bulan beyi caizdir.” demektedir. Maddenin devamında ise sözleşmede aksine kayıt yoksa bu tür sözleşmelerin beğenme geciktirici koşulu ile yapıldığı kabul edilmiştir³⁷.

Beğenme koşuluyla satışta, koşulun gerçekleşmesi sırf alıcının arzusuna bağlı olduğundan potestatif bir mahiyet taşıdığı, alıcının malı kabul veya reddetmekte serbest olduğu, sözleşmenin bu mahiyetinin ise “beğenirse almak” tabiri kullanılarak Ticaret Kanunu’nda Borçlar Kanunu’na göre daha açık bir ifadesini bulduğu ifade edilmiştir³⁸.

1926 tarihli 865 sayılı mülga Ticaret Kanunu, 746. maddesinde müşterinin arzusuna göre emtiayı beğenip beğenmemekte serbest olacağına dair koşuldan bahsetmekteydi. Yine, 1956 tarihli 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu 1133. maddesinin 1. fıkrasında “...alıcının emtiayı arzusuna göre... beğenip beğenmemekte serbest olacağına dair şartlar varsa” bu tür

³² Karş. **Pulaşlı**, s.112.

³³ Serozan, Rona, **Sözleşmeden Dönme**, 2.Bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, (**Serozan**, Dönme), s.209.

³⁴ **Antalya**, s.5.

³⁵ **Antalya**, s.6

³⁶ **Erdoğan**, s.92.

³⁷ Hirsch, Ernst, **Ticaret Hukuku Dersleri**, 3.Bs., İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1948, s.698.

³⁸ Arslanlı, Halil, **Ticari Bey**, 3.Bs., İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1952, s.667.

satış sözleşmelerinin dahi, boşaltmada satış olarak kabul edileceğini hükme bağlamıştı³⁹. 1926 tarihli ve 1956 tarihli mülga kanunlardan hareketle, “beğenme” kavramının hukukumuzda yeni giren bir kavram olmadığı, bu satış türünü ifade etmek için 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu öncesinde de kanun koyucu tarafından kullanılmış olduğu söylenebilir.

“Beğenmek” sözcüğünün akla gelen ilk anlamı iyi veya güzel bulmaktır. Bu sözcüğün sözlükteki bir diğer anlamı ise onaylamak, kabul etmek, tasvip etmektir⁴⁰. Beğenme koşuluyla satış sözleşmesine özelliğini veren, sözleşmenin satılanın alıcının serbest arzusu ile onaylanması koşuluna bağlı tutulmasıdır⁴¹. Bu unsurdan bahsedilebilmesi için alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylaması yeterli olup, satış konusunu iyi veya güzel bulması dahi gerekli değildir. Çünkü alıcı iyi ve güzel bulmadığı sözleşme konusu hakkında, ihtiyacı veya başka gerekçelerle sözleşmenin hükümlerinin doğurması için onaylama iradesini açıklayabilir. Bu itibarla, kanun koyucunun sözcüğe yüklediği anlamın, sözcüğün gündelik hayatta akla gelen ilk anlamı olmadığının kabulü gerekir.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde, tarafların karşılıklı anlaşması neticesinde, alıcı, satış konusunu tecrübe veya muayene edebileceği gibi etmemekte de serbesttir⁴²⁴³. Alıcı satış konusunu onaylayıp onaylamamakta geniş bir serbestliğe sahiptir. Hatta bu hususun alıcının kendi keyfine⁴⁴ bağlı olduğu söylenmiştir. Alıcının onaylamama iradesini ortaya koyduktan sonra bir neden göstermesi de gerekmez⁴⁵. Beğenme kavramının subjektif bir yargıyı ifade etmesi ve alıcının içinde bulunduğu serbestiyi vurgulaması nedeniyle bu sözleşme türünün Türk Borçlar Kanunu’nda bu şekilde adlandırılması fikrimce isabetli olmuştur.

1995 tarihli 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun, 8. maddesinde “Kapıdan satışlar; işyeri, fuar, panayır gibi satış mekanları dışında, önceden mutabakat olmaksızın yapılan değeri 1.000.000 Türk Lirasını aşan, tecrübe ve muayene koşullu satışlardır.” demek suretiyle, kapıdan satışları tanımlamaktaydı. 4077 sayılı TKHK’nın madde metninde 818 sayılı BK’nın 219. maddesinin kenar başlığındaki gibi “tecrübe ve muayene” ifadesi kullanılmakta idi.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 8. maddesinde değişiklik

³⁹ Kalpsüz, Turgut, **Denizasıra Satışlar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü**, Ankara, 1967. s.195.

⁴⁰ Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, 10.Bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s.233.

⁴¹ **Gümüş**, s.190.

⁴² **Antalya**, s.5.

⁴³ **Arsılanlı**, s.667. (Fransız Hukukunda tecrübe ve muayene şartıyla satımda alıcıya tecrübeyi yapmak borcu yüklenmektedir. 5. dipnot)

⁴⁴ **Tunçomağ**, s.315.

⁴⁵ **Antalya**, s.5.

yapan 4822 sayılı kanunun 12. maddesi ile madde metni yeniden düzenlenmiştir⁴⁶. Buna göre kapıdan satışlar, “...işyeri, fuar, panayır gibi satış mekanları dışında yapılan satımlardır.” şeklinde yeniden tanımlanmış, “...tecrübe ve muayene koşullu satışlardır.” ifadesi madde metninden çıkarılmıştır.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’da “Kapıdan Satışlar” başlığı altında düzenlenen hükümler, 2014 tarihli 6502 sayılı TKHK’da, “İş yeri dışında kurulan sözleşmeler” başlığı ile değiştirilmiş⁴⁷, bu kanunda da “tecrübe ve muayene” ifadesine yer verilmemiş, böylece 6098 sayılı TBK ile 6502 sayılı TKHK arasında kavram karmaşası meydana gelmesinin önüne geçilmiştir.

⁴⁶ İkizler, Metin, “4822 Sayılı Kanun’la Değişik Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Işığında Kapıdan Satışların Unsurları” **Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi C.5 Sayı 2**, 2005, s.78

⁴⁷ Kabaş, Esen, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla İş yeri Dışında Kurulan Sözleşmelere İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler” **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Sa. 3**, 2015, s.74.

İKİNCİ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN HUKUKİ NİTELİĞİ, UNSURLARI VE ÇEŞİTLERİ

2.1. Beğenme Koşuluyla Satışın Hukuki Niteliği

2.1.1. Genel Olarak

Alıcının irade beyanı ile sözleşme gereği yükümlendiği sorumluluğunu ortadan kaldırabilme imkânı tanıyan beğenme koşuluyla satışın hukuki niteliği, Roma hukukundan bu yana tartışıl原因lmış ve öğretime pek çok farklı görüş öne sürülmüştür⁴⁸. Öğretime, bu satış türünün hukuki niteliğini ortaya koymak amacıyla birçok görüş ileri sürülmüş ise de bu görüşler öneri (icap) teorisi ile akit teorisi altında toplanabilir⁴⁹. Ancak öğretime yer alan görüşlerin her birine değinmek, bu araştırmanın amacını ve iddiasını fazlasıyla aşacaktır. Bu nedenle, beğenme koşuluyla satışın arz ettiği özellikleri ortaya koyduktan sonra bu teorilere beğenme koşuluyla satışın unsurları açıklanırken yeri geldikçe değinmek konunun anlaşılması ve diğer satış çeşitlerinden ayırt edilebilmesi için daha yardımcı olacaktır.

Beğenme koşuluyla satış, Türk Borçlar Kanunu’nun ikinci kısım birinci bölümünde yer alan “satış sözleşmesi” başlığı altında, bazı satış türlerinin düzenlendiği dördüncü ayrımın B bendinde, kanunun 249 ile 252 maddeleri arasında düzenlenen özel bir satış sözleşmesi türüdür. Arz ettiği önem itibarıyla beğenme koşuluyla satışa ilişkin hükümler, yasa koyucu tarafından Türk Borçlar Kanunu’nda bazı satış türleri arasında yer vermek suretiyle düzenlenmiştir.

Sözleşme özgürlüğü, sözleşmenin kurulması ve koşullarının belirlenmesinde kişilerin özgür iradeleriyle karar verebilme serbestisini ifade eder⁵⁰. Bu ilkenin bir sonucu olarak kişinin dilediği konuda sözleşme yapabilme ve haklar elde edebilme imkanının yanı sıra sözleşmenin koşullarını, başka bir anlatımla muhtevasını⁵¹ belirleyebilmesi mümkündür.

Alıcı, satım akdi hükümlerini doğurmadan önce satılanı incelemek, gözden geçirmek veyahut denemek isteyebilir. Zira satıcı satış sözleşmesinin konusu hakkında yeterli bilgiye sahipken alıcı bu bilgiye sahip değildir.

TANDOĞAN, taraflar arasındaki bu eşitsizliği “satıcı genellikle ne sattığını iyi bilir;

⁴⁸ Arslanlı, s.670.

⁴⁹ Antalya, s.68.

⁵⁰ Kılıçoğlu, Ahmet Mithat, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s.113.

⁵¹ Antalya, s.23.

halbuki alıcı her zaman ilk bakışta satın almağı düşündüğü şeyin değerini ve işine yarayıp yaramayacağını lâıkiyle kestiremez” demek suretiyle izah etmiştir⁵².

İşte, beğenme koşuluyla satış, alıcının içinde bulunduğu bu durumdan kaynaklı büyük bir ihtiyacı karşılamaktadır. Beğenme koşuluyla satış, alıcıya satış sözleşmesi hükümlerini doğurmadan önce sözleşme ile hemen bağlanmadan düşünmesine fırsat bırakma⁵³, satılanı onaylayıp onaylamamak hususunda karar verebilme⁵⁴ imkânı sağlamaktadır.

Beğenme koşuluyla satışın hukuki niteliği hakkında öğretilerde farklı görüşlerin ileri sürülmesine yol açan ve bu satış türüne özelliğini veren, alıcının serbest arzu ve iradesine bağlı iradi koşulun varlığıdır⁵⁵. Satış sözleşmesine ilişkin hukuki düzenlemelerin tamamlayıcı nitelikte olması sonucu, sözleşme özgürlüğü gereği satış sözleşmesinin muhtevasına eklenen bu unsur beğenme koşuluyla satış, satışın özel bir türü haline getirir.

Beğenme koşuluyla satışın, satış sözleşmesinin özel bir türü olmasının doğal sonucu, satış sözleşmesinin özelliklerini ihtiva etmesidir. Kısaca beğenme koşuluyla satışın özellikleri üzerinde durmak gerekir.

2.1.2. Beğenme Koşuluyla Satış Borç Doğuran Bir Sözleşmedir

Hukuksal işlemler, malvarlığına yaptıkları etkileri bakımından taahhüt işlemi ile tasarruf işlemi olarak ikiye ayrılır⁵⁶. Beğenme koşuluyla satış neticesinde, satıcı, satılanı alıcıya teslim etme ve satılan üzerindeki mülkiyet hakkını alıcıya geçirmeyi, alıcı ise satıcıya bir miktar parayı ödemeyi taahhüt eder. Bu taahhüt işlemi tarafların malvarlığının aktifini değil, pasifini etkiler. Sözleşme ile taahhüt edilen borcun ifası için ayrıca taahhüt işlemi tasarruf işleminin takip etmesi gerekir⁵⁷.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin kurulması ile mülkiyet devredilmiş olmaz. Mülkiyetin devredilmesi, satılanın cinsine göre yapılacak tasarruf işlemine bağlıdır⁵⁸. Bu itibarla beğenme koşuluyla satış için aynı etki doğurmayan, borç doğuran bir sözleşmedir denilebilir. Beğenme koşuluyla satışın aynı etki doğurmaması, hukukumuzda benimsenen ayırım prensibinin bir sonucudur⁵⁹.

Beğenme koşuluyla satışta, satılan alıcının kullanmasına ve yararlanmasına değil,

⁵² Tandoğan, s.295.

⁵³ Serozan, s.295.

⁵⁴ Antalya, s.23; Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6.Bs., Yetkin Yayınları, 2018, s.19

⁵⁵ Gümü, s.190.

⁵⁶ Kılıçoğlu, s.48.

⁵⁷ Eren, s.19,

⁵⁸ Yavuz, s.51.

⁵⁹ Antalya, s.25; Yavuz, s.52.

onun mülkiyetine bırakıldığı için beğenme koşuluyla satışın temlik borcu doğuran sözleşmelerden olduğu söylenebilir.

2.1.3. Beğenme Koşuluyla Satış Rızai Bir Sözleşmedir

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin kurulabilmesi için satıcı ile alıcının karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları yeterlidir. Satılanın teslimi ile satış bedelinin ödenmesi, başka bir deyişle tarafların karşılıklı borçlarını ifa etmesi sözleşmenin kurulmasına etki etmez⁶⁰. Bu husus beğenme koşuluyla satışın rızai bir sözleşme olmasını ifade eder.

2.1.4. Beğenme Koşuluyla Satış Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşmedir

Bir sözleşme, sözleşmenin bir tarafına borç yükleyebileceği gibi iki tarafına da borç yükleyebilir. İki tarafa borç yükleyen bir sözleşmede, tarafların edimleri karşılıklı değişim ilişkisi içerisinde ise tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeden bahsedilir⁶¹.

Beğenme koşuluyla satış tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme türüdür. Satıcının edimi, satılanı teslim ve satılan üzerindeki mülkiyet hakkının alıcıya devridir. Alıcının edimi ise satılanın bedelini satıcıya geçirmektir. Tarafların borçlanmış oldukları bu edimler karşılıklı değişim ilişkisi (synallagma) içerisinde⁶².

Beğenme koşuluyla satışta bu karşılıklı değişim ilişkisinin iki temel sonucu vardır⁶³. Tarafların edimleri arasındaki karşılıklılık hem genetik (doğuş yönünden), hem fonksiyoneldir⁶⁴. Genetik karşılıklılık, taraflardan birinin ediminin doğumunun, diğer tarafın ediminin geçerli olarak doğumuna bağlı olmasını ifade eder. Buna göre, beğenme koşuluyla satışta satıcının satılanı teslim ve mülkiyeti geçirme borcu geçersiz ise, alıcının satış bedelini ödeme borcu da geçersiz olur. Fonksiyonel karşılık ise aksine adet, anlaşma, yasa kuralı veya işin niteliği gerektirmiyorsa her iki tarafın da diğeri kendi ediminin ifasını tam ve doğru olarak teklif etmedikçe ödemezlik def'ini ileri sürebilmesini ifade eder.

Beğenme koşuluyla satışın hüküm ve sonuçları, alıcının satılanı onaylama iradesini açıklamasına, yani koşulun gerçekleşmesine kadar doğmamaktadır. Sözleşmenin hükümlerinin alıcının onaylamasına kadar doğmaması veyahut alıcının onaylamama iradesini açıklaması halinde sözleşme hükümlerinin doğmaması ihtimalinin bulunması, tarafların edimlerinin karşılıklı olma özelliğini ortadan kaldırmaz⁶⁵.

⁶⁰ Yavuz, s.51; Eren, s.29; Aydoğdu/Kahveci, s.52; Zevkliler/Gökyayla, s.30; Eren, s.29.

⁶¹ Aydoğdu/Kahveci, s.50, Zevkliler/Gökyayla, s.30; Eren, s.28.

⁶² Aral/Ayrancı, s.71; Zevkliler/Gökyayla, s.30; Eren, s.28; Yavuz, s.32.

⁶³ Gümüş, s.17.

⁶⁴ Aral/Ayrancı, s.71; Eren, s.28.

⁶⁵ Antalya, s.26.

2.1.5. Beğenme Koşuluyla Satış Ani Edimli Bir Sözleşmedir

Beğenme koşuluyla satışta, satıcının satılanı teslim ve mülkiyeti geçirme borcu ile alıcının satış bedelini ödeme borcu kararlaştırılan zamanda bir defada yerine getirilen ani edimlerdir.

Alıcının satılanı onaylamasına kadar geçen belirsizlik devresi, beğenme koşuluyla satışı sürekli bir borç ilişkisi haline getirmez. Zira alıcının satılanı onaylaması, alıcının sözleşmeye konu asli edimin ifasının zamana yayıldığı anlamına gelmez, bilakis alıcı ile satıcı karşılıklı edimlerinin ifasını bir defada yerine getirirler⁶⁶. Alıcının satılanı onaylaması, sözleşmenin hükümlerini doğurması açısından önem arz ederken, alıcının kendi edimini ifa etmesine etkisi bulunmamaktadır.

Borçlanılan edimin, zaman içinde belirli aralıklarla, düzenli veya düzensiz olarak tekrarlanması halinde dönemli edimlerden bahsedilir⁶⁷. Beğenme koşuluyla satışın dönemli edimli, örneğin art arda teslimli kurulması mümkün müdür? Bu durumda alıcı, satılanı onaylama iradesini satılanın tamamının teslimi halinde mi yoksa her bir teslimden sonra ayrı ayrı mı açıklayacaktır?

Art arda teslimli satışta, art arda yapılan teslimler arasında hukuki bir bütünlük olduğu, bu nedenle, art arda yapılan teslimlerin TBK'nın 84. maddesi anlamında kısmi ifa olarak değil, sözleşmeden doğan tek bir borcun yerine getirilmesi olarak anlaşılması gerektiği, bu satış türünde zapta ve ayıba karşı sorumluluk hükümlerinin her bir parçanın teslimi için ayrı ayrı uygulanması gerektiği ifade edilmiştir⁶⁸.

Uygulamada art arda teslimli satış sözleşmesi ile beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin bazı durumlarda iç içe geçtiği görülmektedir⁶⁹. Örnek vermek gerekirse; hiper market zinciri sahibi alıcı ile ayakkabı imalatçısı satıcının yaptığı sözleşmede, belli çift ayakkabının parça parça alıcıya teslim edilmesi ile alıcının kendi serbest arzusuyla satılanı onaylaması ve sözleşmenin hukuki sonuçlarını doğurması hususunda anlaşmaları halinde böyle bir durumdan bahsedilebilir. Kanaatimce, bu halde de beğenme koşuluyla satışa ilişkin hükümlerin, her bir parçanın teslimi için ayrı ayrı uygulanması uygun olacaktır. Böylece satıcının içinde bulunduğu belirsizlik devresinin de uzamasının önüne geçilebilir. Yine, deneme ve gözden geçirmenin alıcının veyahut satıcının yanında yapılmasına göre farklılık gösteren hükümlerin her bir teslim yönünden ayrı ayrı uygulanması gerektiği düşünülebilir.

⁶⁶ Aydoğdu/Kahveci, s.51; Eren, s.29.

⁶⁷ Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Bs, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, (Eren, Borçlar Genel), s.112.

⁶⁸ Aydoğdu/Kahveci, s.316.

⁶⁹ Yarg. HGK, T. 04.07.1973, E. 1973/668, K. 1973/663. (Sinerji Mevzuat Programı)

2.1.6. Beğenme Koşuluyla Satış Sebebe Bağlı Bir Sözleşmedir

Bir hukuksal işlemin geçerliliği bir sebebin varlığına ve geçerliliğine bağlı ise sebebe bağlı hukuksal işlem den söz edilir⁷⁰. Türk - İsviçre hukuk sistemlerinde taşınmazların mülkiyetinin devrine ilişkin işlemlerin sebebe bağlı olduğu yönünde tereddüt bulunmamakta iken, taşınır mülkiyetinin devrine ilişkin tasarruf işlemlerinin geçerli bir taahhüt işlemine bağlı olduğu baskın görüş olarak ifade edilmektedir⁷¹.

Sebebe bağlılık ilkesine göre, tasarruf işleminin hukuki sebebini teşkil eden borçlandırıcı işlemi oluşturan beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin, geçerli bir işlem olması gerekir. Örnek vermek gerekirse taşınır mülkiyetinin devrine ilişkin kanuni veya iradi şekil şartı öngörülen veyahut taşınmaz olan satılanın, alıcıya deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla teslim edilmesi ve alıcının satılanı onaylaması halinde, sözleşme gerekli şekil şartına uyularak yapılmadığı için kesin hükümsüz olacak, kesin hükümsüz sözleşmeye istinaden yapılan tasarruf işlemi sonucunda, beğenme koşuluyla satışın sebebe bağlı bir sözleşme olması nedeniyle mülkiyet iktisap edilemeyecektir.

2.1.7. Beğenme Koşuluyla Satış Koşula (Şarta) Bağlı Bir Sözleşmedir

Hüküm ifade etmesi veya sona ermesi önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılan sözleşme koşula (şarta) bağlı bir sözleşmedir⁷². Beğenme koşuluyla satış, isminden de anlaşılacağı üzere koşula (şarta) bağlı bir satış türüdür⁷³.

Türk Borçlar Kanunu'nun 250. maddesinin 2. fıkrası (BK 219/2) gereği, kural olarak geciktirici koşula bağlı bir satıştan bahsedilebilir⁷⁴. Aksi yönde görüşler⁷⁵ bulunmakla beraber, tarafların arzusuna göre beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin bozucu koşula bağlı olarak kurulmasının da mümkün olduğu ifade edilmiştir⁷⁶. Buna ilişkin detaylı açıklamaya aşağıda yeri geldiğinde değinilecektir.

Beğenme koşuluyla satışın koşula bağlı bir sözleşme olmasının doğal sonucu ise, TBK'nın 170. ile 176. maddeleri arasında düzenlenen koşula ilişkin hükümlerin beğenme

⁷⁰ Kılıçoğlu, s.49.

⁷¹ Erbek, Özge, "Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık – Soyutluk Meselesi" , **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, Aydın Zevkiler'e Armağan, c.1, s. 979; Aydoğdu/Kahveci, s.52; Eren, s.30.

⁷² Eren, Borçlar Genel, s.1302.

⁷³ Bilge, Necip, Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Yeni Desen Matbaası, Ankara, 1962, s.94; Eren, s.231; Gümüş, s.190; Tunçomağ, s.317; Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.144; Arslanlı, s.682; Feyzioğlu, s.133.

⁷⁴ Becker, Herman, **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi İkinci Bölüm**, çev. Dr. A. Suat Dura, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1993, s.175.

⁷⁵ Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.144.

⁷⁶ Tandoğan, s.296; Feyzioğlu, s.135.

koşulu satışın bünyesine uygun düştüğü ölçüde uygulanacak olmasıdır⁷⁷.

2.2. Beğenme Koşuluyla Satışın Unsurları

Özel bir satış sözleşmesi türü olması sebebiyle taraflarca esaslı unsurları üzerinde anlaşılmış geçerli bir satış sözleşmesi bulunması ile bu satış türüne özelliğini veren sözleşmenin alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylaması koşuluna bağlı olması üzerinde anlaşmayı beğenme koşuluyla satışın unsurları olarak kabul edebiliriz.

2.2.1. Taraflar Arasında Satış Sözleşmesi Bulunması

2.2.1.1. Genel Olarak

Beğenme koşuluyla satıştan söz edilebilmesi için öncelikle tarafların esaslı unsurları üzerinde anlaştığı bir satış sözleşmesinin kurulmuş olması gerekir⁷⁸. Ancak, beğenme koşuluyla satışın hukuki niteliği hususunda yapılan tartışmalardan biri de bu noktada toplanmaktadır.

İcap teorisine göre, beğenme koşuluyla satışın, sözleşme olarak değerlendirilemeyeceği ileri sürülmüştür. Öğretide bu görüşü savunan yazarlara göre; alıcı, icabın etkisini sürdürdüğü onaylama süresi içinde kabul açıklaması ile sözleşmeyi kurma yetkisine sahiptir. Bu yetki, *Ius civile* yönünden hukuk düzeni tarafından korunmayan şekilsiz anlaşmaları, fertler arasındaki irade uyuşmalarını ifade eden *pactuma*⁷⁹ dayanmaktadır. Alıcı ile satıcı aralarında yapmış oldukları kararlaştırma ile satıcının süreli icabıyla bağlı olduğunu, alıcının ise sonraki kabul açıklamasıyla sözleşmeyi kurarak sözleşme ile bağlı olabileceğini kabul eder⁸⁰.

İcap (öneri), sözleşmenin yapılması teklifini kapsayan ve bu amaçla zaman itibarıyla daha önce yapılan, karşı tarafa varması gerekli, tek taraflı, kesin ve bağlayıcı bir nitelik taşıyan, muhatabın kabulü ile sözleşmenin kurulması sonucunu doğuran irade açıklaması şeklinde tanımlanmıştır⁸¹. İcap, tek taraflı bir hukuki işlemdir⁸². Satış sözleşmesi ise tarafların hukuksal sonuca yönelik karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını açıklaması ile meydana gelen bir hukuksal işlemdir.

Öğretide, bugünkü hukuk açısından öneri (icap) teorisinin kabul edilemeyeceği, kanun

⁷⁷ Antalya, s.27.

⁷⁸ Arslanlı, s.673.

⁷⁹ Erdoğmuş, s.117.

⁸⁰ Antalya, s.69; Arslanlı, s.670.

⁸¹ Eren, Borçlar Genel, s.276; Kılıçoğlu, s.55.

⁸² Tekinay, S.Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altıp, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6.Bs., Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998, s.109.

koyucunun bakış açısının bu teoriye uymadığı, satıcının alıcı ile aralarında anlaşma olmadan belirli bir süre içinde satılanı onaylama iradesini beyan etmesi kaydıyla bir mal göndermesi veya teslim etmesi halinde beğenme koşuluyla satıştan söz edilemeyeceği, alıcının sürenin bitimine kadar susmasının kabul anlamına gelmeyeceği, bu durumda bir sözleşme değil, fiili bir öneri söz konusu olduğu, münhasıran iradi koşula bağlı olarak yapılan satış sözleşmelerinde tarafların başlangıçta sözleşmenin bütün esaslı noktalarında anlaştığı, böylece aralarında bir satış sözleşmesinin meydana geldiği, beğenme koşuluyla satışın taraflar arasında sözleşme olmadan tasavvur edilemeyeceği savunulmuştur⁸³.

ANTALYA'ya göre beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin tarafları, satış sözleşmesini koşula bağlı olarak kurmakla, onaylama açıklamasına kadar sözleşmenin etkilerini doğurup doğurmayacaklarına ilişkin kararı alıcının satılanı onaylamasına bağlı kılmaktadır⁸⁴. Yazara göre, beğenme koşuluyla satış, sözleşmenin kurulmasının değil, etkilerini doğurup doğurmayacağının koşula bağlandığı, iki tarafı bağlayan tam ve geçerli bir sözleşme olarak kabul edilmelidir.

TANDOĞAN beğenme koşuluyla satışın, satış için öneride bulunmaktan farklı olduğunu belirtmiştir. Koşulun gerçekleşmesine kadar sözleşmeyle yalnız satıcı bağlı olup, alıcı bağlı değil ise de satılanın onaylanması icabın kabulüdür denilemez. Zira beğenme koşuluyla satışta konu ve fiyat üzerinde taraflar önceden anlaşmışlar, dolayısıyla sözleşme tam olarak kurulmuştur. Alıcının onayı ise sözleşmenin hükümlerini meydana getirmesi için gereklidir⁸⁵.

Kanun koyucu, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 219. 220. 221. maddelerinde "satılan" ifadesine yer vermiştir. Madde metninden hareketle beğenme koşuluyla satışın kurulmuş ve geçerli bir sözleşme olduğu belirtilmiştir⁸⁶. Yine, 6762 sayılı ETK'nın 1133. maddesinde, kanun koyucu tarafından taraflar arasında geçerli bir satış sözleşmesinin yapılmış olduğunun kabul edildiği, bu itibarla öneri görüşüne itibar edilemeyeceği ifade edilmiştir⁸⁷.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun aksine, 249. maddesinde bir tanım içermekte, beğenme koşuluyla satışın bir satış türü olduğunu ortaya koymaktadır. Yine 818 sayılı kanunun 220. maddesinde "Muayene bayiin nezdinde icra edilmek icabedip te müşteri mebi mukavelenin veya adetin tayin ettiği müddet içinde kabul etmediği halde bayi serbest olur. Böyle bir müddet tayin edilmemiş ise, bayi münasip bir

⁸³ Antalya, s.70; Kalpsüz, s.196; Tunçomağ, s.315; Arslanlı, s.671; Bilge, s.94; Feyzioğlu, s.134.

⁸⁴ Antalya, s.92.

⁸⁵ Tandoğan, s.296; Yavuz, s.264.

⁸⁶ Antalya, s.23.

⁸⁷ Kalpsüz, s.196.

müddet geçtikten sonra mebii kabul veya reddetmesini, müşteriye ihtar edebilir; derhal cevap verilmezse serbest olur.” düzenlemesi yer almaktaydı. Oysa, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 251. maddesinde ise “Deneme veya gözden geçirme satıcının yanında yapılmak gerekip de alıcı, satılanı sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde kabul edip etmediğini açıklamazsa, satıcı sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur. Böyle bir süre belirlenmemişse, satıcı uygun bir süre geçtikten sonra, satılanı kabul edip etmediğini bildirmesi için alıcıya ihtar da bulunabilir; bu ihtara hemen cevap verilmezse satıcı, sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur.” denilmektedir. Görüleceği üzere kanun koyucu madde metninde “sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur” demek suretiyle beğenme koşuluyla satışın sözleşme olduğuna açıklık getirmiştir.

Satıcı ile alıcı arasında öncesinde bir anlaşma olmadan, belirli bir süre içinde, alıcının satılanı onaylama iradesini açıklaması kaydıyla bir malın gönderilmesi veya teslim edilmesi halinde beğenme koşuluyla satışın kurulmayacağı, alıcının sürenin bitimine kadar susmasının kabul anlamına gelmeyeceği, bu durumda bir sözleşmenin değil, fiili bir icabın söz konusu olduğu ifade edilmişti⁸⁸.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile getirilen bir diğer yenilik ise 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda yer verilmeyen “İsmarlanmayan şeyin gönderilmesi” kenar başlıklı düzenlemedir⁸⁹.

Türk Borçlar Kanunu’nun 7. maddesine göre “İsmarlanmamış bir şeyin gönderilmesi öneri sayılmaz. Bu şeyi alan kişi, onu geri göndermek veya saklamakla yükümlü değildir.”. Gönderilen kişi, gönderilen şeyi kullansa, tüketse veyahut yok etse⁹⁰ dahi bundan dolayı bir sözleşme kurulmuş olmaz⁹¹.

İsmarlanmayan şeyin gönderilmesinin hukuki niteliği öğretide tartışmalı⁹² olsa da kanaatimce kanun koyucu tarafından açık bir şekilde düzenlenmesi karşısında bugün için öneri (icap) olarak kabul edilemeyeceği söylenebilir. Bu itibarla satıcının alıcı ile aralarında anlaşma olmadan belirli bir süre içinde satılanı onaylama iradesini açıklaması kaydıyla bir mal göndermesi veya teslim etmesi halinde, bir öneriden dahi bahsedilemeyeceği düşünülebilir. Bu halde de ısmarlanmadığı halde yollanan malın alıcı tarafından kullanılmasının, satılanı onaylama (benimseme) anlamına gelmeyeceğine dikkat çekilmiştir⁹³.

⁸⁸ Arslanlı, s.672; Antalya, s.70.

⁸⁹ Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 4.Bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s.42; Özlük, Betül, İsmarlanmamış Edim, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s.52.

⁹⁰ Antalya, Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018, (Antalya, Borçlar Genel), s.254; Özlük, s.130.

⁹¹ Şeker, Mustafa, “6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanuna Göre İsmarlanmayan Şeyin Gönderilmesi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 24, s.92.

⁹² Özlük, s.97.

⁹³ Serozan, s.271.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere beğenme koşuluyla satışın, satış sözleşmesinin özel bir türü olduğu ve bu satış türünden bahsedilebilmesi için, taraflar arasında esaslı unsurları üzerinde anlaşılmış bir satış sözleşmesinin bulunması gerektiği, bugün için öneri teorisinin bu satış türünün hukuki niteliğine uymadığı söylenebilir.

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşik Milletler Anlaşması (CISG), Türkiye bakımından 01.08.2011 tarihinde yürürlüğe girmiş ve anlaşmanın tarafı haline gelen ülkemizde de tarafların iradelerine bağlı olmaksızın mahkeme hâkimi tarafından re'sen uygulanması gereken bir iç hukuk kaynağı haline gelmiştir⁹⁴. Öyleyse beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin anlaşma kapsamına giren sözleşmelerden olup olmadığı üzerinde durulması gerekmektedir.

Antlaşmada, örnek üzerine satış ve art arda teslimli satış sözleşmeleri gibi satış sözleşmelerinin türlerine ilişkin düzenlemeler yer alsa da beğenme koşuluyla satış sözleşmesine ilişkin özel bir düzenleme getirilmemiştir. Antlaşmanın ikinci maddesinde uygulama alanı dışında bırakılan satış sözleşmeleri sayılmış, bunlar arasında beğenme koşuluyla satışa yer verilmemiştir.

Taşınır mal satışını konu edinen satış sözleşmelerinin CISG kapsamına girdiği, tarafların satış sözleşmesini koşula bağlamasının ise sözleşmeyi CISG kapsamından çıkarmayacağı ifade edilmiştir⁹⁵. Bu itibarla, beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin, ikinci maddede sayılan haller saklı kalmak üzere CISG kapsamındaki sözleşmelerden olduğu söylenebilir.

Antlaşmanın birinci maddesinde, işyerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki mal satımı sözleşmelerine CISG hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Her ne kadar sözleşme hükümlerinin uygulanması için malın uluslararası taşınması veya sınır ötesi teslimi gibi bir şart aranmamış ise de işyerlerinin farklı devletlerde olması nedeniyle, beğenme koşuluyla satışta, CISG hükümlerinin sık uygulama alanı bulamayacağı düşünülebilir.

Teknoloji alanındaki yenilikler sayesinde dijital içerik olarak sayılabilecek; bilgisayar programları, oyunlar, yazılımlar gibi verilerin tüketicilere internet ortamında satışı mümkün hale gelmiştir. Satıcının internet ortamında dijital içeriğin gönderimini veya alıcıya dijital içeriği kullanım imkanını sağlaması, alıcının da dijital içeriği kendi bilgisayarına yüklemesi ile dijital ürün satışı gerçekleşmiş olur⁹⁶.

⁹⁴ Zeytin, Zafer, **Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hukuku CISG**, 3. Bs, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 47.

⁹⁵ Zeytin, s.63.

⁹⁶ Kırca, Çiğdem, **“İnternette Sözleşme Kurulması”**, BATİDER, C.20, S. 4, 2000, s.99

Teknoloji şirketleri tüketicilere sundukları dijital içeriklerin daha geniş kitlelere ulaşması, ürünün tanıtılması, rekabette öne geçmek gibi sebeplerle sık sık tüketicilere ücretsiz olarak dijital içerikten yararlanma olanağı sağlamaktadırlar. Tüketicie sunulan bu olanağa ise “deneme sürümü” gibi isimler verilmektedir. Peki, alıcının satılan dijital içeriği belirli bir süre ücretsiz olarak kullanması, beğenmesi halinde ise dijital içeriği bilgisayarına yüklemesi halinde, beğenme koşuluyla satıştan söz edilebilir mi?

Web sayfalarında yer alan irade beyanlarının bir öneri mi yoksa öneriye davet mi olduğunun yorum meselesi olduğu ve irade beyanının niteliğinin somut olayda web sayfasının içeriği, dürüstlük kuralı ile işin özelliğine göre belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir⁹⁷. Kanaatimce, dijital içeriğin belirli bir süre bedel ödenmeksizin alıcının kullanımına sunulması ve alıcı tarafından kullanılması halinde taraflar arasında henüz sözleşme kurulmamıştır. Sözleşmenin deneme süresinin sona ermesinin ardından dijital içeriğin alıcıya gönderilmesi, alıcı tarafından da satış bedelinin ödenmesi ile kurulduğu düşünülebilir. Bu durumda da taraflar arasında koşula bağlı olmayan geçerli bir sözleşmeden bahsedilebilir.

Satış sözleşmesinin esaslı unsurları objektif esaslı unsurlar ile subjektif esaslı unsurlar olarak ikiye ayrılır. Satış sözleşmesinin objektif esaslı unsurları satılan (satış konusu), satış bedeli ve satılan ile satış bedelinin karşılıklı değiştirilmesi üzerinde anlaşmadır.

Satış sözleşmesinin esaslı unsurlarının beğenme koşuluyla satış yönünden arz ettiği özelliklerin incelenmesi gerekir.

2.2.1.2. Beğenme Koşuluyla Satışta Sözleşmenin Konusu

2.2.1.2.1. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunun 207. maddesinde satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme borcundan söz edilmesi, satış sözleşmesinin konusunun sadece maddi bir varlığı olan taşınır ve taşınmazlarla sınırlı olduğunu düşündürse de satıcının malvarlığının aktifinde yer alan ve başkasına para karşılığı devredilebilen her türlü eşyanın, hakların, tabi kuvvetlerin veya diğer hukuki varlıkların satış sözleşmesine konu olabileceği kabul edilmektedir⁹⁸.

Satış sözleşmesine konu olabilen şeylerin hepsinin ise beğenme koşuluyla satışta satışın konusunu teşkil edebileceği ifade edilmiştir⁹⁹. Kanaatimce, satış sözleşmesine konu olmasına rağmen beğenme koşuluyla satışa konu olamayacak şeyler de vardır. Bu husus yeri

⁹⁷ İnal, Emrehan, **E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005, s.131.

⁹⁸ Aral/Ayrancı, s.74; Yavuz, s.55; Serozan, s.143

⁹⁹ Antalya, s.34.

geldiğinde aşağıda irdelenecektir.

2.2.1.2.2. Beğenme Koşuluyla Satışta Parça Satışı - Çeşit Satışı

Tarafların, sözleşmenin konusu eşyayı ait olduğu cinsin genel özelliklerine göre belirlemesi halinde çeşit satışından, eşyanın bireysel nitelik ve özelliklerini göstererek, yeter derecede belirlemesi halinde ise parça satışından söz edilir¹⁰⁰. Beğenme koşuluyla satışta satışın konusu, eşyanın ait olduğu cinsin genel özelliklerine göre belirlenebileceği gibi eşyanın bireysel nitelik ve özellikleri gösterilmek suretiyle de belirlenebilir.

Beğenme koşuluyla satışta, parça eşyanın her zaman için satışa konu edilebilmesi imkânı olduğundan, sözleşmenin kurulduğu anda satış konusunun parça eşya olarak belirlenmesine gerek olmadığı belirtilmiştir¹⁰¹. Gerçekten de satış konusu eşyanın ait olduğu cins içerisinde alıcının denemesi veya gözden geçirmesi, beğenirse onaylama iradesini açıklaması için satıcı tarafından seçilip alıcıya verilmesi halinde, satılanın bireysel nitelik ve özellikleri de belirlenmiş olacaktır. Örneğin satılanın alıcı tarafından onaylanması koşuluna bağlı tutulduğu, katalogdan seçilerek sipariş edilen bir sümen takımı alıcıya deneyip gözden geçirmesi amacıyla verildiğinde, eşyanın niteliği ve özellikleri alıcı tarafından da belirlenmiş olur. Nitekim, beğenme koşuluyla satışın tanımı yapılırken bu hususa dikkat edilerek parça satışı olduğu vurgulanmıştır¹⁰².

2.2.1.2.3. Beğenme Koşuluyla Satışta Tüketilebilen Eşya – Tüketilemeyen Eşya

Beğenme koşuluyla satışta, alıcının satılanı onaylamaması halinde eşyanın satıcıya geri verilmesi gerektiğinden, sözleşmenin konusunu tüketilebilen eşyaların oluşturması halinde beğenme koşuluyla satışın uygulanmasına az rastlandığı ifade edilmiştir¹⁰³.

Bir şeyden özgülenme amacına uygun olarak, onu madde itibarıyla tüketmek veya elden çıkarmak suretiyle yararlanılıyorsa, bu tür eşyaya tüketilebilen eşya denir¹⁰⁴. Tükenebilen ve tüketilemeyen eşya ayrımı, eşyanın özgülenme ve arzulanan kullanım amacından ileri gelmektedir¹⁰⁵. Beğenme koşuluyla satışta, tüketilebilen eşyaları bir defa kullanılmakla tüketilebilen eşya ve bir defa kullanılmakla tükenmeyen tüketilebilen eşyalar olarak ikili bir ayrım altında incelemek gerekir.

¹⁰⁰ M.Kemal, Oğuzman/Öz, M.Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1**, 17.Bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s.7; **Antalya**, Borçlar Genel, s.56; **Aral/Ayrancı**, s.75; **Eren**, Borçlar Genel, s.115.

¹⁰¹ **Antalya**, s.34.

¹⁰² Gümüş, s.189.

¹⁰³ **Antalya**, s.34.

¹⁰⁴ Sirmen, Lale, **Eşya Hukuku**, 7.Bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s.14.

¹⁰⁵ Antalya, Gökhan, **Eşya Hukuku Cilt 1**, Legal Yayınları, İstanbul, 2018, (Eşya) s.53; **Sirmen**, s.14

Tüketilebilen eşyanın beğenme koşuluyla satışın konusu olması halinde alıcının kendi arzusunu tatmin edebilecek, tecrübe veya muayene için yeterli olabilecek makul miktarı kullanabileceği, bu sınırı aşan miktarda kullanımından ise alıcının satılanı onayladığı anlamı çıkabileceği ifade edilmiştir¹⁰⁶. Örneğin satıcının alıcıya bağından topladığı Kalecik Karası cinsi üzümleri alıcının deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla şarap yapılmak üzere satıp teslim etmesi hâlinde, alıcının onaylama iradesini açıklaması için yeterli miktarı aşar kullanımı, satılanın tamamını onayladığı anlamına gelir.

Bir kere kullanılmakla tüketilebilen eşya yönünden ise beğenme koşuluyla satışa konu olamayacağı ifade edilmiştir¹⁰⁷. Örnek vermek gerekirse satıcının imal ettiği dinamiti veya rafineriden çıkan akaryakıtı alıcıya satıp teslim etmesi halinde, alıcının bu satış konusunu deneyip gözden geçirmesi, beğenmemesi halinde satıcıya geri vermesi mümkün değildir. Zira bu halde satılanın denenmesi aynı zamanda satılardan istifade edilmesi anlamına gelir.

2.2.1.2.4. Beğenme Koşuluyla Satışta Satılana İlişkin Özel Durumlar

Satış sözleşmesine konu olabilen şeylerin hepsinin beğenme koşuluyla satışta satışın konusunu teşkil edebileceğine ilişkin görüşe yukarıda değinilmişti. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere beğenme koşuluyla satışın konusu eşya kavramı ile sınırlı olmayıp, eşya kavramına girmeyen aynı hak konuları da buna dahildir.

Kanaatimce, satış sözleşmesine konu olabilen ancak beğenme koşuluyla satışın konusunu teşkil edemeyecek şeyler de vardır. Örnek vermek gerekirse hak şeklinde olmayan ekonomik veya fiili bir fayda da satış sözleşmesine konu olabilir¹⁰⁸. Bunlara örnek olarak patenti alınmamış bir buluş, imalat sırrı, teknik bilgi (know – how) gibi bir mutlak hak tarafından korunmayan ekonomik değerler verilebilir¹⁰⁹. Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi kurulurken tarafların sözleşmenin konusu olarak verilen örnekteki ekonomik değerleri kararlaştırması mümkün ise de bunların beğenme koşuluyla satışın niteliğine uygun düşmediği düşünülebilir.

Beğenme koşuluyla satışın konusunu, fiilen bir bütün ya da birlik oluşturan şeylerin oluşturması da mümkündür. Birlik oluşturan şeylerin satışında mülkiyetin naklinin aynı haklarda tahsis prensimi gereği, bütünü oluşturan elemanların her biri için ayrı ayrı gerçekleştirileceği, mülkiyetin topluca geçirilmesi imkânı bulunmadığı belirtilmiştir¹¹⁰.

¹⁰⁶ Antalya, s.34.

¹⁰⁷ Antalya, s.34.

¹⁰⁸ Ayrancı/Aral s.76; Yavuz, s.55.

¹⁰⁹ Gümüş, s.23.

¹¹⁰ Yavuz, s.57; Sirmen, s.23.

Öyleyse beğenme koşuluyla satışın konusunu, fiilen bir bütün ya da birlik oluşturan şeylerin oluşturması halinde alıcının birliği oluşturan her bir bağımsız şey için ayrı ayrı onaylama veya onaylamama iradesini açıklaması gerekir.

Örnek vermek gerekir ise, beğenme koşuluyla satışın konusunu bir saat koleksiyonu oluşturması halinde, satıcı bütünü oluşturan tüm eşyayı ayrı ayrı teslim etmekle yükümlü olduğu gibi alıcı da sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasını istiyor ise bütünü oluşturan her bir eşya yönünden ayrı ayrı onaylama iradesini açıklamakla yükümlüdür. Aksi takdirde, alıcının onaylama iradesini açıklamadığı saatler yönünden beğenme koşuluyla satış sözleşmesi hüküm ve sonuçlarını doğurmayacaktır.

Beğenme koşuluyla satışta, satılan ile birlikte yan edim olarak promosyon konusu malın da alıcıya verilmesi söz konusu olabilir¹¹¹. Bu durumda da alıcı satılanı onaylayıp onaylamadığına ilişkin iradesini satılana ilişkin olarak açıklamalıdır.

2.2.1.2.5. Beğenme Koşuluyla Satışta Satılan Olarak Taşınmaz

Türk Borçlar Kanunu'nun 343. maddesinde “Bir taşınmazın koşula bağlı satışında, koşul gerçekleşmedikçe tapu siciline tescil yapılamaz.” hükmüne yer verilmiştir. Yine, Tapu Sicil Tüzüğü'nün 16. maddesinin 2. fıkrasında tescil isteminin bozucu veya hükümsüz kılıcı kayıt ve şarta bağlanamayacağı düzenlenmiştir. Belirtilen kanun maddeleri beğenme koşuluyla satışın konusunu taşınmazların teşkil edip edemeyeceği sorusunu akla getirmektedir.

KILIÇOĞLU, beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin konusunu yalnızca taşınır eşyanın oluşturabileceği görüşündedir. Yazara göre, taşınmaz satışı koşula bağlı olarak yapılamayacağı gibi TBK'nın 250. maddesinin 2. fıkrası da beğenme koşuluyla satışın yalnızca taşınırlar için mümkün olduğunu ortaya koyan bir düzenleme içermektedir¹¹². Anılan madde metninde “Satılan, alıcının zilyetliğine geçmiş olsa bile, satılanın mülkiyeti, beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar satıcıda kalır.” hükmü yer almaktadır. Maddede satılanın alıcının zilyetliğine geçmesinden bahsedilmesi, beğenme koşuluyla satışta yalnızca taşınırların sözleşmenin konusunu oluşturabileceğini düşündürmektedir.

Tescilin şarta bağlanamamasının, taşınmazlardaki aynı hakların kurulmasına ve devredilmesine ilişkin tasarruf işlemlerinin koşul kabul etmeyen işlemler olduğunu ifade ettiği, taşınmazlar üzerinde aynı hakların koşula bağlı olarak kurulması veya devredilmesinin kural olarak mümkün olmadığı, ancak taşınmazlarda aynı hakların kurulmasına veya devredilmesine yönelik borçlandırııcı işlemlerin koşula bağlanmasına engel olmadığı, ancak,

¹¹¹ Abik, Yıldız, **Promosyonlu Satım Sözleşmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.196.

koşul gerçekleşmedikçe tescil yapılamayacağı için koşulun gerçekleşmesinin beklenmesi gerektiği belirtilmiştir¹¹³. Bu itibarla, öğretide bir diğer görüşe göre taşınmazların beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin konusu olabilmesine engel olmadığı ifade edilmiştir¹¹⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nun (BK. m. 214) 343. maddesinde yer alan düzenlemenin sadece geciktirici koşula bağlı borçlandırıcı işlemlere ilişkin olup olmadığı, bozucu koşula bağlı borçlandırıcı işleme dayanılarak tescil talebinde bulunulup bulunulamayacağı hususunda öğretide karşıt görüşler bulunmaktadır¹¹⁵.

Bir görüşe göre, her ne kadar TBK'nın 343. maddesinin yazılış tarzı sadece geciktirici şarta bağlı taşınmaz satışının kastettiği izlenimi uyandırıyor da bozucu şarta bağlı taşınmaz satışına dayanılarak da tescil yapılamayacağı kabul edilmelidir¹¹⁶. Zira, borçlandırıcı işlemin erteleyici şarta bağlı olması kadar bozucu şarta bağlı olmasının da işlem güvenliğine ve kesinlik ilkesine ters düşeceği belirtilmiştir¹¹⁷. Karşı görüşe göre ise, bozucu şartla yapılmış bir borçlandırıcı işleme dayanarak tescil talebinde bulunmak mümkündür¹¹⁸.

Her ne kadar beğenme koşuluyla satışın konusunu taşınmazların teşkil etmesi mümkün ise de taşınmaz satışında, borçlandırıcı işlemi hemen tescil işlemi izlediğinden uygulamada taşınmaz konulu beğenme koşuluyla satışa rastlanmadığı ifade edilmiştir¹¹⁹. Bir tarafa veya iki tarafa bir taşınmazın satış sözleşmesini yapılmasının talep hakkı sağlayan bir sözleşme olan, taşınmaz satış vaadi sözleşmesinin de şarta bağlı yapılabilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir¹²⁰. Ancak taşınmaz satış vaa dinin geçerli olması için TBK'nın 237. maddesi 2. fıkrası gereği sözleşmenin resmi şekilde ve tapu müdürlüklerinde veya noterlikte düzenlenecek resmi senetle yapılması gerekir¹²¹.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin taraflarının, sözleşmenin konusu olarak bir taşınmazı belirlemesi halinde ise sözleşmenin geçerli olabilmesi için resmi şekil zorunluluğunun yerine getirilmesi gerekir. Resmi şekil zorunluluğunun yerine getirebilmesi için, sözleşmenin gerek objektif gerekse subjektif bakımdan esaslı noktaları bu şekle uygun

¹¹² Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.145.

¹¹³ Sirmen, Lale, **Türk Özel Hukukunda Şart**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1992, (Sirmen, Şart), s.105; Sirmen, s.186.

¹¹⁴ Antalya, s.35.

¹¹⁵ Gümüş, s.170.

¹¹⁶ Tandoğan, s.273.

¹¹⁷ Antalya, s.36.

¹¹⁸ Sirmen, s.106; Sirmen, s.186.

¹¹⁹ Antalya, s.36.

¹²⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Necip, **Türk Medeni Hukukunda Gayrimenkul Satış Vaadi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1959, s.91; Sirmen, s.186.

¹²¹ Sirmen, s.346.

olarak tespit edilmelidir¹²².

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde satılanın taşınmaz olması halinde, sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesi için öngörülen şekil zorunluluğu ise alıcının satılanı onaylamasına yönelik irade beyanında aranmamaktadır¹²³.

Beğenme koşuluyla satışta, koşulun konusunu teşkil eden alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylamasının kanun koyucu tarafından bu satış türünün objektif unsuru olarak belirlendiği belirtilmiştir¹²⁴. Öyleyse, beğenme koşuluyla satışta, satılanın taşınmaz olması halinde, alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylamasına ilişkin objektif unsur resmi şekle uygun olarak yapılmadıkça, geçerli olarak kurulmuş bir beğenme koşuluyla satış sözleşmesinden bahsedilemeyecektir. Benzer bir durum 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 20. maddesi gereği beğenme koşuluyla satışın konusunu bu kanuna tabi bir aracın oluşturması halinde de mevcuttur.

2.2.1.3. Satış bedeli

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğuna değinilmişti. Alıcının asli edimini, satış bedelinin ödenmesi oluşturur¹²⁵. Satış bedeli ise, satıcının teslim edeceği malın karşılığını oluşturan bir miktar paradır¹²⁶. Beğenme koşuluyla satış açısından satış bedelinin, genel olarak satış sözleşmesinden herhangi bir farklılık arz etmediği belirtilmiştir¹²⁷.

2.2.2. Sözleşmenin Alıcının Satılanı Serbest Arzusuyla Onaylaması Koşuluna Bağlı Olması

2.2.2.1. Genel Olarak

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin ikinci unsuru; alıcı ile satıcının sözleşmenin alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylaması koşuluna bağlı olduğu hususunda anlaşmalarıdır¹²⁸. Beğenme koşuluyla satışın bu unsuru, bu koşula bağlı satış türüne özelliğini verir¹²⁹ ve diğer benzer sözleşmelerden bu sözleşme türünü ayırt etme imkânı sağlar.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nda "Tecrübe veya muayene şartıyla satımda alıcı satılanı kabul yahut reddetmekte serbesttir." demek suretiyle alıcının içinde bulunduğu serbestlik

¹²² Tandoğan, s.228; Sirmen, s.329.

¹²³ Sirmen, Şart, s.72.

¹²⁴ Antalya, s.25.

¹²⁵ Aral/Ayrancı, s.167; Eren, s.36.

¹²⁶ Aydoğdu/Kahveci, s.54; Yavuz, s.57; Zevkliler/Gökyayla, s.36; Gümüş, s.24.

¹²⁷ Antalya, s.34.

¹²⁸ Antalya, s.37.

ifade edilmişti. 6098 sayılı TBK'nın 250. maddesinde de "Beğenme koşuluyla satışta alıcı, satılanı kabul etmekte veya hiçbir sebep göstermeksizin geri vermekte serbesttir." ifadesine yer verilmekte, bir adım daha ileri gidilerek alıcının satılanı onaylayıp onaylamamak hususunda hiçbir gerekçe dahi göstermesine gerek olmadığı belirtilmektedir.

Uygulamada sözleşmenin alıcının serbest arzusuyla satılanı onaylaması koşuluna bağlı tutulmasının TBK'nın 27. maddesine aykırı olduğu, tarafların edimleri arasında dengesizlik yarattığı, ahde vefa ilkesine aykırılık teşkil ettiği yönünde birtakım iddialarda bulunulduğu görülmektedir. Özellikle alıcının satılanı onaylamaması durumunda satıcı kendisine karşı açılan bir davada bu yönde savunma yapma yoluna gitmektedir.

Bu yönde bir savunmanın haklı olup olmadığının değerlendirilmesi için önce koşul (şart) kavramı, ardından beğenme koşuluyla satışa özelliğini veren mutlak iradi şart üzerinde durulacaktır.

2.2.2.2. Koşul (Şart)

Beğenme koşuluyla satışın koşula bağlı bir sözleşme olduğu yukarıda belirtilmişti. Koşul, TBK'nın 170. ile 176. maddeleri arasında düzenlenmiş bulunmaktadır. Ancak, kanunda koşula ilişkin bir tanıma yer verilmemiştir. Öğretide ise koşul (şart); taraf iradesiyle bir işlemin hukuki etkisinin doğması, düşmesi ya da devam etmesinin gelecekteki gerçekleşmesi şüpheli bir olaya bağlanması şeklinde tanımlanmıştır¹³⁰.

Koşulun, taraf iradesinin etki alanını genişletmeye yarayan hukuki bir kurum olduğu, koşula bağlı borç ve işlem kurma yetkisinin temelini irade özerkliği ve sözleşme özgürlüğünün oluşturduğu ifade edilmiştir¹³¹. Kural olarak, her türlü hukuki işlem koşula bağlanabilir¹³².

Olayın konusuna göre koşul (şart), olumlu koşul, olumsuz koşul; iradi, tesadüfi ve karma koşul olarak ayrılmıştır¹³³. Hukuki işlemde gelecekteki belirsiz olayın gerçekleşmesiyle mevcut durum veya ilişkinin değişmesi koşul olarak öngörülmüşse olumlu koşul söz konusudur. Eğer mevcut durum ve ilişkinin değişmemesi, devam etmesi koşul olarak kararlaştırılmışsa olumsuz koşul söz konusu olur¹³⁴.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi yönünden ise sözleşmenin hükümlerini doğurması alıcının satılanı onaylaması koşuluna bağlı tutulmuşsa olumlu koşul; hükümlerini

¹²⁹ **Gümüş**, s.190.

¹³⁰ **Pulaşlı**, s.8; **Eren**, (Borçlar Genel), s.1301; **Sirmen**, Şart, s.30; **Oğuzman/Öz**, s.503.

¹³¹ **Eren**, (Borçlar Genel), s.1302.

¹³² **Eren**, (Borçlar Genel), s.1307.

¹³³ **Pulaşlı**, s.38; **Eren**, (Borçlar Genel), s.1310.

doğurmakta olan sözleşmenin hükümlerini sona erdirmesi, alıcının satılanı onaylamaması koşuluna bağlanmışsa olumsuz koşulun söz konusu olduğu ifade edilmiştir¹³⁵.

Hukuki işlemin hüküm doğurması, taraflardan birinin iradesine bağlı kılınmışsa, iradi koşuldan bahsedilir¹³⁶. İradi koşulun, kişinin özgür iradesine dayalı olarak bir eylemde bulunma veya bulunmama şeklinde davranışı olduğu, koşula bağlanabilen bütün işlemlerin iradi koşula da bağlanabileceği ifade edilmiştir¹³⁷. Beğenme koşuyla satış sözleşmesi de iradi koşula bağlı bir sözleşmedir¹³⁸. İradi koşulun ise mutlak (sırf) iradi koşul ve nispi iradi koşul olmak üzere iki türü vardır¹³⁹.

Bir hukuki işlemin hüküm ve sonuç doğurması veya doğurmaması taraflardan birinin bu hususta iradesini beyan etmesi koşuluna tabi tutulmuşsa mutlak iradi koşul söz konusudur¹⁴⁰. İradi koşulun bu türünü ifade etmek için sırf veya tam iradi şart¹⁴¹, salt iradi şart¹⁴² mutlak surette iradi şart¹⁴³ ve sırf isteğe bağlı şart¹⁴⁴ ifadeleri de kullanılmaktadır. Çalışmamızda bundan sonra bu iradi koşul türü için mutlak iradi koşul ifadesini kullanacağız.

Hukuki işlemin hüküm ve sonuç doğurması veya doğurmaması taraflardan birinin serbest arzusuna bırakıldığı bir koşul olan mutlak iradi koşul geçerli bir koşul mudur? İki taraflı sözleşmelerde mutlak iradi koşulun geçerli olup olmadığı, öğretide uzun zamandır tartışılmakta olan bir konudur¹⁴⁵. Bu tartışmaların kaynağını, bir hukuki işlemle bağlı olup olmamanın gereğinin tamamen bir kişinin bir irade beyanına bağlı tutulmasının hukuki işlem kavramı ile bağdaşıp bağdaşamayacağı sorusu oluşturmaktadır¹⁴⁶.

Mutlak iradi koşulun geçerli olup olmadığına ilişkin tartışma, mutlak iradi koşulun geciktirici koşul olarak kararlaştırıldığı hallerde yoğunlaşmaktadır. Bozucu nitelikte bir mutlak iradi koşulun ise kararlaştırılabileceği genellikle kabul edilmektedir¹⁴⁷.

Öğretide mutlak iradi koşulun geçerli olmadığını savunan yazarlar, sözleşme yapmaya

¹³⁴ Eren, (Borçlar Genel), s.1310; Oğuzman/Öz, s.507; Pulaşlı, s.38; Sirmen, Şart, s.67; Kılıçoğlu, s.963.

¹³⁵ Antalya, s.28.

¹³⁶ Pulaşlı, s.38; Eren, Borçlar Genel, s.1310; Sirmen, Şart, s.67; Oğuzman/Öz, s.508; Kılıçoğlu, s.963; Tekinay/Burcuoğlu/Altóp, s.441; Hatemi/Gökyayla, s.371.

¹³⁷ Sirmen, s.68.

¹³⁸ Tandoğan, s.295; Yavuz, s.262; Serozan, s.268; Tunçomağ, s.315.

¹³⁹ Eren, Borçlar Genel, s.1310.

¹⁴⁰ Buz, Vedat, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s.126; Sirmen, Şart, s.68; Pulaşlı, s.43; Eren, Borçlar Genel, s.1310; Tekinay/Burcuoğlu/Altóp, s.441.

¹⁴¹ Sirmen, Şart, s.68.

¹⁴² Buz, s.126.

¹⁴³ Tekinay/Burcuoğlu/Altóp, s.441.

¹⁴⁴ Tunçomağ, Kenan, **Borçlar Hukukunun Genel Esasları**, İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu Yayınları, İstanbul, 1971, s.399; Kalpsüz, s.195.

¹⁴⁵ Sirmen, s.69; Eren, Borçlar Genel, s.1311; Oğuzman/Öz, s.508; Buz, s. 126; Kalpsüz, s.195.

¹⁴⁶ Pulaşlı, s.45; Antalya, s.51.

ilişkin iradesini beyan eden tarafın, bu sözleşmenin ileride hüküm ve sonuçlarını doğurup doğurmamasını sonradan bu durumu arzu etmesi şartına bağlı tutması halinde, gerçek anlamda bir sözleşmenin kuruluşuna ilişkin irade beyan etmediğini savunmaktadırlar. Başlangıçta mutlak iradi koşula bağlı olarak irade beyanında bulunan tarafın hukuki işlem iradesine sahip olduğundan, ancak sözleşmenin hüküm ifade etmesini ileride arzu ettiği anda söz edilebileceği ifade edilmiştir¹⁴⁸. Bu görüşü savunan bazı yazarlar, beğenme koşuluyla satışta gerçek anlamda koşula bağlı bir satış sözleşmesi bulunmadığı, bazı yazarlar ise bunun mutlak iradi koşulun geçerli olduğu istisnai bir sözleşme olduğunu belirtmiştir¹⁴⁹.

2.2.2.3. Beğenme Koşuluyla Satışta Mutlak İradi Koşulun Geçerliliği

Bugün için Türk – İsviçre hukuk doktrininde mutlak iradi koşulun geçerli olduğu görüşü hakim görüş konumundadır. Bu görüşü savunan yazarlar, Türk Borçlar Kanunu ve mehzaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda, beğenme koşuluyla satışın açıkça düzenlenmesinin mutlak iradi koşulun geçerli olduğu yönündeki görüşün, kanun koyucu tarafından kabul gördüğünün göstergesi olduğunu belirtmektedirler¹⁵⁰.

Mutlak iradi koşula bağlı hukuki işlemin iradi koşula bağlı hukuki işleminden farkı olmadığı, tarafların hukuki sonuca yönelmiş iradelerini açıkladıkları ve hukuki işlemin önceden bağlayıcı bir şekilde kurulduğu, ancak hukuki sonucun doğumunun taraflardan birinin iradesine bırakıldığı, irade beyanının ise kurucu irade beyanı olmayıp, işlemin sadece tamamlayıcı bir olgusu olduğu ifade edilmiştir¹⁵¹.

2.3. Beğenme Koşuluyla Satışın Çeşitleri

2.3.1. Genel Olarak

Koşul (şart), olayın sonuçlarına göre geciktirici koşul ve bozucu koşul olmak üzere ikiye ayrılır¹⁵². TBK'nın koşula bağlı borçlara ilişkin düzenlenen hükümlerinin temelinde de geciktirici koşul bozucu koşul ayrımı vardır¹⁵³. TBK'nın 170. ile 176. maddeleri arasında düzenlenen koşula ilişkin hükümlerin beğenme koşulu satışın bünyesine uygun düştüğü ölçüde uygulanacağına yukarıda değinilmişti. Bu nedenle, koşula bağlı bir sözleşme olan beğenme koşuluyla satışta geciktirici koşulun mu, bozucu koşulun mu kararlaştırıldığı tespiti

¹⁴⁷ Buz, s.126.

¹⁴⁸ Buz, s.127.

¹⁴⁹ Buz, s.127; Sirmen, s.69; Pulaşlı, s.44; Antalya, s.58; Hatemi/Gökyayla, s.371.

¹⁵⁰ Antalya, s.57; Eren, Borçlar Genel, s.1311; Sirmen, s.73; Pulaşlı, s.45; Tekinay/Burcuoğlu/Alttop, s.442; Oğuzman/Öz, s.508; Buz, s.127.

¹⁵¹ Sirmen, s.72.

¹⁵² Eren, s.1312.

önem arz eder.

Hukuki işlemin geciktirici koşula mı bozucu koşula mı bağlı olarak kurulacağı hususunda taraflar serbestçe karar verebilir. Buna göre, taraflar hukuki işlemin sonuçlarını doğurmasını isterlerse geciktirici koşula bağlı bir hukuki işlem yapabilirler. Hukuki işlemin sonuçlarının sona ermesini, koşula bağlamak istemeleri halinde ise bozucu koşula bağlı bir hukuki işlem yapabilirler¹⁵⁴.

Taraflar arasında hukuki işlemin kurulması ve koşula bağlanması hususunda anlaşma sağlanmasına rağmen, bazen koşulun geciktirici mi bozucu mu olduğu açıkça ifade edilmemiş veya geciktirici koşul bozucu koşul şeklinde ya da bozucu koşul geciktirici koşul şeklinde kararlaştırılmış olabilir¹⁵⁵. Böyle bir durumda, tarafların irade beyanları ile koşulun ifade biçimiyle bağlı kalınmaksızın, tarafların arzuladıkları amaç, durum ve sonuca göre güven ilkesi çerçevesinde, taraf iradelerinin hâkim tarafından yorumlanması ile sorun çözülür¹⁵⁶.

Taraflar arasında hukuki işlemin geciktirici koşula mı bozucu koşula mı bağlı olduğu hâkimin yorumuna rağmen tespit edilemiyorsa, taraflar arasındaki hukuki işlemin geciktirici koşula bağlı olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir¹⁵⁷. Bunun nedeni ise koşula bağlı olarak borç altına giren kimsenin koşulun gerçekleşmesinden önce ifada bulunmak istemeyeceği, tarafların koşul gerçekleşmeden hukuki işlemin sonuç doğurmasını istememelerinin insan doğasına daha uygun olduğu ve geciktirici koşulun tarafların arasında daha zayıf bir hukuki ilişki kurduğu şeklinde açıklanmıştır¹⁵⁸.

Koşula bağlı bir sözleşme olan beğenme koşuluyla satış yönünden ise koşulun geciktirici mi bozucu mu olduğu nasıl tespit edilecektir?

Öncelikli olarak beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde tarafların hukuki işlemin bağlanacağı koşulun türü üzerinde anlaşmaya varmış olmaları gerekir. Hâkimin yorumu sonucunda, güven ilkesine göre tarafların koşulun türünden anladığının farklı olduğu tespit edilirse, beğenme koşuluyla satış sözleşmesi hiç kurulmamış sayılır. Çünkü beğenme koşuluyla satışta koşulun niteliği, geciktirici mi bozucu mu olduğuna bakılmaksızın sözleşmenin esaslı unsurunu oluşturmaktadır. Bu itibarla beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde, tarafların koşulun geciktirici mi bozucu mu olacağı yönündeki iradelerini saklı tutmaları mümkün değildir¹⁵⁹.

¹⁵³ Oğuzman/Öz, s.508.

¹⁵⁴ Sirmen, s.61.

¹⁵⁵ Sirmen, Şart, s.61.

¹⁵⁶ Sirmen, Şart, s.63; Antalya, s.44.

¹⁵⁷ Tunçomağ, Borçlar Genel, s.398; Eren, s.1313; Oğuzman/Öz, s.509.

¹⁵⁸ Tunçomağ, Borçlar Genel, s.398; Sirmen, Şart, s.64; Antalya, s.46.

¹⁵⁹ Sirmen, s.61; Antalya, s.42.

Tarafların hukuki işlemin koşula bağlı olacağı konusunda anlaşması, ancak taraf iradelerinin yorumundan koşulun türünün tespit edilememesi halinde, hukuki işlemin geciktirici koşula bağlı yapıldığının kabul edilmesi gerektiğine değinilmişti. Benzer bir durum beğenme koşuluyla satış için de ifade edilmiştir.

Türk Borçlar Kanunu’nun 250. maddesinin 2. fıkrasında “satılan, alıcının zilyetliğine geçmiş olsa bile, satılanın mülkiyeti, beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar satıcıda kalır.” düzenlemesi yer almaktadır. Bu hükme göre mülkiyet geçişinin belirsizlik döneminin sonuna ertelendiği, hükümde geciktirici koşul lehine bir yorum kuralı getirildiği belirtilmiştir¹⁶⁰. Yine, beğenme koşuluyla satışın özelliğinden hareketle, alıcının satılanı onaylayıp onaylamamak hususunda karar verdikten sonra sözleşmenin sonuçlarını doğurmasını isteyeceği ifade edilmiştir¹⁶¹.

Öğretide çoğunluk, beğenme koşuluyla satışın tereddüt halinde geciktirici koşula bağlı olarak kurulduğunu, ancak taraflar isterlerse, bozucu koşula bağlı olarak kurulmasına da bir engel olmadığını ifade etmektedir¹⁶². Kanunda getirilen yorum kuralının emredici nitelikte olmadığı, tamamlayıcı hukuk kuralı niteliğinde olduğu, tarafların açıkça beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin bozucu koşula bağlı olarak kurulduğunu kararlaştırabileceği belirtilmektedir¹⁶³.

KILIÇOĞLU, beğenme koşuluyla satışın yalnızca geciktirici koşula bağlı olarak kararlaştırılabileceğini ifade etmektedir. Yazar, TBK’nın 249. maddesinde düzenlenen satış türünün “beğenme koşuluyla satış” olduğunu, kanunda “beğenmeme koşuluyla satıştan” söz edilmediğini, TBK’nın 250. maddesinin 2. fıkrası gereği satılan malın zilyetliğinin koşul gerçekleşmeden alıcıya geçirilebilmesinin satışın geciktirici koşula bağlı olma niteliğini ortadan kaldırmadığını, geciktirici koşula bağlı sözleşmelerin tümünde satılanın koşul gerçekleşmeden alacaklıya geçirilmesinin TBK’nın 172. maddesine göre mümkün olduğunu, bu durumun sözleşmeyi bozucu koşula bağlı sözleşme haline getirmeyeceğini belirtmiştir¹⁶⁴.

818 sayılı Borçlar Kanunu’nda “tecrübe veya muayene şartıyla satım” adıyla düzenlenen bu satış türü, 6098 sayılı Borçlar Kanunu ile “beğenme koşuluyla satış” adıyla düzenlenmiş, 249. madde ile tanım eklenmiş ve kullanılan dil kanunun geneline uygun olarak sadeleştirilmiştir. Esaslı bir hüküm değişikliğine ise gidilmemiştir. Borçlar Kanunu’nun yürürlük döneminde bu sözleşme türünün bozucu koşula bağlı olarak da kurulabileceği

¹⁶⁰ Antalya, s.45; Sirmen, s.64.

¹⁶¹ Antalya, s.46.

¹⁶² Becker, s.175; Tandoğan, s.296; Yavuz, s.262; Tunçomağ, Borçlar Genel, s.398; Zevkliler/Gökyayla, s.79; Gümüş, s.189; Aydoğdu/Kahveci, s.289; Pulaşlı, s.58; Arslanlı, s.682; Kalpsüz, s.198; Feyzioğlu, s.135.

¹⁶³ Becker, s.175; Tandoğan, s.296; Yavuz, s.262; Antalya, s.45.

öğretide kabul edilmekteydi. Kanaatim, kanun koyucunun bu sözleşme türünün bozucu koşula bağlı olarak kararlaştırılamayacağını daha açık ifade edebilecek olduğu yönündedir. Yine, TBK'nın 250. maddesinde satılanın kabul edilmesi veya geri verilmesinden bahsedilmektedir. Bu itibarla, satılanın beğenilmesi kadar beğenilmemesinin de kanun koyucu tarafından gözetildiği düşünülebilir. Bu nedenle, çalışmanın devamında beğenme koşuluyla satışta, her iki koşul türü yönünden de inceleme yapılacaktır.

2.3.2. Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satış

Türk Borçlar Kanunu'nun 170. maddesinin 1. fıkrasında bir sözleşmenin hüküm ifade etmesi, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılmışsa, sözleşmenin geciktirici koşula bağlanmış olacağı ifade edilmiştir. Maddenin 2. fıkrasında ise aksi kararlaştırılmamışsa geciktirici koşula bağlı sözleşmenin, ancak koşulun gerçekleştiği andan başlayarak hüküm ifade edeceği düzenlenmiştir.

Geciktirici koşula bağlı olarak yapılan hukuki işlemin, kural olarak, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen olgunun gerçekleştiği anda hüküm ve sonuçlarını doğuracağı, bu bakımdan geciktirici koşulun, hukuki işlemin hüküm ve sonuçlarını askıya aldığı ifade edilmiştir¹⁶⁵.

Tarafların satış sözleşmesinin esaslı unsurları ile sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasının alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylaması koşuluna bağlanması üzerinde anlaşması halinde, beğenme geciktirici koşuluyla satış sözleşmesinden bahsedilebilir. Alıcı, satılanı onaylaması ile birlikte sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır. Alıcının satılanı onaylamasına kadar geçen sürede hukuki işlemin etkilerini doğurup doğurmayacağı konusunda bir belirsizlik vardır¹⁶⁶. Bu belirsizlik haline askı durumu da denmektedir¹⁶⁷.

2.3.3. Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satış

Türk Borçlar Kanunu'nun 173. maddesinin 1. fıkrasında sona ermesi önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bırakılan sözleşmenin bozucu koşula bağlanmış olacağı ifade edilmiştir. Maddenin 2. fıkrasında bozucu koşula bağlanmış sözleşmenin hükümlerinin koşulun gerçekleştiği anda ortadan kalkacağı, 3. fıkrasında ise aksi kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden anlaşılmadıkça sona ermenin geçmişe etkili olmayacağı düzenlenmiştir.

¹⁶⁴ Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.144.

¹⁶⁵ Sirmen, Şart, 53.

¹⁶⁶ Antalya, s.40; Kılıçoğlu, s.960.

¹⁶⁷ Eren, s.1313.

Bozucu koşula bağlı olarak yapılan hukuki işlemin hukuki sonuçlarını hemen doğurmaya başlayacağı, ancak önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen olgunun gerçekleşmesi halinde hukuki sonuçlarının sona ereceği, tarafların koşulun gerçekleşmesinin geriye etkili olması üzerinde anlaşılabileceği, bunun ise bozucu koşulun hukuki işlemin varlığını değil, hukuki sonuçlarını etkilediğini gösterdiği ifade edilmiştir¹⁶⁸.

Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarının ortadan kalkmasının, satış sözleşmesinin taraflarınca, alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylamaması koşuluna bağlanması halinde beğenmeme bozucu koşuluyla satış sözleşmesi söz konusu olur. Beğenmeme bozucu koşuluyla satışta, sözleşmenin koşula bağlı olmayan bir sözleşme gibi hüküm ve sonuçlarını doğurduğu, ancak, sözleşmenin hukuki sonuçlarının sona ermesinin, alıcının satılanı onaylamamasına kadar ertelendiği ifade edilmiştir¹⁶⁹.

¹⁶⁸ **Sirmen**, Şart, 54.

¹⁶⁹ **Antalya**, s.41.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN BENZER KURUMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

3.1. Olağan Koşula Bağlı Satış ile Karşılaştırılması

Olağan bir koşula bağlı satışın aksine, beğenme koşuluyla satışta, alıcı satılanı kabul veya reddetmekte, yani onaylayıp onaylamamakta serbesttir. Sözleşmenin tarafları, satılanın alıcı tarafından deneneceği, deneme sonucunda satılanın uygun nitelikleri karşılması halinde alıcının satılanı almak zorunda olduğunu kararlaştırmış ise beğenme koşuluyla satıştan söz edilemez. Bu halde olağan koşula bağlı bir satış sözleşmesi mevcuttur¹⁷⁰.

TANDOĞAN, olağan koşula bağlı satış sözleşmesi ile beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin farkının anlaşılabilmesi için şöyle örnekler vermektedir: Alıcının, satılan dolabı mutfağına sığarsa satın alacağını veya satılan zeytinyağının muayene sonucunda asidi %5'ten fazla çıkmazsa alacağını beyan etmesi halinde, olağan koşula bağlı satış söz konusudur. Alıcı, dolabın ölçüleri mutfağına uygun çıkarsa veya zeytinyağının asidi %5'ten fazla çıkmazsa, artık satılanı almaktan kaçınmaz.

Olağan koşula bağlı satışta, satılanın onaylanması, başka bir deyişle koşulun gerçekleşmesi objektif ölçülere bağlanmıştır¹⁷¹. Olağan koşula bağlı satışta, sözleşmenin tarafları, satılanın denenmesi sonucunda satılanın daha önceden belirlenen ölçü, oran, ağırlık gibi somut bazı özelliklere sahip olup olmadığının tespitini amaçlamaktadırlar¹⁷². Beğenme koşuluyla satışta ise, koşulun gerçekleşmesinin objektif ölçülere değil, adeta alıcının keyfine bağlı olduğu ifade edilmiştir¹⁷³.

Olağan koşula bağlı satışta, beğenme koşuluyla satışta olduğu gibi, alıcı, satılanın belirli özelliklere sahip olup olmadığını önceden denemek suretiyle öğrenme imkanına sahiptir. Ancak, olağan koşula bağlı satışta, satılanın alıcıya verilmesi, beğenme koşuluyla satışta aksine ifa amacıyla¹⁷⁴ değil, satılanın denenmesi amacıyla yöneliktir¹⁷⁵.

Beğenme koşuluyla satışta, satılanın onaylanması alıcının serbest arzusuna bağlıdır. Dolayısıyla alıcı, satılanı denemek veya gözden geçirmek suretiyle objektif niteliklerini

¹⁷⁰ Tandoğan, s.296; Zevkliler, s.78; Yavuz, s.264; Bilge, s.94; Gümüş, s.190; Becker, s.176; Gümüş, s.190; Feyzioğlu, s.135.

¹⁷¹ Tandoğan, s.296; Feyzioğlu, s.135.

¹⁷² Antalya, 93.

¹⁷³ Tunçomağ, s.316; Tandoğan, s.296; Becker, s.176.

¹⁷⁴ Tandoğan, s.297.

¹⁷⁵ Antalya, s.94.

belirleyip belirlememekte de serbesttir¹⁷⁶. Olağan koşula bağlı satışta ise koşulun gerçekleşip gerçekleşmemesi satılardaki objektif ölçülerin var olup olmadığına bağlandığından, bu tür satışta alıcı, denemek veya gözden geçirmek yükümlülüğü altındadır. Zira, beğenme koşuluyla satışın aksine, olağan koşula bağlı satışta, alıcı satılanı ancak gereken ölçüleri karşılamadığından uygun bulmadığına ilişkin sebebe dayanarak geri çevirebilir¹⁷⁷.

Olağan koşula bağlı satışta, satılanın denenmesi veya gözden geçirilmesi sonucunda satılanın, objektif ölçülere uygun olmadığı, kendinden beklenen niteliklerin bulunmadığı tespit edilirse, alıcı satılanı reddederek yerine kararlaştırılan niteliklerde mal teslimi isteyebileceği gibi, satış sözleşmesinden kaynaklanan haklarını da kullanabilir. Satılanın objektif ölçülere uygun olması halinde ise alıcı satılanı alıkoyarak satış bedelini ödemek zorundadır.

Bu satış türü ile beğenme koşuluyla satış arasındaki başlıca farkın, deneme veya gözden geçirme sonucunda ortaya çıkacak sonucun takdirinde alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılan takdir hakkının mutlak olmaması ve gerektiğinde sonucun takdirinin hakimden denetime bırakılması olduğu ifade edilmiştir¹⁷⁸. Beğenme koşuluyla satışta ise alıcının satılanı onaylayıp onaylamamasının hakim tarafından incelenmesi mümkün değildir¹⁷⁹.

Yargıtay, satıcının teslim ettiği deri ceketlerin alıcı tarafından sözleşmeye ve istenilen niteliklere uygun bulunmaması nedeniyle iade edilmesi şeklinde gerçekleşen olayda, satılanın niteliklerinin sözleşme ile belirlendiğı, sözleşmede alıcının gözle ve elle satılanı muayene edeceği, numuneler ile karşılaştıracığı, uygun nitelikte olmayanların iade edileceğinin kararlaştırıldığını belirterek, taraflar arasındaki sözleşmenin BK'nın 219. maddesinde (TBK 249) düzenlenen muayene şartıyla satım olduğu yönünde karar vermiştir¹⁸⁰.

Yargıtay başka bir kararında, manganez madeninin pil imalatında kullanılmasının mümkün olması koşuluyla yapılan satış sözleşmesini, beğenme koşuluyla satış sözleşmesi olarak nitelendirmiş, 818 sayılı BK'nın 221. maddesinde ayrı bir süre tayin edildiğinden bahisle, bu olayda ETK'nın 25. maddesi ve BK'nın 198. maddesinde yazılı sürelerin uygulanamayacağını değerlendirmiştir¹⁸¹.

Sözleşmenin üçüncü kişinin onaylaması koşuluna bağlı tutulması halinde de beğenme koşuluyla satış sözleşmesinden bahsedilebilecek midir? Bu soruya olumsuz cevap vermek gerekir. Çünkü üçüncü kişinin onaylaması koşuluna bağlı satışta, alıcının iradesi sözleşmenin

¹⁷⁶ **Yavuz**, s.263.

¹⁷⁷ **Antalya**, s.95.

¹⁷⁸ **Arslanlı**, s.668.

¹⁷⁹ **Tunçomağ**, s.316.

¹⁸⁰ Yarg. HGK, T. 04.07.1973, E. 1973/668, K. 1973/663. (Sinerji Mevzuat Programı)

hüküm ve sonuçlarını doğurmasına etkili değildir. Halbuki, yukarıda da açıklandığı üzere, bu satış türüne özelliğini veren, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasının, alıcının serbest arzusuna bırakılmış olmasıdır. Sözleşmenin üçüncü kişinin onaylaması koşuluna bağlı tutulması halinde ise, mutlak iradi koşul değil, tesadüfî bir koşul söz konusudur¹⁸².

3.2. Örnek Üzerine Satış Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

Örnek üzerine satış, Türk Borçlar Kanunu'nun 247. maddesinde düzenlenmiştir. Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde olduğu gibi örnek (numune) üzerine satış sözleşmesi de 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda tanımlanmamaktaydı. Kanun, bu satış türünü 247. maddesinde "Örnek üzerine satış, tarafların sözleşmenin konusu olan malın alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılan bir örneğe ya da tespit ettikleri bir mala uygun olması üzerine anlaşmalarıyla yapılan satıştır." şeklinde tanımlamıştır.

Örnek üzere satış sözleşmesinden bahsedilebilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir. İlk olarak taraflarca kararlaştırılan bir örneğin alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılmış olması gerekir¹⁸³. Daha önce teslim edilen mala uygun bir mal tesliminin yapılmasının taraflarca kararlaştırılması halinde, daha önce teslim edilen maldan bir kısmı örnek olarak ayrılmış olmadıkça, örnek üzerine satış sözleşmesinden bahsedilemez. Öğretide çoğunluk bu görüştedir¹⁸⁴.

Öğretide başka bir görüşe göre ise, örnek üzerine satıştan söz edilebilmesi için örneğin alıcıya bırakılması şart değildir. Satıcı kararlaştırılan bir malda mevcut vasıfları taahhüt etmişse ve örneğin tespitine imkan varsa örnek üzerine satış söz konusudur¹⁸⁵.

Örneğin satıştan önce veya en geç satış sözleşmenin kurulduğu sırada alıcıya veya üçüncü bir kişiye bırakılması gerekir. Sözleşme kurulduktan sonra alıcıya satılan maldan bir örneğin verilmesi halinde, örnek üzerine satıştan bahsedilemez¹⁸⁶.

Örnek üzerine satıştan bahsedilebilmesi için gerekli son şart, satıcıda örnekte bulunan nitelikleri tekeffül kastı bulunmasıdır¹⁸⁷. Örnek, alıcının satın alma isteğini teşvik etmek amacıyla¹⁸⁸ veya alıcıya satılan mal hakkında fikir vermek amacıyla¹⁸⁹ bırakılmış ise örnek üzerine satıştan söz edilemez.

¹⁸¹ Yarg. 11. HD. T. 29.11.1974, E. 2954, K. 3368. (Sinergi Mevzuat Programı)

¹⁸² Antalya, s.96; Yavuz, s.264.

¹⁸³ Tandoğan, s.293; Aydoğdu/Kahveci, s.287.

¹⁸⁴ Tandoğan, s.293.

¹⁸⁵ Arslanlı, s.661.

¹⁸⁶ Tandoğan, s.293; Yavuz, s.256; Aydoğdu/Kahveci, s.287; Zevkliler/Gökyayla, s.77.

¹⁸⁷ Tandoğan, s.293; Yavuz, s.256; Aydoğdu/Kahveci, s.288.

¹⁸⁸ Tandoğan, s.293.

Örnek üzerine satış sözleşmesinin unsurları ortaya konulduktan sonra, beğenme koşuluyla satış sözleşmesi ile farkları şu şekilde sayılabilir:

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi ile örnek üzerine satış sözleşmesi arasındaki en önemli fark, beğenme koşuluyla satış sözleşmesi koşula bağlı bir satış niteliğinde iken, örnek üzerine satış sözleşmesinin koşula bağlı bir nitelik arz etmemesidir. Örneğe uygunluk satışın hükümlerinin bağlı kılındığı bir koşul değildir. Örnek üzerine satış sözleşmesi kurulduğu anda tüm hüküm ve sonuçlarını doğurur¹⁹⁰. Satılanın örneğe uygun olmadığının alıcı tarafından anlaşılması, sözleşmenin hükümlerini meydana getirmesine engel değildir.

Satılanın örneğe uygun olmasının bir koşul niteliğinde olmaması, önemini satılanın örneğe uygun olmaması halinde gösterir. Eğer örneğe uygunluk bir koşul olsaydı, teslim edilen mal örneğe uymadığı takdirde, taraflar için alacak ve borç doğmayacaktı. Ancak örnek üzerine satış, koşula bağlı satış niteliğinde olmadığından, satılan örneğe uygun olmasa dahi tarafların alacak ve borçları ortaya çıkar¹⁹¹. Alıcı böyle bir durumda iki imkana sahiptir. Dilerse ayıplı ifayı başlangıçta reddeder ve TBK'nın 112 ve devamı maddelerinde düzenlenen ifa etmeme hükümlerine dayanabilir¹⁹². Dilerse de TBK'nın 219 ve devamı maddelerinde düzenlenen ayıptan sorumluluk hükümleri çerçevesinden satıcıyı sorumlu tutabilir ve satış sözleşmesinden dönme, satış parasının indirilmesini isteme, satılanın ücretsiz onarılmasını isteme veya satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme seçimlik haklarından birini kullanabilir¹⁹³. Ancak örnek üzerine satışta, alıcı, teslim edilen malın gözden geçirilmesini kendisine verilen örneğe göre yapmalıdır¹⁹⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nun ayıptan sorumluluğa ilişkin 219. ve devamı maddelerinde düzenlenen hükümler beğenme koşuluyla satış için de geçerlidir¹⁹⁵. Örnek üzerine satışta, teslim edilen malın niteliklerinin örnek malın niteliklerine uygun olması halinde, mal orta seviyeden aşağı olsa veya alıcının ihtiyaçlarını gidermese bile bu durum sonuca etki etmez. Teslim edilen malda, örnekte görünen ayıplar varsa alıcı bu ayıplara itiraz edemez¹⁹⁶. Öğretide de bu satış türü ile asıl amaçlananın, ayıplı ifade doğacak sorunların önceden ortadan

¹⁸⁹ Eren, s.229; Yavuz, s.255.

¹⁹⁰ Tandoğan, s.292; Yavuz, s.256; Aydoğdu/Kahveci, s.288; Eren, s.230; Kılıçoğlu, s.142; Zevkliler/Gökyayla, s.76; Gümüş, s.187; Aral/Ayrancı, s.193; Arslanlı, s.659; Serozan, s.271.

¹⁹¹ Tandoğan, s.292; Arslanlı, s.659.

¹⁹² Aydoğdu/Kahveci, s.288; Yavuz, s.257; Kılıçoğlu, s.143.

¹⁹³ Yavuz, s.256; Olgaç, Senai, *Borçlar Hukuku Akdın Muhtelif Nevileri Cilt 1*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1967, s.180.

¹⁹⁴ Eren, s.230.

¹⁹⁵ Antalya, s.98.

¹⁹⁶ Arslanlı, s.664.

kaldırılması olduğu ifade edilmiştir¹⁹⁷. Örnekte gizli ayıpların bulunması halinde ise alıcı, ayıba karşı tekeffül hükümlerini ileri sürebilir¹⁹⁸.

Beğenme koşuluyla satış ile örnek üzerine satış arasında amaçları yönünden de farklılık bulunmaktadır. Örnek üzerine satışta taahhüt edilen satılana ait belirli niteliklerin gerçekleşmesi amaçlanır¹⁹⁹. Bu tür satışta alıcı, satılan malda bulunmasını arzu ettiği nitelikleri somut bir örnek ile garanti altına almaktadır²⁰⁰. Beğenme koşuluyla satışta ise amaç, alıcıya satılanı onaylayıp onaylamamak hususunda bir serbesti sağlamaktır.

Beğenme koşuluyla satış ile örnek üzerine satış arasında satılan yönünden de farklılıklar bulunmaktadır. Örnek üzerine satışa, yalnızca çeşidiyle belirlenen taşınır niteliğindeki şeyler konu olabilir. Zira taşınmazlar ve nitelikleri belirtilmek suretiyle bireyselleştirilmiş taşınırlar yönünden bir örneğin verilmesi mümkün değildir²⁰¹. Beğenme koşuluyla satışta ise taşınmazlar ve nitelikleri belirtilmek suretiyle bireyselleştirilmiş taşınırların bu satış türüne konu olup olamayacağı “Beğenme Koşuluyla Satışta Satılan” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Alıcı yönünden beğenme koşuluyla satışa ilişkin hükümlerin, örnek üzerine satışa ilişkin hükümlere göre daha avantajlı olduğu söylenebilir. Yukarı da belirtildiği üzere örnek üzerine satış sözleşmesi sözleşme kurulduğu anda hüküm ve sonuçlarını doğurur. Satılanın örneğe uygun olması halinde alıcı, teslim edilen maldan arzu ettiği menfaati elde edemediğini veya orta nevi ve vasıftan aşağı olduğunu ileri süremez. Beğenme koşuluyla satışta ise sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması alıcının serbest arzusuna bırakılmıştır. Yine, beğenme koşuluyla satışta alıcı satılanı incelemek ve nihai kararını vermek üzere daha geniş bir zamana ve ortama sahiptir. Örnek üzerine satışta ise, alıcının örneği yeteri kadar sürede ve dikkatle incelememesi, teslim edilen malda, örnekte görünen ayıplar çıkması halinde bu ayıplara itiraz edememesi sonucunu doğurur.

3.3. Satış İçin Bırakma Sözleşmesi ile Karşılaştırması

Satış için bırakma sözleşmesi, TBK’da düzenlenmeyen, kendine özgü yapısı olan, temlik borcu doğuran bir sözleşmedir. Satış için bırakma sözleşmesi “bir tarafın (satış için bırakan) fiyat tespit ederek bir malı kendi adına ve hesabına satması için diğer tarafa (satış için alan) bırakması, diğer tarafın ise (satış için alan) belli bir süre içinde bırakılan malı ya

¹⁹⁷ Gümüş, s.188; Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.142.

¹⁹⁸ Tandoğan, s.292; Eren, s.230; Yavuz, s.257.

¹⁹⁹ Antalya, s.98.

²⁰⁰ Eren, s.229.

²⁰¹ Yavuz, s.256; Aydoğdu/Kahveci, s.288; Erzurumluoğlu, Erzan, *Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, 8. Bs., Ankara, 2018, 49; Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.142; Zevkliler/Gökyayla, s.76; Gümüş, s.187.

iade etme veya fiyatını ödeme borcunu taahhüt etmesidir.” şeklinde tanımlanmıştır²⁰².

Bu sözleşme türüne, yabancı ülkelerde sanat eserleri, saat, kitap gibi malların satışında rastlanır. Ülkemizde ise bu sözleşmeye “koltukçu/gezginci sözleşmesi” de denilmekle beraber, bohçacılar ile toptancılar arasındaki ticari ilişkiler veya gezginci esnafın yaptığı satışlar bu sözleşmeye dayanır²⁰³.

Satış için bırakma sözleşmesinin beş esaslı unsuru olduğu ifade edilmiştir. Bunlar taşınır eşyanın satışı ve teslimi, satış için alanın satış bedelini veya satılanı geri vermemesi şeklindeki alternatif sorumluluğu, satış bedelinin tespit edilmesi, satım süresinin belirlenmesi, satış için alanın satılanı kendi adına alması veya satması olarak sayılmıştır²⁰⁴.

Satış için bırakma sözleşmesinin hukuki niteliği ve sözleşmeye hangi hükümlerin uygulanacağı konusu tartışmalıdır²⁰⁵. Özellikle satış için bırakma sözleşmesini, geciktirici koşula bağlı bir satış sözleşmesinden ayırt etmek daha güçtür. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi eski bir kararında bu sözleşmeyi şeyin geri verilmemesi geciktirici koşuluna bağlı bir satış sözleşmesi olarak nitelendirmişti²⁰⁶. Satış için bırakma sözleşmesinin bir çeşit koşula bağlı satış olduğu görüşünde olanlar tarafından, bu satış türünde geri verme borcunun satış sözleşmesinin mahiyetiyle bağdaşabileceğine örnek olarak, beğenme koşuluyla satışta böyle bir borcun bulunması verilmiştir²⁰⁷.

Satış için bırakma sözleşmesi ile beğenme koşuluyla satış arasında her ne kadar benzerlikler bulunsun da farklılıkları aşağıdaki şekilde sayılabilir.

Satış için bırakma sözleşmesinde, satış için alan, şeyi geri vermek veya kararlaştırılan bedeli ödemek şeklinde seçimlik borcu, satış için bırakan ise şeyin zilyetliğini ve mülkiyetini geçirme borcu altındadır²⁰⁸. Satış için bırakma sözleşmesinde tarafların borçlarının doğup doğmayacağı hususunda şüpheli bir durum olmadığı, sadece kararlaştırılan bedelin mi ödeneceği yoksa malın mı geri verileceği konusunda belirsizlik bulunduğu, satış için alanın kararlaştırılan bedeli ödeme veya şeyi iade etme şeklinde seçimlik yetkiye sahip olduğu²⁰⁹, beğenme koşuluyla satışta ise alıcının satılanı onaylayıp onaylamamakta serbest olduğu ve beğenme koşuluyla satışta alıcının genellikle satılanı üçüncü kişiye satmasının söz konusu

²⁰² **Yavuz**, s.32.

²⁰³ **Teoman, Nebiye, Satım İçin Bırakma Sözleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1989, s.4; **Zevkliler/Gökyayla**, s.16; **Tandoğan**, s.18; **Aydoğdu/Kahveci**, s.32.

²⁰⁴ **Antalya**, s.98; **Teoman**, s.39.

²⁰⁵ **Tandoğan**, s.19; **Yavuz**, s.32; **Zevkliler/Gökyayla**, s.16; **Aydoğdu/Kahveci**, s.33; **Kılıçoğlu**, Borçlar Özel, s.21; **Teoman**, s.43.

²⁰⁶ **Tandoğan**, s.21.

²⁰⁷ **Tandoğan**, s.22.

²⁰⁸ **Yavuz**, s.33; **Tandoğan**, s.27.

²⁰⁹ **Tunçoğmağ**, s.316; **Yavuz**, s.264; **Serozan**, Borçlar Özel, s.119; **Feyzioğlu**, s.135; Yarg. 3. HD. T.

olmadığı ifade edilmiştir.

Yine, beğenme koşuluyla satıştan doğan tüm yükümlülüklerin alıcının satılanı onaylamasına bağlandığı, oysa satış için bırakma sözleşmesinden doğan yükümlülüklerin bir kısmının erteleyici bir kısmının bozucu koşula bağlı kılındığı belirtilmiştir²¹⁰.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde, tarafların satış sözleşmesinin unsurları ve alıcının satılanı serbest arzusu ile onaylaması koşuluna bağlı olması üzerinde anlaşması ile sözleşme kurulmaktadır. Alıcı sözleşme kurulduktan sonra satılanı deneme veya gözden geçirme imkânı bulmaktadır. Satış için bırakma sözleşmesinde ise alıcı beğenme koşuluyla satışı göre daha önceden deneme ve gözden geçirme imkanına sahiptir²¹¹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 251. ve 252. maddelerinde sözleşme veya âdete göre gerekli süre belirlenmesinden ve böyle bir süre belirlenmemişse, satıcının uygun bir süre geçtikten sonra, satılanı kabul edip etmediğini bildirmesi için alıcıya ihtarda bulunabileceğinden söz edilmektedir. Oysa, satış için bırakma sözleşmesinde taraflar arasında açık veya durumdan anlaşılan bir anlaşma yoksa, satış için bırakan, satış için alandan herhangi bir süreyi beklemek zorunda olmadan borcunu yerine getirmesini isteyebilir²¹².

Türk Borçlar Kanunu'nun 251. maddesinde alıcının, satıcının yanında satılanı sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde kabul edip etmediğini açıklamazsa, satıcının sözleşmeyle bağlılıktan kurtulacağı düzenlenmiştir. TBK'nın 252. maddesinde ise alıcının yanında, sözleşme veya âdete göre gereken süre içinde veya böyle bir süre yoksa, satıcının ihtarı üzerine alıcının, satılanı beğenmediğini hemen bildirmemesi veya geri vermemesi halinde, beğenme koşulunun gerçekleşmiş olacağı düzenlenmiştir. Satış için bırakma sözleşmesinde satış için alanın seçimlik haklarını kullanmaması, yani susması, seçim hakkından vazgeçtiği veya satılanın tahmini fiyatını ödemeye razı olduğu anlamına gelmez. Bu şekilde satış için alanın susması durumunda, satış için bırakan, satış için alanın seçimlik borcunu yerine getirmesi için dava açma hakkı kazanır²¹³.

Satış için bırakma sözleşmesi, malını satma ihtiyacında olan satıcının bunun için gerekli araçlara sahip bulunmaması, uzmanlığının yetmemesi, yüksek bedelli satılanın düşük bir alıcı çevresine satılmak istenmesi, gezici esnafın sermayeye sahip olmaması gibi durumlarda söz konusu olur²¹⁴. Burada amaç, satılanın alıcı tarafından denenmesi veya gözden geçirilmesi değil, anılan iktisadi fonksiyonların yerine getirilmesidir. Beğenme

28.12.2010, E. 2010/16857, K. 2010/21860. (Yayımlanmamıştır.)

²¹⁰ **Antalya**, s.100; **Tandoğan**, s.297.

²¹¹ **Teoman**, s.18.

²¹² **Teoman**, s.19.

²¹³ **Teoman**, s.19.

koşuluyla satışta ise amaç, alıcıya serbesti sağlamaktır. Bu itibarla, iki sözleşme türü arasında en önemli farklılığın sözleşmelerin amaçlarında olduğu belirtilmiştir²¹⁵.

Satış için bırakma sözleşmesinin konusunu taşınmaz mallar teşkil edemez²¹⁶. Beğenme koşuluyla satışta ise taşınmazların bu satış türüne konu olup olamayacağı “Beğenme Koşuluyla Satışta Sözleşmenin Konusu” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Yargıtay, davacı ile davalı arasında makine satışına ilişkin uyuşmazlıkta, dava konusu faturalar üzerinde konsinye satış olduğuna dair ibareye rağmen, isabetli bir şekilde taraflar arasındaki uyuşmazlığın alıcının satılanı onaylayıp onaylamamakta serbest olmasından hareketle, beğenme koşuluyla satış sözleşmesinden kaynaklandığını tespit eden ilk derece mahkemesi kararını onamıştır²¹⁷.

3.4. Değiştirme Kaydıyla Satın Alma ile Karşılaştırılması

Beğenme koşuluyla satış, alıcıya satılanı değiştirme hakkı sağlayan bir satış sözleşmesinden farklıdır. Beğenme koşuluysa satış sözleşmesinin koşula bağlı niteliğinden yukarıda bahsedilmişti. Değiştirme kaydıyla satışta ise sözleşme koşula bağlı değildir. Sözleşme taraflar arasında kesin olarak tarafları bağlayıcı şekilde kurulmuştur²¹⁸.

Değiştirme kaydıyla satışta, satıcı ilk teslim edilen mal ile borcunu ifa eder. Dolayısıyla, mülkiyet ve hasar da geri verme anına kadar alıcıya aittir. Alıcı belli bir süre içerisinde satılan malı, kararlaştırılan başka bir mal ile değiştirebilme veya malı kullanmaya devam etme hakkına sahiptir²¹⁹. Beğenme koşuluyla satışta ise alıcı, sözleşmeyle bağlı olup olmama hususunda serbest arzusuna göre karar verebilme, buna ilişkin beyanını satılanı deneyip gözden geçirdikten sonra açıklama hakkına sahiptir²²⁰.

ANTALYA, alıcının değiştirme hakkını saklı tuttuğu satışın, beğenme koşuluyla satış olarak nitelendirilemeyeceğini, beğenme koşuluyla satışta alıcının sorumluluğunun aksine, bu tür satışlarda, alıcının satılanı geri vererek satış bedelini ödeme sorumluluğundan kurtulmasının söz konusu olamayacağını ifade etmektedir²²¹. Yazara göre, beğenme koşuluyla satışta, alıcının satış bedelininden sorumluluğu satılanın onaylanmasına kadar ertelenmişken,

²¹⁴ Teoman, s.6.

²¹⁵ Teoman, s.19.

²¹⁶ Tandoğan, s.18; Yavuz, s.32; Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.21.

²¹⁷ Yarg. 19. HD. T. 02.11.2015, E. 2014/15773, K. 2015/13730, (erişim tarihi:15.12.2017), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-7243#>.

²¹⁸ Tandoğan, s.297; Yavuz, s.264; Serozan, s.269; Gümüş, s.190; Feyzioğlu, s.134; Arslanlı, s.669.

²¹⁹ Tandoğan, s.297; Becker, s.176; Tunçomağ, s.316; Feyzioğlu, s.134.

²²⁰ Yavuz, s.264.

²²¹ Antalya, s.103.

değiştirme kaydıyla satışta, alıcı satış bedelinin ödenmesinden koşulsuz olarak sorumludur²²².

TANDOĞAN bu satış türünü açıklamak için ayakkabının küçük gelirse büyüğüyle, kol saatinin dikdörtgen olanı beğenilmez ise yuvarlak şekilde olanıyla değiştirilmek üzere satılması şeklinde örnekler vermektedir²²³.

Örnekten de anlaşılabilceği üzere, beğenme koşuluyla satış sözleşmesine benzer bir şekilde, değiştirme kaydıyla satın almada da alıcı belli bir serbestliğin içerisinde. Alıcı, hiçbir gerekçe göstermeden serbest arzusu ile satılanı değiştirme hakkına sahiptir. Ancak beğenme koşuluyla satışa göre, değiştirme kaydıyla satın almada alıcının ilk satılanı ret hakkı daha sınırlıdır²²⁴.

Beğenme koşuluyla satış ile değiştirme kaydıyla satın alma arasında, alıcının sözleşme ile arzuladığı netice yönünden farklılık olduğu söylenebilir. Beğenme koşuluyla satışta, alıcı sözleşmeyle hemen bağlı olmamayı, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasının kendi serbest arzusuna ve satılanı onaylaması koşuluna bağlı tutulmasını amaçlamaktadır. Değiştirme kaydıyla satın almada ise alıcı, sözleşmeyle bağlı olmayı istemekte fakat benzerleri arasından ilk seçilenin beklenen menfaati karşılamaması, yani yanlış tercihte bulunulması riskini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

3.5. İşyeri Dışında Kurulan Satış Sözleşmesi ile Karşılaştırılması

İşyeri dışında yapılan satış sözleşmeleri, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 47. maddesinde düzenlenmiştir. Yine, bu sözleşmelere uygulanacak usul ve esasları göstermek amacıyla İşyeri Dışında Kurulan Sözleşmeler Yönetmeliği ihdas edilmiştir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 47. maddesinin 1. fıkrasında, bu satış çeşidi; "Satıcı veya sağlayıcı ile tüketici arasında; a) Teklifin tüketici ya da satıcı veya sağlayıcı tarafından yapılmasına bakılmaksızın iş yeri dışında, tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında kurulan, b) Tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında tüketiciyle iş yeri dışında görüşülmesinin hemen sonrasında, satıcı veya sağlayıcının iş yerinde ya da herhangi bir uzaktan iletişim aracıyla kurulan, c) Mal ve hizmetlerin tüketiciye tanıtımı ya da satışı amacıyla satıcı veya sağlayıcı tarafından düzenlenen bir gezi esnasında kurulan, sözleşmeler iş yeri dışında kurulan sözleşmeler olarak kabul edilir." şeklinde tanımlanmıştır.

Bu satış türü, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun zamanında "kapıdan satış" olarak düzenlenmekteydi. 2003 yılında 4822 sayılı Kanun ile yapılan

²²² Antalya, s.103.

²²³ Tandoğan, s.297.

değişiklik öncesinde, 4077 sayılı Kanun'un 8. maddesinde, "Kapıdan satışlar; işyeri, fuar, panayır gibi satış mekanları dışında, önceden mutabakat olmaksızın yapılan değeri 1.000.000 Türk Lirasını aşan, tecrübe ve muayene koşullu satışlardır." şeklinde tanımlanmaktaydı. "Tecrübe ve muayene koşullu satışlardır" ifadesinin geri alma hakkının varlığı karşısında özel bir anlam ifade etmediği belirtilmiştir²²⁵.

Tüketiciler ile yapılan devre tatil sözleşmelerinin kapıdan satış niteliğinde olduğu durumlarda, 4077 sayılı kanunun 8. maddesinden hareketle, bu sözleşmelerin TBK anlamında tecrübe ve muayene şartıyla satışlardan olduğu kabul ediliyordu. Uygulamada bu sebeple, tecrübe ve muayene şartıyla satışlara ilişkin uyuşmazlıkların hemen hemen hepsinin temelini kapıdan satışlar, özellikle devre tatil sözleşmeleri oluşturmaktaydı²²⁶.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi ile işyeri dışında kurulan satış sözleşmeleri arasında benzerlik kurmak mümkündür²²⁷. Beğenme koşuluyla satışta, alıcının satılanı serbest arzusu ile onaylayabilme imkanının, işyeri dışında kurulan sözleşmelerde başka bir görünümde alıcıya sağlandığı belirtilmiştir²²⁸.

Her ne kadar 6502 sayılı TKHK'nın 47. maddesinde, 4077 sayılı TKHK'nın ilk halinin aksine, bu satışın tecrübe ve muayene koşullu satış olduğuna ilişkin bir ibare yer almasa da maddenin gerekçesinde işyeri dışında yapılan satışların muayene ve tecrübe koşullu yapılan satış olarak değerlendirildiği belirtilmiştir. Kanun koyucunun bu iki satış sözleşmesi arasındaki benzerlikten hareketle maddenin gerekçesinde bu ifadeye yer verdiği düşünülebilir.

Beğenme koşuluyla satış ile işyeri dışında kurulan satış sözleşmeleri arasındaki farklılıklar ise aşağıdaki şekilde sayılabilir.

Öncelikli olarak işyeri dışındaki satış sözleşmesinden bahsedilebilmesi için alıcının TKHK anlamında tüketici, yani ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden kişi olması gerekir²²⁹. Satıcı veya sağlayıcının ise TKHK'nın 47. maddesinin ikinci fıkrası gereği Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş olması gerekmektedir²³⁰. Beğenme koşuluyla satışın ise tarafları, tüketici ya da tacir olabileceği gibi ticari veya mesleki amaçla hareket eden ancak tacir vasfını da taşımayan kişiler olabilir. Ayrıca satıcının Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi de gerekli değildir.

²²⁴ Antalya, s.103.

²²⁵ İkizler, s.99.

²²⁶ Yarg. 13. HD. T. 16.06.2014, E. 2014/15311, K. 2014/19287. (Yayımlanmamıştır.); Yarg. 13. HD. T. 08.05.2014, E. 2013/32725, K. 2014/14789. (Yayımlanmamıştır.); Yarg. 13. HD. T. 16.05.2013, E. 2013/11777, K. 2013/12871. (Yayımlanmamıştır.)

²²⁷ Zevkliler/Gökyayla, s.81.

²²⁸ Serozan, s.269.

²²⁹ Zevkliler/Gökyayla, s.81.

²³⁰ Aral/Ayrancı, s.206.

İşyeri dışında yapılan satışların geciktirici koşula bağlı sözleşme olduğu ifade edilmiştir²³¹. Oysa, beğenme koşuluyla satış, aksi görüşler olmakla birlikte, bozucu koşula bağlı olarak da kurulabilir.

Beğenme koşuluyla satışın kurulmasında mekânsal bir sınırlama bulunmamaktadır. Oysa, işyeri dışında satışın mevcut olabilmesi için 47. maddede düzenlendiği şekilde işyeri dışında satılma koşulu aranmaktadır²³².

Türk Borçlar Kanunu'nun 252. maddesinin 2. fıkrasında alıcının satılanı deneme veya gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanması halinde de beğenme koşulunun gerçekleşmiş olacağı düzenlenmiştir. İşyeri dışında kurulan satış sözleşmesinde ise tüketicinin satılanı deneme veya gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanması halinde geri alma hakkı etkilenmeyecektir²³³.

İşyeri Dışında Kurulan Sözleşmelere İlişkin Yönetmeliğin 2. maddesinin 1. bendinde yönetmeliğin işyeri dışında kurulan sözleşmelere uygulanacağı, 2. bendinde ise yönetmelik hükümlerinin ne tür sözleşmelere uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Buna göre finansal hizmetler; taşınmaz malların veya bu mallara ilişkin hakların oluşumu, devri veya kazanımı; konut kiralama; paket turlar; devre tatil, uzun süreli tatil hizmeti ve bunların yeniden satımı veya değişimi; fuar, panayır ve pazar yerlerinde yapılan satışlar; beslenme destek ürünleri hariç olmak üzere, yiyecek ve içecekler gibi günlük tüketim maddelerinin, satıcının düzenli teslimatları çerçevesinde tüketicinin meskenine veya iş yerine götürülmesi; mal veya hizmet bedeli otuz Türk Lirasını aşmayan satışlar; malların montaj, bakım ve onarımı; 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu uyarınca yetkilendirilmiş işletmecilerin, mal satışları ile mal ve hizmet satışını birlikte yaptıkları durumlar hariç olmak üzere, sunduğu elektronik haberleşme hizmetleri; elektrik, su ve doğal gaz hizmetlerine ilişkin abonelikler ile ilgili sözleşmeler işyeri dışında kurulan sözleşmelerin kapsamı dışında bırakılmıştır. Görüleceği üzere satılanın türü, satışın yapıldığı yer, satılanın değeri gibi ölçütlere bağlı olmak üzere işyeri dışında satışın kapsamı daraltılmıştır. Beğenme koşuluyla satış için ise benzer bir durum söz konusu değildir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 251. ve 252. maddelerinde sözleşme veya âdete göre belirlenen sürede, böyle bir süre belirlenmemişse uygun bir süre içerisinde alıcının satılanı onaylayıp onaylamadığını bildirmesi öngörülmüştür. Oysa, TKHK'nin 47. maddesinin 5. fıkrasında, alıcının on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart

²³¹ Aslan, İ. Yılmaz, **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 5. Bs., Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, s.553; Zevkliler/Gökyayla, s.83.

²³² Zevkliler/Gökyayla, s.81.

²³³ Serozan, s.270; Zevkliler/Gökyayla, s.85; Aslan, s.551.

ödemeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Burada beğenme koşuluyla satışın aksine kesin bir süre öngörülmüştür²³⁴.

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 47. maddesinin 4. fıkrasında işyeri dışında kurulan sözleşmeler yazılı geçerlilik şartına tabi tutulmuştur. Yine, maddenin devamında geçerli bir sözleşme kurmamış olan satıcı veya sağlayıcının sözleşmenin geçersizliğini ileri süremeyeceği düzenlenmiş, satıcı aleyhine yükümlülükler öngörülmüştür. Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi ise bu yönden bir özellik arz etmemektedir.

818 sayılı Kanun döneminde beğenme koşuluyla satış ile kapıdan satışlar arasındaki farklılığı ortaya koymak için şöyle bir örnek verilmişti: Alıcının satıcıyı bir tencere takımını denedikten veya gözden geçirdikten sonra beğenmesi koşuluyla satın almak üzere eve çağırması ve tencere takımının yanında servis takımı da alması halinde tencere takımı için beğenme koşuluyla satış, servis takımı için ise işyeri dışında kurulan satış sözleşmesi söz konusu olacaktır²³⁵.

3.6. Mülkiyeti Saklı Tutma Kaydıyla Satış ile Karşılaştırılması

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi satılan şeyin alıcıya teslim edilmesine rağmen mülkiyetinin satıcıda kalıp, bunun ancak satış bedelinin tamamının ödenmesi halinde alıcıya devredileceği borcunu içeren satış olarak tanımlanmıştır²³⁶.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi ile mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi arasında benzerlikler ve farklılıklar olduğu düşünülebilir.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi de beğenme koşuluyla satış sözleşmesi gibi koşula bağlı bir sözleşmedir²³⁷. Buradaki koşul, satış bedelinin veya taksitlerinin alıcı tarafından tamamen ödenmesidir. Tarafların sözleşmeyi bozucu koşula bağlı kararlaştırmalarına da engel yoktur²³⁸.

Alım satım akdine alıcı lehine eklenen bir pactum ile beğenme koşuluyla satışın temeli denebilecek “*pactum displicentiae*” meydana geldiği ifade edilmişti. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin de ana sözleşmeye eklenen bir yan sözleşme, “*pactum adiectum*” olduğu ifade edilmiştir²³⁹.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi ile beğenme koşuluyla satış sözleşmesi arasındaki ilk

²³⁴ Zevkliler/Gökyayla, s.84.

²³⁵ İkizler, s.98.

²³⁶ Eren, s.263.

²³⁷ Serozan, Rona, “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması”, *Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Yıl 1, No. 2, İstanbul, 1968, (Serozan, Mülkiyet), s.6; Eren, s.265; Arslanlı, s.621.

²³⁸ Eren, s.265.

²³⁹ Serozan, Mülkiyet, s.3.

farklılık ise mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin aynı sözleşme niteliğinde olmasıdır²⁴⁰. Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin ise rızai sözleşme olduğuna yukarıda değinilmişti.

Bir hukuki işlem, borçlandırııcı işlem yönünden koşula bağlanabileceği gibi, tasarruf işlemi yönünden de koşula bağlanabilir. Tasarruf işlemi, temelindeki borçlandırııcı işlemle birlikte koşula bağlanabileceği gibi, temelinde koşula bağlı olmayan bir borçlandırııcı işlemle de koşula bağlanabilir. Beğenme koşuluyla satışa dayanılarak bir taşınırın teslimi halinde, borçlandırııcı işlemle birlikte koşula bağlanmış tasarruf işlemi söz konusudur. Mülkiyeti saklı tutma kaydıyla yapılan satışa dayanılarak bir taşınırın teslimi halinde ise temelinde koşula bağlı olmayan bir borçlandırııcı işlem bulunan koşula bağlı bir tasarruf işlemi söz konusudur²⁴¹.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinde, teknik anlamda koşul olmadığı için hasarın, TBK'nın 208. maddesinde düzenlenen genel kural gereği, taşınır malın zilyetliğinin devredildiği anda alıcıya geçeceği belirtilmiştir²⁴². Beğenme koşuluyla satışta hasarın geçişine ilişkin detaylı açıklamalara ise ilgili bölümde yer verilmiştir.

Türk Medeni Kanunu'nun 764. maddesinin 1. fıkrasında mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin resmi şekilde yapılması ve sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde tutulan özel sicile kaydedilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Beğenme koşuluyla satışta ise bu yönde bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi ile beğenme koşuluyla satış sözleşmesi arasında sözleşme ile ulaşılmak istenen amaç yönünden de farklılıklar vardır. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, alacağını ele geçirmeden satış konusunu teslim eden kimsenin bu alacağını temin etmesini sağlar²⁴³. Beğenme koşuluyla satışta ise sözleşmenin amacının alıcıya bir serbesti sağlamak, satılanı denemesi veya gözden geçirmesi imkânı vermek olduğuna değinilmişti.

²⁴⁰ Serozan, Mülkiyet, s.6.

²⁴¹ Sirmen, s.144.

²⁴² Aydoğdu/Kahveci, s.79; Tandoğan, s.118.

²⁴³ Serozan, Mülkiyet, s.3; Arslanlı, s.619; Eren, s.264.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞIN HÜKÜMLERİ

4.1. Belirsizlik Devresindeki Hükümleri

Beğenme koşuluyla satışın koşula bağlı bir sözleşme olduğuna ve bu nedenle TBK'nın 170. ile 176. maddeleri arasında düzenlenen koşula ilişkin hükümlerin bu satış türüne uygulanacağına yukarıda değinilmiştir. Bu bölümde konunun sınırlandırılması amacıyla, koşula bağlı hukuki işlemlerin belirsizlik devresindeki hükümlerinden beğenme koşuluyla satış yönünden özellik arz eden hususlar üzerinde duracağız.

Beğenme geciktirici koşuluyla satış sözleşmesinin kurulmasıyla birlikte satıcı ile alıcı sözleşme ile bağlı hale gelir. Ancak, alıcı satılanı onaylayarak sözleşmenin hukuki sonuçlarını doğurmasını sağlayabilir veya satılanı onaylamayarak sözleşme ile bağlılığını ortadan kaldırır. Geciktirici koşul gerçekleşmeden satıcının satış bedelini, alıcının da satılanı talep etme hakkı yoktur. Bu durumda ne alıcı ne de satıcının temerrüde düşmesi söz konusudur. Ancak, alıcının satılanı talep etmesi, satılanın onaylandığı anlamına gelirse, koşul gerçekleştiği için satıcı bu andan itibaren satış bedelini, alıcı satılanı talep ve dava edebilir²⁴⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nun 174. maddesinde “Koşul, taraflardan birinin bizzat yerine getirmesi gerekli bir davranış değilse, o tarafın ölümü hâlinde mirasçısı onun yerine geçebilir.” hükmü düzenlenmiştir. Bu maddeden hareketle, beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde, alıcının ölmesi halinde, alıcının mirasçılarının satılanı onaylayıp onaylamama yetkisi olduğu söylenebilir mi?

Beğenme koşuluyla satışın iradi koşula bağlı bir satış türü olduğuna değinilmiştir. İradi koşulun sözleşmede kararlaştırılan kişi tarafından bizzat yerine getirilmesinin zorunlu olup olmadığı hususunda, ifanın niteliğine göre bir ayırım yapılması gerektiği, ifanın niteliğinin borçlunun kişiliğine, nitelik ve özelliklerine bağlı olması halinde, o kişi tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir²⁴⁵. Beğenme koşuluyla satışta satılanın onaylanması, alıcının serbest arzusuna, keyfine bırakılmıştır. Öyleyse, alıcının ölmesi halinde satılanın onaylanması yetkisinin mirasçılara geçmesi de söz konusu olamayacağından, beğenme koşuluyla satış sözleşmesi geçersiz hale gelecektir²⁴⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 171. maddesinde “Koşul gerçekleşinceye kadar borçlu,

²⁴⁴ Antalya, s.114; Pulaşlı, s.146; Sirmen. 133; Eren, Borçlar Genel, s.1172.

²⁴⁵ Antalya, s.116; Pulaşlı, s.194; Sirmen. 166.

²⁴⁶ Antalya, s.116.

borcun gereği gibi ifasını engelleyecek her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdür.” hükmü düzenlenmiştir. Satıcının kusurlu davranışıyla alıcının satılanı deneme ve gözden geçirme hakkını ihlal etmesi halinde, alıcının bu maddeden kaynaklı olarak tazminat talep edebileceği, satıcının bu durumda bir yan yükümlülüğünün bulunduğu belirtilmiştir²⁴⁷.

Beğenme koşuluyla satışta, alıcının deneme ve gözden geçirmeden dolayı sorumluluğu ise şu şekilde sayılmıştır: Alıcı ilk olarak deneme dolayısıyla ortaya çıkan masraflardan sorumludur. Alıcı, satılana dikkat etmek, zarara uğramasını engelleme yükümlülüğü altındadır. Aksi takdirde, normal bir denemeden doğmayan kayıplardan sorumlu olacağı gibi deneme amaçlarını aşacak şekilde satılan üzerinde tasarruf etmesi halinde tazminat sorumluluğu doğacaktır. Alıcının satılanı onaylamaması halinde, denemek üzere aldığı satılanı gecikmeksizin iade etmesi gerekir. Son olarak, satılanın gönderme ve depolama masraflarının da taraflar aksini kararlaştırmadıkça, alıcıya ait olduğu ifade edilmiştir²⁴⁸.

4.2. Belirsizlik Devresinin Sona Ermesinden Sonraki Hükümleri

4.2.1. Genel Olarak Onaylama ve Onaylamama

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde, alıcının satılanı serbest arzusu ile onaylaması veya onaylamaması ile belirsizlik devresi sona erer. Beğenme geciktirici koşuluna bağlı satış sözleşmesinde, alıcının satılanı onaylaması ile sözleşme hukuki sonuçlarını doğuracaktır. Alıcının satılanı onaylamaması halinde ise sözleşme etkisiz hale gelir ve taraflar sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur. Beğenmeme bozucu koşuluna bağlı satış sözleşmesinde, alıcının satılanı onaylaması halinde, hali hazırda hukuki sonuçlarını doğuran sözleşme, koşulsuz olarak hukuki sonuçlarını sürdürmeye devam edecektir. Alıcının satılanı onaylamaması halinde ise hukuki sonuçlarını doğurmuş olan sözleşme sona erer²⁴⁹.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda olduğu gibi alıcının açıklayacak olduğu irade için satılanın kabul edilmesinden bahsetmektedir. Öğretide, kabul yerine “onaylama²⁵⁰”, “tasvip²⁵¹”, “uygun bulma²⁵²” ve “beğenme²⁵³” kavramları da kullanılmaktadır. Beğenme kavramının sözlükteki ilk ve ikinci anlamına yukarıda değinilmişti. Alıcı, satılanı beğenmesine rağmen onaylamak istemeyebilir. Bu durumun aksi de mümkündür. Bu nedenle, belirsizlik evresinin sona ermesini ifade etmek için çalışmanın

²⁴⁷ Antalya, s.126.

²⁴⁸ Antalya, s.126; Tunçomağ, s. 320; Yavuz, s.266; Tandoğan, s.298; Arslanlı, s.681.

²⁴⁹ Antalya, s.123.

²⁵⁰ Antalya, s.135; Tunçomağ, s.315; Zevkliler/Gökyayla, s.78.

²⁵¹ Tandoğan, s.295; Arslanlı, s.668.

²⁵² Serozan, s.268; Gümüş, s.189.

²⁵³ Yavuz, s.263; Aydoğdu/Kahveci, s.289; Kalpsüz, s.195; Eren, s.231; Kılıçoğlu, Borçlar Özel, s.145.

devamında “onaylama” kavramı kullanılacaktır.

Öğretide alıcının satılanı onaylamasının hukuki niteliği üzerinde görüş birliği olmadığı ifade edilmiştir. Hâkim görüşe göre ise onaylamanın tek taraflı bir hukuki işlem olduğunu, hukuki işlem benzeri bir fiil veya tasavvur açıklaması olmadığı kabul edilmektedir²⁵⁴.

Peki, alıcının satılanı onaylaması yenilik doğuran bir hakkın kullanılması olarak kabul edilebilir mi? Öğretide bir görüşe göre bu soruya verilecek cevap, mutlak iradi koşulun geçerli olup olmadığına göre değişecektir²⁵⁵. Mutlak iradi koşulun geçerli olduğu kabulüne göre alıcının onaylamasının yenilik doğuran bir hakkın söz konusu olduğu izlenimi uyandırdığı, ancak aradaki benzerliğe rağmen yenilik doğuran bir hakkın varlığından söz etmenin güç olduğu ifade edilmiştir²⁵⁶. Bu görüşün gerekçesi ise şu şekilde açıklanmaktadır: Yenilik doğuran haklarda meydana gelen hukuki yenilik, bir hakkın veya hukuki ilişkinin kurulması veya içeriğinin değiştirilmesi ya da sona erdirilmesi şeklinde gerçekleşirken, geciktirici mutlak iradi koşulda, koşulun gerçekleşmesi sözleşmenin kurulmasına yol açmamaktadır. Beğenme koşuluyla satışta, sözleşme karşılıklı öneri ve kabul ile kurulmuştur. Satılanın onaylanması sözleşmenin içerik değiştirmesi olarak da kabul edilemez. Çünkü sözleşme koşul gerçekleştikten sonra da aynı içeriğe sahiptir. Yine, yenilik doğuran haklarda hukuki yeniliğin sebebini yenilik doğuran hakkın kendisi oluşturmaktayken, geciktirici mutlak iradi koşulda sözleşmenin hüküm ve sonuçlarının hukuki sebebini sözleşme oluşturmaktadır. Bozucu mutlak iradi koşul yönünden ise yenilik doğuran haklardan olan dönme ve fesih haklarının bir de bozucu mutlak iradi koşul olarak nitelendirilmesinin uygun olmayacağı ifade edilmiştir²⁵⁷.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin iradi koşulun bir türü olan mutlak iradi koşula bağlı bir sözleşme olduğuna ve alıcının içinde bulunduğu sınırsız serbestliğe yukarıda değinilmişti. Peki, alıcı satılanı onaylama veya onaylamama iradesini açıklayıncaya kadar belirsizlik evresi sınırsız bir süre boyunca da devam edecek midir?

Türk Borçlar Kanunu’nun 251. ve 252. maddelerinde alıcının satılanı deneme veya gözden geçirmesine ilişkin süre yönünden sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamaların gerekçesi olarak, satışın kesinlik kazanması ve alıcının da borç altına girmesi alıcının iradesine bağlı olduğundan satıcının olumlu ve olumsuz bir karar verilmeksizin uzun süre tereddüt içinde bırakılmasının doğru görülmemesi gösterilmiştir²⁵⁸.

²⁵⁴ Tandoğan, s.296; Tunçomağ, s.315; Antalya, s.136.

²⁵⁵ Buz, s.128.

²⁵⁶ Buz, s.128.

²⁵⁷ Buz, s.129.

²⁵⁸ Tandoğan, s.297; Arslanlı, s.677; Aral/Ayrancı, s.194.

Beğenme koşuluyla satışta, satılanın onaylanmasına ilişkin kararın üçüncü bir kişi tarafından verileceği kararlaştırılabilir mi? Böyle bir durumun mutlak iradi şarta yabancı olduğu, beğenme koşuluyla satışa özelliğini veren alıcının satılanı serbest arzusu ile onaylaması unsuruna ters düşeceği, alıcının karar verme özgürlüğünün sınırlanması anlamına geleceği, bu halde beğenme koşuluyla satıştan bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir²⁵⁹.

Beğenme koşuluyla satışta, alıcının tüzel kişi olması halinde, satılanın onaylanması iradesinin tüzel kişiliği borç altına sokmaya yetkilisi tarafından açıklanması gerektiği düşünülebilir. Ancak, satılanın deneme veya gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanılması durumunda, onaylama iradesinin açıklanıp açıklanmadığı somut olayın durumuna değerlendirilmelidir.

4.2.2. Onaylamanın Gerçekleşmesi

4.2.2.1. Açık İrade Beyanıyla Onaylama

Beyanın anlam ve konusu hiçbir yoruma ve karışıklığa yol açmayacak şekilde kullanılan söz, yazı veya işaretler gibi beyan araçlarından doğrudan doğruya anlaşılıyorsa, açık irade beyanından bahsedilir²⁶⁰. Beğenme koşuluyla satışta alıcı, onaylama iradesini açık bir şekilde açıklayarak, koşulun gerçekleşmesini sağlayabilir. Bu irade beyanı, onaylama süresi içinde yapılmalı ve satıcıya varmalıdır²⁶¹.

4.2.2.2. Örtülü İrade Beyanıyla Onaylama

Türk Borçlar Kanunu'nun 1. maddesinin 2. fıkrasında "İrade açıklaması, açık veya örtülü olabilir." hükmü düzenlenmiştir. Bu maddeden hareketle, örtülü irade beyanı ile açık irade beyanının birbirine eşit tutulduğu, her iki beyan türünün beyan değerinin ilke olarak aynı olduğu belirtilmiştir²⁶².

Beğenme koşuluyla satışta alıcı, onaylama iradesini açıkça veya örtülü olarak ortaya koyabilir. Satılanın onaylanması, alıcının susması şeklinde örtülü irade beyanı ile olabileceği gibi alıcının bir takım davranış biçimleri ile de olabilir. Nitekim TBK'nın satılanın alıcı yanında denenmesine ilişkin 252. maddesinde buna ilişkin hükümler yer almaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 252. maddesinin 1. fıkrasında "Satılan, denenmeksizin veya gözden geçirilmeksizin alıcıya verilmişse, sözleşme veya âdete göre gereken süre içinde veya böyle bir süre yoksa, satıcının ihtarı üzerine alıcı, satılanı beğenmediğini hemen bildirmez

²⁵⁹ Antalya, s.135; Feyzioğlu, s.134.

²⁶⁰ Eren, Borçlar Genel, s.134.

²⁶¹ Antalya, s.139; Tandoğan, 298.

²⁶² Eren, Borçlar Genel, s.134.

veya onu geri vermezse, beğenme koşulu gerçekleşmiş olur.” hükmü yer almaktadır. Bu hükümde, deneme veya gözden geçirmenin alıcının yanında yapılması halinde, satılanın onaylanıp onaylanmadığının tespiti düzenlenmektedir²⁶³. Maddeye göre, alıcının susması, satılanın örtülü olarak onaylandığı anlamına gelmektedir.

Alıcının susmasının örtülü irade beyanıyla satılanın onaylanması olarak kabul edilebilmesi için maddeye göre şu şartların gerçekleşmesi gerekir: İlk olarak satılan denenmeksizin veya gözden geçirilmeksizin alıcıya verilmiş olmalıdır. Alıcı, sözleşme veya âdete göre belirlenen süre içinde satılanı onaylamadığını bildirmemiş veya onu geri vermemiş, yani susmuş olmalıdır. Bu durumda satılan alıcı tarafından onaylanmıştır. Sözleşmeyle süre belirlenmemiş, adete göre belirlenmesi de mümkün değil ise, satıcı, alıcıya satılanı onaylayıp onaylamadığı hususunda iradesini açıklaması için ihtarda bulunmalıdır. Buna rağmen alıcının susması halinde de satılan alıcı tarafından onaylanmıştır²⁶⁴.

Türk Borçlar Kanunu’nun 252. maddesinin 2. fıkrasında da birtakım davranış biçimlerinin alıcının örtülü onaylama iradesini gösterdiği düzenlenmiştir. Bu davranış biçimleri, alıcının, herhangi bir çekince belirtmeksizin satış bedelinin tamamını veya bir kısmını ödemesi ile satılanı deneme veya gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanmasıdır. TBK’nın 252. maddesinde sayılan bu davranış biçimleri örnek olarak sayılmıştır. Alıcının satılanı onaylamasına ilişkin örtülü irade beyanları bunlarla sınırlı değildir²⁶⁵. Maddede örnek olarak sayılanlar gibi alıcının davranış biçimlerinde bulunması satılanın örtülü olarak onaylanması anlamına gelir²⁶⁶.

Maddede sayılan davranış biçimlerinin onaylama anlamına gelip gelmemesinde alıcının niyetinin bir önemi yoktur. Örneğin yapılan ödemenin onaylama anlamına gelmemesi için alıcının onaylamama hakkını saklı tuttuğunu bildirmiş olması gerekir. Alıcı, açıkça maddede sayılan davranış biçimlerinin onaylama niyetiyle yapılmadığını bildirmemişse, artık satılanı onaylama niyeti bulunmadığını da ispat edemez. Satılanın deneme veya gözden geçirme amacını aşacak biçimde kullanılması halinde ise, alıcı, satılanı onaylamama hakkını saklı tuttuğunu bildirmiş olsa bile, satılanın onaylanmış olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir²⁶⁷.

²⁶³ Yavuz, s.265.

²⁶⁴ Antalya, s.141; Yavuz, s.265; Aydoğdu/Kahveci, s.290; Serozan, s.271; Eren, 232; Tandoğan, s.298; Gümüş, s.190; Zevkliler/Gökyayla, s.80; Kılıçoğlu, s.146.

²⁶⁵ Antalya, s.141.

²⁶⁶ Serozan, s.271; Tandoğan, s.298; Eren, s.232.

²⁶⁷ Arslanlı, s.680.

4.2.3. Onaylamamanın Gerçekleşmesi

4.2.3.1. Açık İrade Beyanıyla Onaylamama

Alıcının satılanı açık irade beyanıyla onaylamaması halinde, deneme veya gözden geçirmenin alıcının ya da satıcının yanında yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, satıcı sözleşme ile bağlılıktan kurtulur²⁶⁸.

4.2.3.2. Örtülü İrade Beyanıyla Onaylamama

Beğenme koşuluyla satışta alıcı, onaylamama iradesini açıkça veya örtülü olarak ortaya koyabilir. Satılanın onaylanmaması, alıcının susması şeklinde örtülü irade beyanıyla olabileceği gibi alıcının birtakım davranış biçimleri ile de olabilir. Nitekim TBK'nın satılanın satıcı yanında denenmesine ilişkin 251. maddesinde alıcının susmasına, 252. maddesinde ise alıcının satılanı geri vermesine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 251. maddesinde, "Deneme veya gözden geçirme satıcının yanında yapılmak gerekip de alıcı, satılanı sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde kabul edip etmediğini açıklamazsa, satıcı sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur. Böyle bir süre belirlenmemişse, satıcı uygun bir süre geçtikten sonra, satılanı kabul edip etmediğini bildirmesi için alıcıya ihtarda bulunabilir; bu ihtarla hemen cevap verilmezse satıcı, sözleşmeyle bağlılıktan kurtulur." hükmü yer almaktadır. Bu hükümde, deneme veya gözden geçirmenin alıcının yanında yapılması halinde, satılanın onaylanıp onaylanmadığının tespiti düzenlenmektedir²⁶⁹. Maddeye göre, alıcının susması, satılanın örtülü olarak onaylanmadığı anlamına gelir.

Alıcının susmasının örtülü irade beyanıyla satılanın onaylanmaması olarak kabul edilebilmesi için maddeye göre şu şartların gerçekleşmesi gerekir: İlk olarak, deneme veya gözden geçirmenin satıcının yanında yapılmış olması gerekir. Alıcı, sözleşme veya âdete göre gerekli süre içinde satılanı kabul edip etmediğini açıklamamış, yani susmuş olmalıdır. Bu durumda satılan alıcı tarafından onaylanmamıştır. Sözleşmeyle süre belirlenmemiş, adete göre belirlenmesi de mümkün değil ise, satıcı, alıcıya satılanı onaylayıp onaylamadığı hususunda iradesini açıklaması için uygun bir süre geçtikten sonra ihtarda bulunmalıdır. Buna rağmen alıcının susması halinde de satılan alıcı tarafından onaylanmamıştır²⁷⁰.

Türk Borçlar Kanunu'nun 252. maddesinin 1. fıkrasında, satılanın alıcı yanında denenmesi veya gözden geçirilmesi durumunda, sözleşme veya âdete göre gereken süre içinde

²⁶⁸ Antalya, s.144.

²⁶⁹ Yavuz, s.265.

²⁷⁰ Antalya, s.141; Yavuz, s.265; Aydoğdu/Kahveci, s.290; Serozan, s.271; Eren, 232; Tandoğan, s.298; Gümüş, s.190; Zevkliler/Gökyayla, s.80; Kılıçoğlu, s.146.

veya böyle bir süre yoksa, satıcının ihtarı üzerine satılanın geri verilmemesi hali düzenlenmiştir. Bu maddeye göre satılanın geri verilmesi, satılanın onaylanmadığını gösteren örtülü irade beyanı şeklindeki davranış biçimidir²⁷¹. Alıcının satılanı, onaylamama iradesi dışında bir sebeple iade etmesi halinde, bunu açıkça ifade etmesi gerektiği belirtilmiştir²⁷². Alıcının onaylama hakkı saklı tutulmadan satılanın iade edilmesi halinde, satılanın onaylanmamış olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir²⁷³.

4.2.4. Onaylama ve Onaylamamadan Sonraki Hükümler

Beğenme koşuluyla satışta, alıcının satılanı onaylaması halinde sözleşme koşula bağlı olmayan bir sözleşme gibi hukuki sonuçlarını doğurur. Türk Borçlar Kanunun genel hükümlerinde yer alan hükümler bu satış türüne de niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanır²⁷⁴. Bu itibarla, satıcının zapttan ve ayıptan sorumluluğu gündeme gelebilir²⁷⁵. Beğenme koşuluyla satışta, ayıptan sorumluluğa ilişkin özellik arz eden hususlara ise değinilmesi gerekir.

Satılarda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılabilecek bir ayıp bulunması hâlinde, beğenme koşuluyla satışta, alıcı satılanı onayladıktan sonra seçimlik haklarını satıcıya karşı kullanabilecek midir?

Beğenme koşuluyla satışta, satıcı alıcıya satılanı deneme ve gözden geçirme imkanı sağlamak yükümlülüğü altındadır. Bu satış türünde, satılan denenip gözden geçirildiği için satılardaki olağan bir gözden geçirme ile ortaya çıkabilecek ayıpların veya satılanın orta vasıfta olmamasının alıcı tarafından kabul edildiği ifade edilmiştir. Böyle bir durumda satıcının ayıptan sorumluluğu sona erer²⁷⁶. Bunun aksine sözleşmenin ise yapılabileceği söylenmiştir²⁷⁷.

Satılarda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılabilecek bir ayıp olmasına rağmen alıcının denemeden kaçınmasının ağır bir kusur olduğu belirtilmiştir. Çünkü bu halde alıcı, deneme ve gözden geçirmeyi gerektiği gibi yapmış olsa idi söz konusu ayıbı öğrenebilecek ve satılanı onaylama iradesini açıklamayacaktı²⁷⁸. Bu durumda alıcının ayıbı

²⁷¹ Antalya, s.145; Arslanlı, s.681.

²⁷² Tandoğan, s.298.

²⁷³ Arslanlı, s.681; Antalya, s.145.

²⁷⁴ Aydoğdu/Kahveci, s.291.

²⁷⁵ Feyzioğlu, s.142; Aydoğdu/Kahveci, s.291; Zevkliler/Gökyayla, s.79.

²⁷⁶ Eren, s.233.

²⁷⁷ Tandoğan, s.301; Yavuz, s.267.

²⁷⁸ Feyzioğlu, s.142.

bilmemesinde haklı olduğunun kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir²⁷⁹.

Satılarda olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkarılamayacak bir ayıp olması veya satıcının hilesi halinde ise beğenme koşuluyla satışta ayıptan sorumluluk hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir²⁸⁰. Beğenme koşuluyla satış ile olağan satış sözleşmesi arasında alıcının satılanı denemesi ve gözden geçirmesi yönünden farklılık bulunduğu, alıcının satılardaki ayıbı tespit imkanının beğenme koşuluyla satışta, olağan satışa göre daha geniş olduğu ifade edilmiştir²⁸¹.

Beğenme koşuluyla satışta, satılanın hayvan olması halinde, satıcı TBK'nın 220. maddesine göre ayıptan sorumluluğu yazılı olarak üstlenmediğini ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz²⁸².

Beğenme geciktirici koşuluyla satışta, alıcının satılanı onaylamaması halinde sözleşme koşul gerçekleşmediği için başlangıçtan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurmaz. Bu durumda alıcı satılanı satıcıya geri vermelidir. Aksi takdirde, satıcı mülkiyet hakkına dayanarak istihkak davası açabileceği belirtilmiştir²⁸³. Beğenmeme bozucu koşuluyla satışta alıcının satılanı onaylamaması halinde ise, mülkiyet zilyetliğin devri ile alıcıya geçtiğinden, sebepsiz zenginleşme davasının gündeme geleceği ifade edilmiştir²⁸⁴.

²⁷⁹ **Antalya**, s.150.

²⁸⁰ **Yavuz**, s.267; **Aydoğdu/Kahveci**, s.291; **Feyzioğlu**, s.142; **Eren**, s.233.

²⁸¹ **Antalya**, s.150.

²⁸² **Yavuz**, s.267; **Antalya**, s.151; **Feyzioğlu**, s.142; **Tandoğan**, s.300.

²⁸³ **Tandoğan**, s.300; **Yavuz**, s.267; **Aydoğdu/Kahveci**, s.291; **Antalya**, s.156.

²⁸⁴ **Tandoğan**, s.300; **Yavuz**, s.267; **Aydoğdu/Kahveci**, s.291

BEŞİNCİ BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞTA YARAR, HASAR VE MÜLKİYETİN GEÇİŞİ

5.1. Beğenme Koşuluyla Satışta Yararın Geçişİ

Yarar, kendiliğinden veya her malikin normal olarak yapacağı faaliyetler sonucu satılarda meydana gelen her türlü fazlalıklar veya fazla değerlerdir şeklinde tanımlanmıştır²⁸⁵. Örneğin alıcının serbest arzusu ile onaylaması koşuluyla satılan bir ineğin sütü, yarış atının kazandığı ödüller yarar olarak sayılabilir. Ancak, satılanın ifasının imkansızlaşması nedeniyle onu yerine geçen değerler yarar olarak sayılmaz²⁸⁶. Örneğin alıcının serbest arzusu ile onaylaması koşuluyla satılan ineğin zarar görmesi halinde üçüncü kişinin ödeyeceği tazminat, yarış atının sakatlanması nedeniyle sigorta şirketinin ödeyeceği sigorta tazminatı yarar kavramına dahil değildir.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 183. maddesinin 3. fıkrasında, geciktirici koşula bağlı satış sözleşmelerinde yararın alıcıya geçebilmesi için koşulun gerçekleşmiş olması gerektiği öngörülmüştü. BK'nın 151. maddesinin 1. fıkrasında ise koşulun gerçekleşmesinden önce borçlanılan şeyin alacaklıya teslim edilmesi halinde, koşulun gerçekleşmesi kaydıyla, şeyin teslim edildiği andan itibaren alacaklının şeyden elde edilen yararın sahibi olacağı düzenlenmişti. Bu itibarla, BK'nın 183. maddesinin 3. fıkrasındaki kuralın, 151. maddedeki kural ile sınırlandırıldığı, yani koşulun gerçekleşmesi kaydıyla, satış sözleşmesinde alacaklının teslimden itibaren yarara sahip olacağı ifade edilmişti²⁸⁷.

Satış sözleşmesinde yararın geçişine ilişkin düzenleme, TBK'nın 208. maddesinde yer almıştır. Bu maddeye göre, kanundan, durumun gereğinden veya sözleşmede öngörülen özel koşullardan doğan ayrık hâller dışında, satılanın yararı taşınır satışlarında zilyetliğin devri, taşınmaz satışlarında ise tescil anına kadar satıcıya aittir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 208. maddesinde sözü edilen kanundan ayrık hallerden biri, beğenme koşuluyla satış için söz konusudur²⁸⁸. TBK'nın 172. maddesinin 1. fıkrasında "Borcun konusunu oluşturan şey, koşulun gerçekleşmesinden önce kendisine verilen alacaklı, koşul gerçekleşirse, koşulun gerçekleşmesine kadar elde ettiği yararların sahibi olur." hükmü, 2. fıkrasında ise "Koşul gerçekleşmezse alacaklı, elde ettiği yararları geri vermekle

²⁸⁵ Aral/Ayrancı, s.91; Yavuz, s.67; Zevkliler/Gökyayla, s.44; Sirmen, Şart, s.141; Aydoğdu/Kahveci, s.71.

²⁸⁶ Gümüş, s.42.

²⁸⁷ Sirmen, Şart, s.141; Bilge, s.95; Arslanlı, s.682.

²⁸⁸ Gümüş, s.42.

yükümlüdür.” hükmü yer almaktadır.

Türk Borçlar Kanunu’nun 172. maddesinde yer alan düzenlemenin beğenme geciktirici koşuluyla satış sözleşmesinde onaylamanın ileriye etkili sonuç doğurmasının bir istisnası olduğu ifade edilmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre, koşulun gerçekleşmesine kadar doğan yararlar üzerinde alıcının zilyetlikle korunan bir beklenen hakkının söz konusu olduğu, ikinci fıkrasına göre ise, onaylamama anından itibaren alıcının zilyetlik hükümlerine göre sorumlu olacağı belirtilmiştir²⁸⁹.

Beğenme koşuluyla satışta yararın geçişi için şöyle bir örnek verilebilir: Alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylaması koşuluna bağlı olarak satılan turistik amaçlı gezi teknesinin, deneme sonucunda alıcı tarafından onaylanması halinde koşulun gerçekleştiği ana kadar alıcının teknenin kiralanmasından elde ettiği yararlar kendisinde kalacaktır. Denemenin sonunda alıcının gezi teknesini onaylamaması halinde ise bu ana kadar gezi teknesinden elde ettiği yararları geri vermesi gerekir.

5.2. Beğenme Koşuluyla Satışta Hasarın Geçişi

5.2.1. Genel Olarak Hasar

Hasar, satılanın, taraflardan herhangi birinin sorumlu olmadığı sebeplerden dolayı telef olması veya değerinin azalmasıdır şeklinde tanımlanmıştır²⁹⁰. Satış sözleşmesinde hasarın geçişi, TBK’nın 208. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre, hasarın malın alıcıya ve yollanacak borçta taşıyıcıya devrinden ya da alıcının alacaklının temerrüdüne düşmesinden sonra alıcıya geçmesi kabul edilmiştir. 818 sayılı BK’nın hasarın geçişine ilişkin 183. maddesinde ise farklı bir yaklaşım benimsenmiş, öğretide hasarın geçişine ilişkin bu düzenleme çeşitli eleştirilere maruz kalmıştı²⁹¹. Konunun sınırlandırılması amacıyla buna ilişkin detaylı açıklamaya yer vermeden beğenme geciktirici koşuluyla satış ile beğenmeme bozucu koşuluyla satışta hasarın geçişi ve 818 sayılı BK’daki düzenleme ile karşılaştırılmasına geçilecektir.

5.2.2. Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satışta Hasarın Geçişi

818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 183. maddesinin 3. fıkrasında “Taliki şart ile yapılan akitlerde temlik edilen şeyin nefi ve hasarı ancak şartın tahakkuku anından itibaren iktisap edene geçer.” hükmü yer almaktaydı. Bu hükmün, satış sözleşmesinde hasarın geçişine ilişkin kural koyan 183. maddenin 1. fıkrasının kanun tarafından getirilmiş bir istisnası olduğu,

²⁸⁹ Antalya, s.157.

²⁹⁰ Aral/Ayrancı, s.85; Yavuz, s.67; Zevkliler/Gökyayla, s.44; Serozan, s.155; Aydoğdu/Kahveci, s.71.

²⁹¹ Serozan, s.156; Zevkliler/Gökyayla, s.53; Yavuz, s.73; Aral/Ayrancı, s.87.

geciktirici koşula bağlı sözleşmelerde hasarın koşulun gerçekleşmesinden itibaren alıcıya geçeceği belirtilmişti²⁹². Türk Borçlar Kanunu'nda ise, geciktirici koşula bağlı satış sözleşmesinde hasarın geçişi hususu açıkça düzenlenmemiştir²⁹³.

Beğenme koşuluyla satışta BK.'nın 151. maddesindeki kuralın hasarın geçişi bakımından uygulanıp uygulanamayacağı ise öğretide tartışılmıştır²⁹⁴. Baskın görüşe göre, BK.'nın 151. maddesindeki hasara ilişkin kuralın beğenme koşuluyla satışa uygulanamayacağı, alıcının satılanı onaylaması koşulunun gerçekleşmesi üzerine satılanın hasarının alıcıya geçeceği kabul edilmiştir²⁹⁵.

Türk Borçlar Kanunu'nun 208. maddesi, sözleşmenin kurulup, hüküm ve sonuçlarını doğurduğu anı hasarın alıcıya geçtiği an olarak kabul etmemiştir. Hasarın alıcıya geçtiği an olarak taşınırlarda zilyetliğin devri, taşınmazlarda tescil anı esas alınmıştır²⁹⁶. TBK'nın 208. maddesi kural olarak erteleyici koşula bağlı satışta da uygulanacaktır²⁹⁷.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde hasarın ne zaman alıcıya geçeceği hususunda öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür²⁹⁸.

Öğretide yer alan bir görüşe göre, beğenme koşuluyla satış sözleşmesi, geciktirici koşula bağlı tutulmuş ise, hasarın geçişinde, geciktirici koşula bağlı satışlarda hasarın geçişine göre bir farklılığın bulunmadığı ifade edilmiştir²⁹⁹.

Beğenme koşuluyla satışta, alıcının satılan üzerinde zilyet olması halinde, satıcı ile alıcı arasında, hem beğenme koşuluyla satış sözleşmesi hem de beğenme koşuluna bağlı kısa elden teslim sözleşmesi olduğu ifade edilmiştir. Alıcının satılanı onaylaması ile birlikte kısa elden teslim sözleşmesi de hüküm ve sonuçlarını doğurur. Böylece satılanın onaylanması ile birlikte hasar alıcıya geçer. Oysa, beğenme koşuluyla satışta, alıcı satılanı onaylaması anında satılana zilyet değilse, hasar alıcıya TBK'nın 208. maddesinin aradığı şartlara göre, yani zilyetliğin devri anında geçer³⁰⁰.

Öğretide yer alan bir diğer görüşe göre ise, beğenme geciktirici koşuluyla satışta, zilyetliğin alıcıya devrinin amacı, satılanın mülkiyetinin alıcıya devri değildir. Zilyetlik, alıcının satılanı denemesi veya gözden geçirmesi, yani beğenme koşulunun gerçekleştirilmesi

²⁹² Sirmen, s.143.

²⁹³ Bayram, Aziz Erman, **Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Satış Sözleşmesinde Hasarın Geçişi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s.116.

²⁹⁴ Bayram, s.75.

²⁹⁵ Sirmen, s.144; Antalya, s.160; Pulaşlı, s.113; Yavuz, s.73; Bayram, s.76.

²⁹⁶ Yavuz, s.74.

²⁹⁷ Gümüş, s.190.

²⁹⁸ Bayram, s.125.

²⁹⁹ Oruç, Murat, **Satış Sözleşmesinde Riskin Geçişi**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s.186.

³⁰⁰ Gümüş, s.190; Oruç, s.186; Bayram, 126; Zevkliler/Gökyayla, s.79.

için alıcıya devredilmektedir. Bu nedenle, beğenme geciktirici koşuluyla satışta, hasarın, beğenme koşulunun gerçekleştiği, yani alıcının satılanı onayladığı andan itibaren alıcıya geçeceği ifade edilmiştir³⁰¹.

5.2.3. Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satışta Hasarın Geçiş

Bozucu koşula bağlı olarak yapılan hukuki işlem, hukuki sonuçlarını hemen doğurmaya başlar, ancak önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen olgunun gerçekleşmesi halinde hukuki sonuçları sona erer.

Öğretide, bozucu koşula bağlı ani edimli sözleşmelerde, bozucu koşulun gerçekleşmesiyle sözleşmenin hukuki sonuçlarının sona ermesinin ileriye etkili mi geçmişe etkili mi olacağı tartışmalıdır³⁰². Beğenme koşuluyla satış sözleşmesinin ani edimli bir sözleşme olduğuna yukarıda değinilmişti. Öyleyse, beğenmeme bozucu koşuluyla satış sözleşmesinde hasarın geçişi anı, alıcının satılanı onaylamaması bozucu koşulunun gerçekleşmesinin ileriye etkili mi yoksa geriye etkili mi olduğuna göre değişecektir³⁰³.

Bir görüşe göre, bozucu koşula bağlı beğenme koşuluyla satış sözleşmesi ile satış sözleşmeleri arasında hasarın geçişi yönünden farklılık bulunmadığı belirtilmiştir. TBK'nın 208. maddesindeki şartların gerçekleşmesi halinde, satılanı onaylamama iradesini açıklayıncaya kadar hasar alıcıya aittir. Satılanın onaylanmaması bozucu koşulunun gerçekleşmesiyle birlikte, hasar satıcıya geçer³⁰⁴. Bu görüş, alıcının satılanı onaylamaması bozucu koşulunun gerçekleşmesinin etkisinin ileriye yönelik olduğunun kabul edilmesi halinde söz konusudur³⁰⁵.

Alıcının satılanı onaylamaması bozucu koşulunun gerçekleşmesinin etkisinin geriye yönelik olduğu görüşünün kabul edilmesi halinde ise, koşulun ne zaman gerçekleştiğine bakılması gerektiği ifade edilmiştir³⁰⁶. Alıcı satılanı, satış sözleşmesinde hasarın geçişi hükümlerine göre, hasar kendisine geçmeden onaylamazsa sözleşme geriye etkili sona erecek ve hasar sorunu doğmayacaktır. Satış sözleşmesindeki hasarın geçişi hükümlerine göre hasar alıcıya geçtikten sonra alıcı satılanı onaylamama iradesini açıklarsa, sözleşmenin hukuki sonuçları geçmişe etkili olarak ortadan kalkacaktır. Bu durumda hasara alıcı katlanmayacak, edim ve karşı edim hasarı satıcının üzerinde olacaktır³⁰⁷.

³⁰¹ Aydoğdu/Kahveci, s.290; Yavuz, s.267; Serozan, s.271.

³⁰² Sirmen, Şart, s.180; Pulaşlı, s.221.

³⁰³ Bayram, s.126.

³⁰⁴ Oruç, s.186.

³⁰⁵ Nomer, Haluk Nami/Engin, Baki İlkay, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri**, c.1, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015, s.78; Bayram, s.126.

³⁰⁶ Bayram, s.126.

³⁰⁷ Bayram, s.126.

5.3. Beğenme Koşuluyla Satışta Mülkiyetin Geçişi

5.3.1. Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satışta Mülkiyetin Geçişi

Türk Borçlar Kanunu’nun 250. maddesinin 2. fıkrasında “Satılan, alıcının zilyetliğine geçmiş olsa bile, satılanın mülkiyeti, beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar satıcıda kalır.” hükmüne yer verilmiştir. Görüleceği üzere kanun koyucu beğenme koşulunun gerçekleştiği ana kadar demek suretiyle, beğenme geciktirici koşuluyla satışta koşulun gerçekleşmesine kadar satılanın mülkiyetinin satıcıda kalacağını açıkça düzenlemiştir³⁰⁸.

818 sayılı Borçlar Kanunu’nda “Mebi müşterinin yedine geçmiş olsa bile kabul edilmeye kadar bayiin mülkünde kalır.” düzenlemesi yer almaktaydı. 818 sayılı BK.’da yer alan “Mebi müşterinin yedine geçmiş olsa” ifadesinin 6098 sayılı kanunda yer alan “Satılan, alıcının zilyetliğine geçmiş olsa” ifadesine göre daha doğru olduğu ifade edilmiştir. Bunun nedeni ise deneme veya gözden geçirmenin konusu olacak satılanın denenmesi veya gözden geçirilmesi için dolaysız zilyetliğin, dolayısıyla teslimin gerektiği şeklinde açıklanmıştır. TBK’nın 250. maddesinin 2. fıkrasındaki “zilyetlik” kavramının “teslim” olarak okunması gerektiği önerisinde bulunulmuştur³⁰⁹.

Beğenme geciktirici koşuluyla satış sözleşmesinde, koşulun gerçekleşmesinden önce satılanın alıcıya verilmesinin mülkiyetin geçirilmesine yönelik bir teslim olmadığı, alıcıya satılanı deneme veya gözden geçirerek karar verebilme imkanı sağlamaya ilişkin satıcının yükümlülüğünün ifasına yönelik bir teslim olduğu ifade edilmiştir. Beğenme geciktirici koşuluyla satışta, satılanın denenmesi veya gözden geçirilmesi için alıcıya verilmesi halinde, sözleşmenin taraflarının mülkiyetin geçirilmesi üzerinde henüz anlaşmadıkları belirtilmiştir³¹⁰.

5.3.2. Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satışta Mülkiyetin Geçişi

Bozucu koşula bağlı olarak yapılan hukuki işlemin hukuki sonuçlarını hemen doğurmaya başlayacağı, ancak önceden gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen olgunun gerçekleşmesi halinde hukuki sonuçlarının sona ereceğine yukarıda değinilmişti.

Beğenmeme bozucu koşuluyla satışta ise satıcının, sözleşmeden doğan satılanın alıcıya teslimi ve mülkiyetin geçirilmesi borcunu yerine getirmesi halinde mülkiyet alıcıya geçer³¹¹.

³⁰⁸ Eren, s.231; Aral/Ayrancı, s.194.

³⁰⁹ Gümüş, s.190.

³¹⁰ Antalya, s.164.

³¹¹ Antalya, s.164.

ALTINCI BÖLÜM

BEĞENME KOŞULUYLA SATIŞTA İSPAT YÜKÜ

6.1. Beğenme Geciktirici Koşuluyla Satışta İspat Yüğü

6.1.1. Genel Olarak

Tarafların satış sözleşmesinin hukuki sonuçlarını doğurmasını alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylaması koşuluna bağladıkları bir sözleşmeye dayanarak, satıcının alıcı satılanı onaylayıp onaylamadığına ilişkin iradesini açıklamadan, satış bedelinin tahsili için dava açması halinde, ispat yükü kimin üzerinde olacaktır?

İspat yükünün davacı satıcıda olduğunun kabulü halinde, davacı satıcı, satış sözleşmesinin alıcının satılanı serbest arzusuyla onaylaması erteleyici koşuluna bağlı olmadığını ispatlarsa davayı kazanacak ve satış bedelini tahsil edecektir. Sözleşmenin koşula bağlı olmadığını ispatlayamaması halinde ise dava reddedilecektir.

İspat yükünün davalı alıcıda olduğunun kabulü halinde, davalı alıcı, satış sözleşmesinin serbest arzusuyla onaylaması erteleyici koşuluna bağlı olduğunu ispatlarsa dava reddedilecektir. Sözleşmenin erteleyici koşula bağlı olduğunu ispatlayamaması halinde ise alıcı davalı satılanı onaylayıp onaylamamaya ilişkin iradesini açıklamamasına rağmen satış bedelini ödemek zorunda kalacaktır.

Sorunun çözümü öğretide oldukça tartışmalı bir konudur³¹². Böyle bir davada ispat yükünün kimin üzerinde olduğuna ilişkin öğretide ileri sürülen iki farklı görüş üzerinde durmak gerekir.

6.1.2. İnkâr Teorisi

İnkâr teorisine göre beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde satıcı sözleşmenin koşula bağlı tutulmadığını ispat yükü altındadır. İspat yükünün satıcı üzerinde bırakılması ise şu şekilde açıklanmıştır: Satıcı tarafından dayarılan sözleşmenin varlığını ikrar eden, ancak sözleşmenin satılanın onaylanması geciktirici koşuluna bağlı olduğunu iddia eden alıcının ikrarı bölünemeyeceği için, sözleşmenin tamamının inkâr edildiğinin kabulü gerekir. Aksi halde, sözleşmenin varlığını ikrar edip, koşula bağlı olduğunu iddia eden davalı ispat yükü bakımından sözleşmenin varlığını tamamen inkâr edenden daha kötü bir duruma düşmüş olacaktır. Bu nedenle davalı alıcı, satış sözleşmesinin beğenme geciktirici koşuluna bağlı olduğunu iddia ederse, bu iddiasını ispat yükü altında olmayıp, davacı alacaklı sözleşmenin

beğenme geciktirici koşuluna bağlı olmadığını ispat yükü altındadır³¹³.

Koşul gerçekleşmediği için sözleşme henüz hukuki sonuçlarını doğurmadığından, sözleşmenin ifasının da talep edilemeyeceği, bu nedenle alıcının sözleşmenin yapılmadığını iddia eden kimseyle eş durumda olduğu, bu bakımdan inkar teorisinin yargılama ve adalet ilkelerine daha uygun olduğu ifade edilmiştir³¹⁴.

ANTALYA, sözleşmeden doğan bir talebin ileri sürülebilmesi için koşulsuz olması veya koşulun gerçekleşmiş olması gerektiğini, bu hallerin gerçekleşmemesi halinde sözleşmeden doğan geçerli bir hakkın bulunmadığını, bu nedenle de davacı satıcının ispat yükü altında olduğunu belirtmiştir. Yazar, satıcının satış bedelini dava edebilmesi için alıcının satılanı onayladığını veya satılanın alıcıya teslimine rağmen onaylama süresini alıcının susarak geçirdiğini de ispat etmesi gerektiğini, alıcının susmaya getirilen kanuni karinenin aksini ispat edebilme imkanına sahip olduğunu ifade etmektedir³¹⁵.

ARSLANLI, beğenme koşuluyla satışta ispat yüküne ilişkin olarak, malın alıcıya teslim edilip edilmemesine göre bir ayırım yapılması gerektiğini belirtmektedir. Koşula bağlı olmayan satış sözleşmelerinde olağan durum, satılanın teslim edilmesi ile satış bedelinin peşin olarak ödenmesidir. Satılanın henüz teslim edilmemesi halinde, satıcının aleyhine, alıcının lehine bir durum söz konusudur. Bu durumda satıcı, hem taraflar arasında satış sözleşmesi bulunduğunu, hem de beğenme koşuluyla satış iddiasında bulunmuşsa, koşulun gerçekleştiğini ispat yükü altındadır. Satılanın alıcıya teslim edilmesi halinde ise satıcının lehine, alıcının aleyhine bir durum söz konusudur. Bu durumda, alıcı sözleşmenin alıcının satılanı onaylaması koşuluna bağlı olarak yapıldığını iddia ediyorsa bunu ispatlamak zorundadır. Yazara göre, satıcı sözleşmenin koşula bağlı olduğunu kabul ediyor, ancak koşulun gerçekleştiğini iddia ediyorsa satılan teslim edilmiş olsa da olmasa da ispat yükü satıcının üzerindedir. Çünkü satıcı, koşulun bulunduğunu ikrar etmiş, gerçekleştiğini ise iddia etmiş durumdadır³¹⁶.

Sonuç olarak, öğretide baskın olan ve İsviçre Federal Mahkemesi'nin de kabul ettiği bu görüşe göre, alıcı, satış sözleşmesinin beğenme koşuluyla satış olduğunu ispat etmek zorunda olmayıp, satıcı kesin bir satış sözleşmesi olduğunu ispat etmek zorundadır³¹⁷.

³¹² **Pulaşlı**, s.140.

³¹³ **Tandoğan**, s.299; **Antalya**, s.65; **Pulaşlı**, s.140; **Arslanlı**, s.676; **Feyzioğlu**, s.139.

³¹⁴ **Pulaşlı**, s.142.

³¹⁵ **Antalya**, s.66.

³¹⁶ **Arslanlı**, s.677.

³¹⁷ **Tandoğan**, s.299; **Antalya**, s.65; **Pulaşlı**, s.140; **Bilge**, s.94; **Feyzioğlu**, s.139.

6.1.3. İtiraz Teorisi

İtiraz teorisine göre, beğenme koşuluyla satış sözleşmesinde alıcı, sözleşmenin beğenme geciktirici koşuluna bağlı olarak kurulduğunu ve koşulun gerçekleşmediğini ispat yükü altındadır. İspat yükünün alıcı üzerinde bırakılması ise şu şekilde açıklanmıştır: Davalı alıcı, sözleşmenin beğenme koşuluna bağlı olduğunu iddia ederek sözleşmeyi kabul etmiş, ancak hakkın doğumuna engel olan bir itirazda bulunmuştur. İtirazın haklı olup olmadığını, yani koşulun mevcut olup olmadığı ile gerçekleşip gerçekleşmediğini ispat yükü altındadır³¹⁸.

YAVUZ, satış sözleşmesinin alıcının satılanı onaylaması koşuluna bağlı olarak yapıldığını, kural olarak alıcının ispat etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre, normal durum satışın koşula bağlı olmayan bir satış olarak yapılmasıdır. Öyleyse, normal durumun aksini iddia eden alıcı, sözleşmenin koşula bağlı olduğunu ispat yükü altındadır³¹⁹.

Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda, davalının sözleşmenin beğenme koşuluyla satış sözleşmesi olduğu yönündeki savunmasına itibar etmediği görülmektedir. Davaya konu uyumsuzlukta, davacı davalıya 44.050 adet tekstil ürününü satıp teslim ettiğini, davalı tarafın beğenerek aldığı ürünleri almaktan vazgeçtiğini ihtarname ile bildirdiğini, ürünlerin standartlara uygun olduğunu, iade edilen malların davacının elinde kaldığını, bu nedenle zarara uğradığını belirtmiş, iade edilen mallar nedeniyle zararın tahsili talep etmiştir. Davalı ise dava konusu ürünlerin tecrübe ve muayene şartıyla teslim alındığını, taraflar arasındaki yazışmalarda ve faturalarda kesin kontrolü yapılmak üzere ürünlerin geçici olarak teslim alındığının yazılı olduğunu, kontrol edilmek üzere alınan ürünlerin kalite standartlarına uymadığının tespit edildiğini, malların satın alınmayacağını davacıya ihtarname ile bildirildiğini belirtmiş, davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece taraflar arasındaki sözleşmenin ticari nitelikte bir satım sözleşmesi olduğu, davalı tarafından keşide edilen ihtarnameyle ayıplı mallar nedeniyle sözleşmeden dönülmek istendiği ve malların davacıya ihtar sonrası iade edildiği, iade edilen malların davacı tarafından kabul edilmiş olması karşısında davalının ayıba ilişkin iddialarının da kabul edilmiş sayılacağı, davalıya satılan ürünlerin ayıplı olmadıklarının kesin delillerle kanıtlanamadığı yönünde karar verilmiş, verilen karar onanmıştır³²⁰.

6.2. Beğenmeme Bozucu Koşuluyla Satışta İspat Yükü

Beğenmeme bozucu koşuluyla satışta, sözleşme koşula bağlı olmayan bir sözleşme gibi hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Koşulun gerçekleşmesi ile hukuki sonuçlar sona

³¹⁸ Tandoğan, s.299; Antalya, s.65.

³¹⁹ Yavuz, s.267; Aydoğdu/Kahveci, s.291.

erer. Böyle bir durumda satıcının taraflar arasındaki satış sözleşmesinin kurulduğunu ispatla yükümlü olduğu, alıcının ise sözleşmenin beğenmeme bozucu koşulu ile kurulduğunu ve koşulun gerçekleştiğini ispat etmesi gerektiği belirtilmiştir³²¹

³²⁰ Yarg. 19. HD. T. 03.03.2014, E. 2014/639, K. 2014/419. (Yayımlanmamıştır.)

³²¹ **Antalya**, s.66.

SONUÇ

Beğenme koşuluyla satış, Türk Borçlar Kanunu’nda düzenlenen özel bir satış türüdür. Bu satış türünü 818 sayılı Borçlar Kanunu “tecrübe veya muayene şartıyla satım” adı ile düzenlemekteydi. 6098 sayılı TBK ise “beğenme koşuluyla satış” adından yana tercihini koymuştur.

Borçlar Kanunu’nda bu satış türü tanımlanmamaktaydı. Türk Borçlar Kanunu bu satışı türünü, “alıcının satılanı deneyerek veya gözden geçirerek beğenmesi koşuluyla yapılan satıştır.” şeklinde tanımlamıştır.

Beğenme koşuluyla satış, bütün unsurlarıyla kurulmuş bir satış sözleşmesidir. Alıcı ile satıcı sözleşmenin kurulduğu anda sözleşme ile bağlıdır. Ancak, bu satış türünde sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması alıcının satılanı serbest arzusu ile onaylaması koşuluna bağlanmıştır. Bu itibarla, bu sözleşmenin unsurlarının taraflar arasında satış sözleşmesinin bulunması ile sözleşmenin alıcının satılanı serbest arzusu ile onaylaması koşuluna bağlı olması olduğu söylenebilir.

Beğenme koşuluyla satış sözleşmesi, kural olarak, geciktirici koşula bağlı bir sözleşmedir. Aksi görüşler bulunmakla birlikte, sözleşmenin bozucu koşula bağlanmasının da mümkün olduğu genel olarak kabul edilmektedir.

Beğenme koşuluyla satışa özelliğini veren alıcının, satılanı serbest arzusuyla onaylama yetkisine sahip olmasıdır. Burada bir mutlak iradi koşuldan bahsedilebilir. Bugün için öğretide hakim olan görüş, mutlak iradi koşulun geçerli olduğu yönündedir.

Beğenme koşuluyla satışta, alıcı satılanı denemek ve gözden geçirmek imkanına sahiptir. Deneme veya gözden geçirme alıcının yanında olabileceği gibi, satıcının yanında da olabilir. Kanun, deneme veya gözden geçirmenin alıcının ya da satıcının yanında olmasına göre alıcının susmasına ve davranış biçimlerine farklı sonuçlar bağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Abik, Yıldız, :**Promosyonlu Satım Sözleşmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002
- Akıncı, Şahin :**Roma Borçlar Hukuku**, Sayram Yayınları, Konya, 2013
- Antalya, Osman Gökhan :**Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe veya Muayene Şartıyla (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1993
- :**Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018, (**Antalya**, Borçlar Genel)
- :**Eşya Hukuku Cilt 1**, Legal Yayınları, İstanbul, 2018, (**Antalya**, Eşya)
- Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan:**Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 11.Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015
- Arslanlı, Halil :**Ticari bey**, 3.Bs., İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1952
- Aslan, İ. Yılmaz :**6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 5. Bası, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015
- Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan:**Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 4.Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019
- Bayram, Aziz Erman, :**Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Satış Sözleşmesinde Hasarın Geçiş**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017
- Becker, Herman :**İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi İkinci Bölüm**, çev. Dr. A. Suat Dura, Yargıtay Yayınları, Ankara, 1993
- Berki, Şakir, :“Roma’da Borçların Kaynakları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15, S.1, 1958
- Bilge, Necip :**Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri**, Yeni Desen Matbaası, Ankara, 1962
- Buz, Vedat :**Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005
- Cin, Osman Halil/Akgündüz, Ahmet:**Türk Hukuk Tarihi 2. Cilt Özel Hukuk**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996
- Erbek, Özge :“Taşınır Mülkiyetinin Devrinde Sebebe Bağlılık – Soyutluk Meselesi”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, Aydın Zevkliler’e

- Armağan, c.1,
 Erdoğan, Mehmet :**Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü**, 3.Bası, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2010
- Erdoğan, Mehmet :**Roma Borçlar Hukuku Dersleri**, Der Yayınları, İstanbul, 2012
- Erdoğan, Belgin :**Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, (Eren, Borçlar Genel)
- Eren, Fikret :**Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6.Bası, Yetkin Yayınları, 2018
- Erzurumluoğlu, Erzan :**Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)**, 8. Bası, Ankara, 2018
- Feyzioğlu, Feyzi Necmettin :**Borçlar Hukuku İkinci Kısım Aktin Muhtelif Nevileri c.I**, 4.Bs., Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1980
- Gümüş, Mustafa Alper :**Borçlar Hukuku Özel Hükümler c.1**, 3.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013
- Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre:**Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 4.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017
- Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir:**Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992
- Hirsch, Ernst :**Ticaret Hukuku Dersleri**, 3.Bası, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1948
- Hocaeminefendizade Ali Haydar Efendi:**Dürrü'l Hukkam Şerhu Mecelleti'l-Ahkam c.1**, çev. Reşit Gündoğdu-Osman Erdem, Osmanlı Yayınevi, İstanbul
- İkizler, Metin :“4822 Sayılı Kanun’la Değişik Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Işığında Kapıdan Satışların Unsurları” **Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi C.5 Sayı 2**, 2005
- İlhan, Cengiz :**Günümüz Türkçe’siyle Mecelle**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011
- İnal, Emrehan, :**E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005
- Kabaş, Esen :“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla İş yeri Dışında Kurulan Sözleşmelere İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler” **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Sa. 3**, 2015

- Kalpsüz, Turgut :**Denizaşırı Satışlar**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1967
- Kılıçoğlu, Ahmet Mithat :**Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019
- :**Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, (Kılıçoğlu, Borçlar Özel)
- Kırca, Çiğdem, :**“İnternette Sözleşme Kurulması”**, **BATİDER**, C.20, S. 4, 2000.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip :**Türk Medeni Hukukunda Gayrimenkul Satış Vaadi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1959
- Nomer, Haluk Nami/Engin, Baki İlkay: **Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri**, c.1, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015
- Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut :**Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1**, 17.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019
- Olgaç, Senai :**Borçlar Hukuku Akdin Muhtelif Nevileri Cilt 1**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1967
- Oruç, Murat, :**Satış Sözleşmesinde Riskin Geçiş**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015
- Özlük, Betül :**İsmarlanmamış Edim**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018
- Pulaşlı, Hasan, :**Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları**, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 1983
- Rado, Türkan :**Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1997
- Serozan, Rona :**Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, 4.Bası, On iki levha Yayıncılık, İstanbul, 2019
- :**Sözleşmeden Dönme**, 2.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, (Serozan, Dönme)
- :**“Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması”**, **Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Yıl 1, No. 2, İstanbul, 1968, (Serozan, Mülkiyet)
- Sirmen, Lale :**Eşya Hukuku**, 7.Bs., Yetkin Yayınları, Ankara, 2019
- :**Türk Özel Hukukunda Şart**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1992, (Sirmen, Şart)
- Şeker, Mustafa, :**“6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanuna Göre İsmarlanmayan**

- Şeyin Gönderilmesi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı, 24
- Tahan, Duygu :“Roma Hukuku’nda Alım Satım Akdine Bağlı Pactumlar”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.1, 2017
- Tahiroğlu, Bülent :**Roma Borçlar Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul, 2010
- Tandoğan, Halûk :**Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri c.I/1**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008
- Tekinay, S.Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla:**Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998
- Teoman, Nebiye :**Satım İçin Bırakma Sözleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1989
- Tunçomağ, Kenan :**Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri c.II**, 3.Bası, Sermet Matbaası, İstanbul, 1977
- Tunçomağ, Kenan :**Borçlar Hukukunun Genel Esasları**, İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu Yayınları, İstanbul, 1971, (**Tunçomağ**, Borçlar Genel)
- Türk Dil Kurumu :**Türkçe Sözlük**, 10.Bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009
- Umur, Ziya :**Roma Hukuku Ders Notları**, 3.Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 1999
- Yavuz, Cevdet :**Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 10.Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014
- Yavuz, Nihat :**6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler**, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012
- Yüksel, Halil İbrahim :**Roma Hukukunda Satış Sözleşmesi**, İstanbul, 2015
- Zevkliler, Aydın :**Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 19.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019
- Zeytin, Zafer, :**Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hukuku CISG**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Hakan YILMAZ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Adem Tolunay Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	İstanbul Anadolu 6. Asliye Ticaret Mahkemesi Hâkimi
E-Posta	hakanyilmaz527@gmail.com